

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

Πληροφόρηση, Δημοκρατία και Ηθική: Η περίπτωση Edward Snowden

Μαρία Ντάμπου

Ερευνητική Εργασία νο. 89

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/της Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2023 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Μεταπτυχιακό στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ :
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ EDWARD SNOWDEN**

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια:

Ντάμπου Β. Μαρία

Επιβλέπων καθηγητής:

Κ. Ιωάννης Κωνσταντόπουλος

Πειραιάς, 2021

Η Ντάμπου Μαρία βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.

Υπογραφή:

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό οφείλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερος την οικογένεια μου, όπου καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου, μου παρείχαν αμέριστη βοήθεια και στήριξη. Στην προσπάθεια μου αυτή, αρωγός ήταν ο καθηγητής μου κ. Ιωάννης Κωνσταντόπουλος, ο οποίος με τις πολύτιμες συμβουλές του και την καθοδήγηση του με βοήθησε να ολοκληρώσω την παρούσα διπλωματική εργασία.

Εγώ, η Μαρία Ντάμπου βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην παρούσα διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά δικό μου. Το υλικό και οι πληροφορίες που έχω αντλήσει από διάφορες πηγές, έχουν επισυναφθεί καταλλήλως στο παρόν πόνημα.

Ντάμπου Β. Μαρία

Ιανουάριος, 2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1 :

- 1.1 Θεωρητική Θεμελίωση
- 1.2 Ανασκόπηση Διεθνούς Βιβλιογραφίας
- 1.3 Μεθοδολογία

Κεφάλαιο 2 : Τι είναι η πληροφόρηση και ποιους στόχους – σκοπούς εξυπηρετεί : Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα που απορρέουν

- 2.1 Ορισμοί και Βασικοί Στόχοι Πληροφόρησης
- 2.2 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα Σκοπού
- 2.3 Πληροφόρηση – Πληροφορία : Μια διαδικασία ή ένα τελικό προϊόν;
- 2.4 Η Δημόσια αξία της Πληροφόρησης

Κεφάλαιο 3 : Δημοκρατία και Ηθική στον τομέα της Πληροφόρησης και οι προσπάθειες Κοινοβουλευτικής Επίβλεψης

- 3.1 Τι είναι η Δημοκρατία και τι είναι η Ηθική και η σχέση τους με την Πληροφόρηση
- 3.2 Κοινοβουλευτική Επίβλεψη των Υπηρεσιών Πληροφοριών
- 3.3 Ο ρόλος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην επίβλεψη των Υπηρεσιών Πληροφοριών
- 3.4 Παραδείγματα Κοινοβουλευτικής Επίβλεψης των Υπηρεσιών Πληροφοριών
- 3.5 Ηθική και Πόλεμος στον 21^ο αιώνα

3.6 Βασικές θέσεις που συμβάλουν στην Ηθική της Πληροφόρησης

3.7 Διαφορές Αμερικανικών και Βρετανικών Υπηρεσιών Πληροφοριών

Κεφάλαιο 4 : Η Περίπτωση του Edward Snowden : Οι αποκαλύψεις

4.1 Λίγα λόγια για το ποιος είναι ο Edward Snowden και τι αποκάλυψε

4.2 Η έννοια της Ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων

4.3 Prism + Upstream : Μέθοδοι Διαδικτυακής Παρακολούθησης

4.4 Η αποτυχία των τριών εξουσιών να προστατέψουν την Ιδιωτικότητα των Αμερικανών πολιτών στην ψηφιακή εποχή

4.5 Η στάση της NSA και του Μπαράκ Ομπάμα σχετικά με τις αποκαλύψεις αυτές

4.6 Η σημερινή κατάσταση του Edward Snowden

Κεφάλαιο 5 : Συμπεράσματα- Επίλογος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Η πληροφόρηση είναι ένα σημαντικό εργαλείο δύναμης και εξουσίας για τα κράτη. Η αξία της έχει αποδειχθεί μέσα στους αιώνες, καθώς είναι ένα σημαντικό εργαλείο όπου το χρησιμοποιούσαν τα κράτη από αρχαιοτάτους ακόμη χρόνους. Η πληροφόρηση εντάσσεται στους τομείς των Διεθνών Σχέσεων και των Στρατηγικών σπουδών. Από το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 άρχισε να αποτελεί κομμάτι της κοινωνικής επιστήμης και να εξετάζεται ως ένας τομέας των ευρύτερων Πολιτικών Επιστημών, με τελικό σημείο κορύφωσης την ημερομηνία ορόσημο της 11^{ης} Σεπτεμβρίου που άλλαξε τον τρόπο προσέγγισης αυτής την έννοιας. Η Πληροφόρηση αποτελεί στοιχείο ανάλυσης του τρόπου λειτουργίας των κρατών ανά τους αιώνες. Μέσα από αυτή την εργασία προσπάθησα να κατανοήσω τους ορισμούς που δίδονται από διάφορους αναλυτές που έχουν ασχοληθεί με αυτή την πτυχή της κοινωνικής επιστήμης και να διαπιστώσω τον τρόπο λειτουργίας της μέσα στα κράτη. Ο σύγχρονος τρόπος διακυβέρνησης των κρατών καθώς και το άναρχο διεθνές σύστημα, έχει καθιερώσει μία νέα τάξη των πραγμάτων και οι σημερινές απειλές, χρίζουν ένα νέο τρόπο αντιμετώπισης. Οι υπηρεσίες πληροφοριών κατέχουν ισχυρά τεχνολογικά «όπλα» και δρουν με μυστικότητα, οι ενέργειες των στελεχών σύμφωνα με διάφορες διαρροές που έχουν έρθει στην δημοσιότητα, θέτουν ζητήματα δημοκρατίας για την διεθνή ηθική των κρατών.

Ίσως δεν υπάρχει άλλη λέξη με περισσότερες σημασίες από τη λέξη δημοκρατία. Οι δικτάτορες του 20^{ου} αιώνα καταχράστηκαν αυτή την λέξη για να πείσουν τους υπηκόους τους ότι ζούσαν σε ένα δίκαιο σύστημα. Η Σοβιετική Ένωση συνήθιζε να ισχυρίζεται ότι ήταν ένα από τα πιο δημοκρατικά συστήματα στον κόσμο, ακόμη και η Κίνα ονομάζεται Λαϊκή Δημοκρατία. Αυτά τα παραδείγματα μπορούν να μας διδάξουν ότι η δημοκρατία δεν ισοδυναμεί πάντα με την ελευθερία. Οι εκλογές, μπορούν να αναδείξουν καθεστώτα που δεν έχουν καμία σχέση με τις αρχές που πρεσβεύει ένα δημοκρατικό πολίτευμα (Roskin, Cord, Medeiros and Jones, 2008: 148). Το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι η ανελεύθερη δημοκρατία που αποδυναμώνει και εξουδετερώνει κάθε βασικό δικαίωμα των πολιτών. Ένα από τα βασικά δικαιώματα της αντιπροσωπευτικής κυρίως δημοκρατίας είναι η εναλλαγή στην εξουσία. Σύμφωνα με αναλυτές της πολιτικής επιστήμης, τα ηνία της εξουσίας πρέπει να αλλάζουν χέρια ανά διαστήματα. Κανένα κόμμα ή άτομο δεν πρέπει να καθλώνεται στην εξουσία. Επίσης, θα πρέπει να κερδίζουν τις εκλογές με ειρηνικό και νόμιμο τρόπο, τηρώντας τους προβλεπόμενους δημοκρατικούς κανόνες και νόμους. Ένα σύστημα στο οποίο το κυβερνών κόμμα παραμένει μεγάλο διάστημα στην εξουσία, δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται

δημοκρατικό. Τέτοια κόμματα, συνήθως ισχυρίζονται πως είναι δημοκρατικά για να παραπλανήσουν τους ψηφοφόρους και να εξυπηρετήσουν στην συνέχεια τους πραγματικούς τους σκοπούς (Roskin, Cord, Medeiros and Jones, 2008: 148).

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να παραθέσω μία σημαντική παρατήρηση που διατυπώνει ο πολιτικός επιστήμονας του Harvard, Samuel Huntington, για να μπορούμε πιο εύκολα να διακρίνουμε ένα δημοκρατικό πολίτευμα και να καταλάβουμε την έννοια της δημοκρατίας. Αναφέρομαι, στο «τεστ των δύο αλλαγών», για την οριοθέτηση της σταθερής δημοκρατίας. Είναι ένα πείραμα που όπως εξηγεί, βοηθά να καταλάβουμε αν όντως ένα κράτος έχει Δημοκρατικό Πολίτευμα ή όχι. Δηλαδή, όπως εξηγεί δύο εκλογικές εναλλαγές κυβέρνησης δείχνουν πραγματικά ότι η δημοκρατία έχει σταθερές ρίζες. Για να επεξηγήσει καλύτερα την παρατήρηση του, παραθέτει το παράδειγμα της Πολωνίας, όπου ανέτρεψε το κομμουνιστικό καθεστώς το 1989 και διεξήγαγε ελεύθερες και δίκαιες εκλογές. Το 1995 όμως, κάποιοι ζημιωμένοι από τη ραγδαία οικονομική αλλαγή Πολωνοί πολίτες, ψήφισαν για πρόεδρο έναν από τους Σοσιαλιστές, ένα κόμμα το οποίο δημιουργήθηκε από το παλιό κομμουνιστικό κόμμα. Όμως, όταν αντιλήφθηκαν πως δεν εκπληρώνει ούτε αυτός τους στόχους τους, το 1997 ψήφισαν ένα κέντρο-δεξιό κόμμα. Επομένως, η Πολωνία αποτελεί μία περίπτωση χώρας που εδραίωσε τα δημοκρατικά διαπιστευτήρια της, σε αντίθεση με άλλες χώρες όπως η Ρωσία που δεν παρατηρήθηκε ποτέ αυτή η αλλαγή (Roskin, Coed, Medeiros and Jones, 2008: 151).

Η ηθική από την άλλη πλευρά, εδραιώνει ουσιαστικά ένα σύστημα κανόνων στις κοινωνίες, για να μπορέσουν να υπάρξουν συγκεκριμένα αναγκαία όρια για την ομαλή λειτουργία των κρατών και την ομαλή συμβίωση των πολιτών. Για την ηθική έχει μιλήσει πρώτος ο γνωστός αρχαίος φιλόσοφος, Αριστοτέλης, μέσα από τα έργα του. Την περιέγραψε ως τελικό σκοπό για την ευδαιμονία των πολιτών και θα μπορέσουν να βρεθούν σε αυτή την κατάσταση μόνο μέσα από τις πράξεις τους. Η ηθική και η πληροφόρηση, εννοιολογικά αλλά και μέσα από πολλά ιστορικά παραδείγματα δείχνουν να απέχουν αρκετά. Οι υπηρεσίες πληροφοριών πολλές φορές έχουν καταπατήσει ηθικά και δημοκρατικά όρια προκειμένου να πετύχουν τον σκοπό τους και να διαφυλάξουν τα συμφέροντα τους. Όσες από αυτές τις πράξεις παραβίασης ήρθαν στη δημόσια επιφάνεια προκάλεσαν τις αντιδράσεις των κρατών αλλά και των πολιτών. Η τελευταία διαρροή που προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις ήταν τα απόρρητα έγγραφα μαζικής παρακολούθησης της NSA, που δημοσίευσε ο Edward Snowden, εργαζόμενος των υπηρεσιών πληροφοριών των ΗΠΑ. Το 2013, έκανε όλον τον κόσμο να παγώσει εξαιτίας των απόρρητων εγγράφων που περιέγραφαν τις διαδικασίες που ακολουθούσε η αμερικανική κυβέρνηση για να υποκλέπτει και να συγκεντρώνει ακόμη και το

παραμικρό τηλεφώνημα, sms και email διακεκριμένων προσώπων αλλά και απλών πολιτών. Η NSA, όπως απέδειξαν τα έγγραφα αυτά είχε δημιουργήσει ένα άνευ προηγουμένου σύστημα μαζικής επιτήρησης που μπορούσε εξαιτίας της εξαιρετικά προηγμένης τεχνολογίας που διέθετε να εισχωρήσει στην ιδιωτική ζωή οποιουδήποτε στον κόσμο. Μία αποκάλυψη που όπως θα εξηγήσουμε παρακάτω ανέτρεψε πολλά και βοήθησε τους πολίτες να αντιληφθούν την αναγκαιότητα της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ:

Το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα διπλωματική εργασία, αφορά την πληροφόρηση, το κομμάτι εκείνο των υπηρεσιών πληροφοριών που διαθέτουν τα κράτη. Ένας τομέας των κρατών που μετρά πολλά χρόνια και κύριος στόχος του ήταν και είναι η ασφάλεια και η ενδυνάμωση των εξουσιών των κρατών. Τα κράτη ανέκαθεν αντιμετώπιζαν προβλήματα από εξωτερικούς εισβολείς που επιδίωκαν την εξυπηρέτηση δικών τους συμφερόντων ή την επέκταση των συνόρων τους για να αποκτήσουν περισσότερη δύναμη και εξουσία. Τα μέσα που χρησιμοποιούν έχουν αλλάξει εξαιτίας της ανάπτυξης της τεχνολογίας, προκειμένου να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα που συνεχώς μεταβάλλονται. Οι εποχές αλλάζουν και εξελίσσονται στο πέρασμα του χρόνου, όμως το κύριο έργο των κρατών είναι η διασφάλιση της εθνικής ασφάλειας τους και η διατήρηση των ισορροπιών, με την παράλληλη απόκτηση ισχύος. Από τις θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων, οι ρεαλιστικές θεωρίες είναι αυτές που επιτρέπουν διαφορετικές προσεγγίσεις στην έννοια του εθνικού συμφέροντος. Οι ρεαλιστικές θεωρίες έχουν ως βάση Θεουκιδίδια παράδοση. Το έθνος κράτος είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του διεθνούς συστήματος. Σύμφωνα με τον Gilpin, ορισμένοι διανοούμενοι υποστηρίζουν ότι οι τεχνολογικές και οικονομικές δυνάμεις έχουν διαβρώσει την έννοια του έθνους-κράτους, με αποτέλεσμα τα σύνορα των κρατών και οι εθνικές κυβερνήσεις να έχουν χάσει την σημασία τους. Πάραυτα, διαπιστώνουμε ό,τι οι απόψεις αυτές δεν ισχύουν καθώς ακόμη και σήμερα η έννοια του έθνους-κράτους δεσπόζει στις κοινωνίες (Gilpin, 2002).

Η διεθνής αναρχία θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι ο κύριος διαμορφωτής της συμπεριφοράς των κρατών και επηρεάζει τις στρατηγικές που χρησιμοποιούν σε όλα τα επίπεδα. Με άλλα λόγια, το εθνικό συμφέρον πηγάζει από τις ανάγκες που διαμορφώνονται στο διεθνές γίνεσθαι. Έτσι, τα κράτη ουσιαστικά «υποχρεούνται» να ακολουθούν τις στρατηγικές επιλογές των δρώντων του διεθνούς συστήματος. Τα κράτη ως συλλογικές οντότητες είναι ορθολογικοί δρώντες, δηλαδή είναι ευαίσθητα στο κόστος και θέτουν εναλλακτικές επιλογές για την περιφρούρηση του εθνικού τους συμφέροντος. Αν μελετήσουμε τις συμπεριφορές των κρατών καθ' όλη την ανθρώπινη ιστορία θα παρατηρήσουμε ότι τα κράτη εφαρμόζουν στρατηγικές με διαρκείς υπολογισμούς κόστους-οφέλους. Στο άναρχο διεθνές σύστημα τα κράτη θέτουν την απόκτηση ισχύος και την ασφάλεια τους στην πιο υψηλή βαθμίδα των προτεραιοτήτων τους. Το βασικό κριτήριο, σύμφωνα με την ρεαλιστική προσέγγιση είναι να επέλθει κάποιο σχετικό κέρδος και σχετική ισχύς από τις

επιλογές τους , γεγονός που επηρεάζει την δημιουργία διλημμάτων ασφαλείας και εμποδίζουν την ανάπτυξη συνεργασίας . Η άνιση ανάπτυξη που παρατηρείται, προκαλεί διλλήματα ασφαλείας και δημιουργεί συγκρουσιακές πολιτικές.

Όπως κάθε θεωρία των διεθνών σχέσεων , έτσι και η ρεαλιστική προσέγγιση παρουσιάζει αδυναμίες .Ένα από τα τρωτά της σημεία, σύμφωνα με τον Gilpin είναι η κατανόηση του γεγονότος ότι, η μεγιστοποίηση της ισχύος ενός κράτους δεν αποτελεί πάντα την κύρια επιδίωξη των κρατών. Πολλές φορές τα κράτη έχουν εγκαταλείψει την προσπάθεια απόκτησης και μεγιστοποίησης ισχύος, καθώς έκριναν πως το κόστος ήταν υπερβολικά υψηλό. Συμπερασματικά σύμφωνα με τα παραπάνω, κατά την άποψη θεωρώ πως δεν υπάρχουν αντικειμενικοί παράγοντες που να καθορίζουν το εθνικό συμφέρον. Ορισμένες φορές το εθνικό συμφέρον επηρεάζεται από τους εκάστοτε κυβερνώντες, οι οποίοι λειτουργούν με βάση τις ιδεολογικές καταβολές τους και διαμορφώνουν τις στρατηγικές τους από το σύστημα αξιών ολόκληρης της εθνικής κοινότητας. Όπως έχουμε παρατηρήσει πολλές φορές, οι πολιτικοί ηγέτες χρησιμοποιούν τον όρο «εθνικό συμφέρον» ως άλλοθι για να δικαιολογήσουν ορισμένες συμπεριφορές και αποφάσεις (Κώνστας & Αρβανιτόπουλος , 2002: 237).

Για να μεγιστοποιήσουν τα κράτη την ασφάλεια τους, είναι αναγκασμένα να αποζητούν «δύναμη» και «πλούτο» (power and wealth). Αυτά τα δύο στοιχεία, αποτελούν τα μέσα για την επιδίωξη του κεντρικού πολιτικού στόχου, που είναι η αύξηση της ασφάλειας .Η σχέση «ισχύος» και «πλούτου» στον πολιτικό ρεαλισμό είναι συμπληρωματική. Δηλαδή επιδιώκουν ταυτόχρονα και τα δύο αυτά στοιχεία , καθώς αποτελούν τα μέσα για την εκπλήρωση των στόχων τους. Ακριβώς για αυτόν τον λόγο βρίσκονται σε έναν διαρκή ανταγωνισμό (Πλατιάς, 1995:29-30).

Η παρούσα διπλωματική εργασία, προσπαθεί να ερμηνεύσει και να αποδώσει τον ακριβή ορισμό για το τι είναι πληροφόρηση και στην συνέχεια να αναδείξει την διακριτή διαφορά αλλά και σύγκρουση που υπάρχει πολλές φορές ανάμεσα στην πληροφόρηση, την δημοκρατία και την ηθική. Συγκεκριμένα, επικεντρώνεται στην περίπτωση του Edward Snowden που οι αποκαλύψεις του, προκάλεσαν την οργή των κρατών αλλά και των ίδιων των πολιτών. Οι αποκαλύψεις αυτές, ανέδειξαν ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη κοινωνία, εξαιτίας της συνεχούς εξέλιξης της τεχνολογίας και της απουσίας ελέγχου για την πλήρωση ή όχι των απαραίτητων δημοκρατικών αρχών που πρεσβεύουν τα σύγχρονα δυτικά κράτη, από τις αρμόδιες κυβερνητικές αρχές. Τα προσωπικά δεδομένα, η λεγόμενη

Ιδιωτικότητα των πολιτών φάνηκε να παραβιάζεται καθημερινώς από τις υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ.

Στόχος λοιπόν της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τα προβλήματα που έχουν προκύψει και αφορούν την Ιδιωτικότητα των πολιτών, καθώς και να αναλύσει εκτενώς τα θέματα που ήρθαν στην επιφάνεια που αφορούσαν τις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών των ΗΠΑ. Ποιες ήταν δηλαδή οι ενέργειες που διεξήχθησαν και οδήγησαν στη δημιουργία συστημάτων μαζικής παρακολούθησης, όπως έχει εξηγήσει και αναλύσει εκτενώς ο Snowden. Επικεντρώνεται στην ανάλυση της σχέσης που έχει η πληροφόρηση με την δημοκρατία και την ηθική και πως η ανισορροπία των σχέσεων τους έχει μεταβάλλει τον τρόπο λειτουργίας της τεχνολογίας μετά τις διαρροές που κατέστρεψαν την εμπιστοσύνη των Αμερικανών πολιτών αλλά και των ξένων κρατών προς τις αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών.

1.2 ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ :

Στη διεθνή βιβλιογραφία περί υπηρεσιών πληροφοριών , δημοκρατίας και ηθικής δεσπόζουν τα δημοσιεύματα στην αγγλική γλώσσα. Το υλικό που χρησιμοποίησα προκειμένου να αναλύσω, επεξεργαστώ και διατυπώσω την παρούσα διπλωματική εργασία, προήλθε κυρίως από επιστημονικά ξενόγλωσσα άρθρα και βιβλία. Σημαντικό να αναφέρω πως από ελληνικής πλευράς υπάρχουν ελάχιστα συγγράμματα. Ξεχωρίζει βεβαίως, η μελέτη του κ. Κωνσταντόπουλου Ιωάννη με τίτλο «Κοινοβουλευτική Επίβλεψη Υπηρεσιών Πληροφοριών στις Σύγχρονες Δημοκρατίες και η Ευρωπαϊκή Εμπειρία», όπου αποτέλεσε ισχυρό εγχειρίδιο για την έννοια και ανάλυση της κοινοβουλευτικής επιτήρησης των υπηρεσιών πληροφοριών, που αναλύω παρακάτω. Ακόμη, υπάρχει και το βιβλίο του Σήφη Φιτσανάκη με τίτλο « Εθνική Ασφάλεια και Σύγχρονες Υπηρεσίες Κατασκοπείας στην Ελλάδα (Φιτσανάκης, 2015).

1.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ :

Η μέθοδος που χρησιμοποιώ για να διεξάγω την παρούσα εργασία είναι η ποιοτική μέθοδος, καθώς προσπαθώ όπως αναφέρω στην συνέχεια να απαντήσω σε συγκεκριμένα ερωτήματα που στοχεύουν στην διεύρυνση και κατανόηση του θέματος που αναπαράγω. Κύρια

ερωτήματα είναι το «Γιατί» και το «Πως» , καθώς στοχεύω στην ολιστική κατανόηση του θέματος. Η ποιοτική έρευνα, δίδει υποκειμενική βαρύτητα στις ερμηνείες των γεγονότων μέσα από την ανάλυση και την συλλογή δεδομένων. Για τον λόγο αυτό, κύριος στόχος είναι η λεπτομερής περιγραφή και κατανόηση του ζητήματος μέσω της ανάλυσης περιπτώσεων. Επέλεξα αυτή την μέθοδο έρευνας, καθώς εξυπηρετούσε καλύτερα στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Το παρόν πόνημα, θέτει ως στόχο τη μελέτη της έννοιας της πληροφόρησης και ειδικότερα των υπηρεσιών πληροφοριών στα πλαίσια των αποκαλύψεων των μαζικών παρακολουθήσεων που διεξήγαγε η NSA και έφερε στη δημοσιότητα το 2013, ο Edward Snowden. Οι αποκαλύψεις αυτές ήρθαν σε πλήρη αντιδιαστολή με τις δημοκρατικές αρχές και την ηθική. Τα δικαιώματα των πολιτών φάνηκαν πως παραβιάζονται από το ίδιο το κράτος. Έτσι, ξεκίνησε μία νέα εποχή, για πολλούς τομείς της σύγχρονης κοινωνίας. Συγκεκριμένα, στο δεύτερο κεφάλαιο προσπαθώ να δώσω σχετικούς ορισμούς για το τι είναι η πληροφόρηση “intelligence” και τα πλεονεκτήματα – μειονεκτήματα που απορρέουν από τους σκοπούς που εξυπηρετεί. Επίσης, αφιερώνεται και σχετικό κεφάλαιο για της αξία της πληροφόρησης στα δημοκρατικά κράτη , για να μπορέσουμε να καταλάβουμε την σπουδαιότητα και την αναγκαιότητα του ρόλου της στα κράτη.

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο ασχολούμαι με τις έννοιες της Δημοκρατίας και της Ηθικής δίνοντας σχετικούς ορισμούς. Επίσης, στο κεφάλαιο αυτό εισέρχεται και ένας νέος όρος που αφορά την κοινοβουλευτική επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών. Συγκεκριμένα, ξεκινώ με το τι είναι Δημοκρατία και τι είναι η Ηθική και ποια είναι η σχέση τους με το τομέα της πληροφόρησης. Συνεχίζω, με την Κοινοβουλευτική Επίβλεψη των Υπηρεσιών πληροφοριών και τον ρόλο των Μέσων Ενημέρωσης στην επιτήρηση αυτών δίνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα κρατών που εφάρμοσαν την λεγόμενη κοινοβουλευτική επίβλεψη. Έπειτα, ακολουθεί το κεφάλαιο Ηθική και Πόλεμος στον 21^ο αιώνα, που εξηγεί την αλλαγή που υπέστη το διεθνές σύστημα ασφαλείας μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11/9. Η διεθνής κοινωνία ήρθε για πρώτη φορά αντιμέτωπη με άλλους είδους απειλές που δεν είχε ξανά αντιμετωπίσει στο παρελθόν. Στα πλαίσια της νέας κατάστασης, ήρθαν στην επιφάνεια πολλά ερωτήματα σχετικά με το πώς θα πρέπει τα κράτη να αντιμετωπίσουν τις νέες απειλές. Με λίγα λόγια, αναρωτήθηκαν αν θα πρέπει να εφαρμόζουν το ίδιο πλαίσιο κανόνων που είχαν μέχρι εκείνη την στιγμή ή να το αλλάξουν και να το προσαρμόσουν στα νέα δεδομένα. Έπειτα, παραθέτω κάποιες βασικές θέσεις που συμβάλλουν στην ηθική της πληροφόρησης, ως συμπεράσματα των παραπάνω παρατηρήσεων. Τέλος, το τελευταίο κεφάλαιο του τρίτου

κεφαλαίου ασχολείται και παρουσιάζει τις διαφορές των δύο καλύτερων στον κόσμο υπηρεσιών πληροφοριών. Αυτό των ΗΠΑ και της Βρετανίας.

Το τελευταίο κεφάλαιο, το τέταρτο δηλαδή κεφάλαιο ασχολείται με την περίπτωση του Edward Snowden. Συγκεκριμένα, ξεκινώ με μία παράθεση για το ποιος είναι και τι αποκαλύψεις έκανε. Εν συνεχεία, αναφέρομαι στην έννοια της Ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων στην σύγχρονη εποχή. Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τι ήταν οι μαζικές παρακολουθήσεις που πραγματοποιούσε η NSA, προσπαθώ να εξηγήσω τις δύο μεθόδους διαδικτυακής παρακολούθησης (PRISM and UPSTREAM), όπως τις περιέγραψε μέσα από τις αποκαλύψεις του ο Edward Snowden. Συνεχίζω, με την αποτυχία των τριών εξουσιών να προστατέψουν την Ιδιωτικότητα των Αμερικανών πολιτών στην ψηφιακή εποχή, καθώς και την στάση που κράτησε σε αυτές τις αποκαλύψεις η NSA και ο τότε Πρόεδρος της Αμερικής Μπαράκ Ομπάμα. Κλείνοντας το τελευταίο αυτό κεφάλαιο, αναφέρομαι στην σημερινή κατάσταση του Edward Snowden μετά το πέρασμα αυτών των χρόνων και των αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν σε αυτό το διάστημα.

Σε συνολικό επίπεδο, η παρούσα διπλωματική εργασία προσπαθεί να απαντήσει σε ορισμένα ερωτήματα που αφορούν την Πληροφόρηση, τις υπηρεσίες πληροφοριών, την σύνδεση και την ασυμβατότητα που παρουσιάζουν με την Δημοκρατία και την Ηθική και πώς επηρέασαν οι αποκαλύψεις αυτές την σύγχρονη κοινωνία. Μερικά από τα ερωτήματα που προσπαθώ να εξηγήσω είναι : Ποια είναι η σχέση της Δημοκρατίας- Ηθικής με την Πληροφόρηση; Τι είναι η Κοινοβουλευτική Επίβλεψη; Ποιος είναι ο ρόλος των Μέσων Ενημέρωσης στην Επίβλεψη των Υπηρεσιών Πληροφοριών; Ποιες είναι οι βασικές θέσεις που συμβάλλουν στην Ηθική της Πληροφόρησης; Ποια είναι η σημασία της Ιδιωτικότητας και των Προσωπικών Δεδομένων; Πώς επηρέασαν το κοινό οι αποκαλύψεις αυτές;

ΚΥΡΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

1. Η σχέση της Πληροφόρησης με την Δημοκρατία και την Ηθική είναι εξαιρετικά ιδιαίτερα και πολλές φορές οξύμωρη. Ιστορικά παραδείγματα , σκάνδαλα και αποκαλύψεις έχουν αποδείξει και την όχι και τόσο στενή σχέση τους. Οι δραστηριότητες τους είναι απόρρητες. Η απουσία ελέγχου σε συνδυασμό με την μυστικοπάθεια που τις διέπει , πολλές φορές έχει ως αποτέλεσμα την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως συνέβη και στην περίπτωση μαζικών παρακολουθήσεων που έφερε στο φως ο Edward Snowden. Η διατήρηση των ηθικών

- και δημοκρατικών αξιών, στα πλαίσια ενός άναρχου διεθνούς συστήματος μοιάζει ουτοπική.
2. Η έννοια της «κοινοβουλευτικής επίβλεψης» (parliamentary oversight), παραπέμπει στη νομοθετική εξουσία και στον έλεγχο που ασκεί αυτή στα υπόλοιπα όργανα. Η κοινοβουλευτική επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών είναι ουσιαστικά ένα μέσο διασφάλισης της δημόσιας λογοδοσίας, για τις πράξεις και τις αποφάσεις που λαμβάνουν καθημερινά οι υπηρεσίες πληροφοριών. Είναι μια προσπάθεια ελέγχου και περιορισμού πράξεων που μπορεί να βλάψουν την δημοκρατία (Parliamentary Oversight of Security and Intelligence Agencies in the European Union, 2011:41).
 3. Τα Μέσα Ενημέρωσης συμβάλλουν μέσα από τις έρευνες και τις αποκαλύψεις τους, πολλές φορές στη δημοσιοποίηση θεμάτων που είναι άγνωστα προς την κοινή γνώμη. Αποτελούν εργαλείο της Δημοκρατίας και στόχος τους είναι η ενημέρωση των πολιτών. Είναι η γέφυρα της εξουσίας με τον λαό. Όμως, οι γραμμές μεταξύ της αυθεντικής ενημέρωσης με την διαστρεβλωμένη ενημέρωση είναι λεπτές, καθώς πολλές φορές στοχεύει στην χειραγώγηση. Άρα, σημαντική είναι η αξιολόγηση τους.
 4. Για να μπορέσει η Ηθική να έρθει πιο κοντά με την Πληροφόρηση πρέπει αρχικά να υπάρχει ένας σοβαρός έλεγχος. Ένας κοινοβουλευτικός έλεγχος που θα στοχεύει στην επιτήρηση των υπηρεσιών πληροφοριών. Θα ελέγχει δηλαδή αν τηρούν τους προβλεπόμενους νόμους και σέβονται τις δημοκρατικές αρχές. Μία δημοκρατική πολιτική κουλτούρα, η οποία θα υπερασπίζεται την νόμιμη δράση των υπηρεσιών πληροφοριών και θα μπορεί παράλληλα να τις ελέγχει (Κωνσταντόπουλος,2015: 30).
 5. Η Ιδιωτικότητα είναι το δικαίωμα ενός ατόμου ή μιας ομάδας, να αποφασίζουν από μόνοι τους για το πότε, πως και μέχρι ποιο σημείο οι πληροφορίες που αφορούν αυτούς θα διαβιβάζονται σε άλλους. Τα προσωπικά δεδομένα είναι σημαντικά και πρέπει να διαφυλάσσονται με κάθε τρόπο σε μία ελεύθερη δημοκρατική κοινωνία. Η διαφύλαξη τους ισοδυναμεί με τις αρχές της δημοκρατίας. Η διαρροή τους, με οποιοδήποτε τρόπο αποτελεί σημάδι υποβάθμισης των δημοκρατικών αξιών και μπορεί να οδηγήσει σε πολλαπλές απειλές. Η σύγχρονη ψηφιακή κοινωνία, έχει όσο ποτέ ανάγκη την προστασία αυτού του βασικού δικαιώματος των πολιτών, καθώς η κατάχρηση του είναι εξαιρετικά εύκολη. Παρατηρούνται φαινόμενα όπως, το data mining και το data profiling, δηλαδή η συλλογή προσωπικών δεδομένων από τρίτους και η δημιουργία του προφίλ ενός ατόμου ή μιας ομάδας χρηστών από τυχαία συλλογή πληροφοριών που τον αφορούν (<https://rethinkingeurope.eu>)

6. Το κοινό όπως ήταν φυσικό επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις αποκαλύψεις περί μαζικής παρακολούθησης που πραγματοποιούσε η NSA ακόμη και σε βάρος των ανυποψίαστων πολιτών. Ξεκίνησε έτσι μία νέα εποχή για την σχέση τεχνολογίας και προσωπικών δεδομένων , με τις εταιρείες να κάνουν νέες προσπάθειες γεφύρωσης της σχέσης τους με τους χρήστες. Μέσα από αυτή την διαδικασία έγινε αντιληπτή η ανάγκη επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών και η προστασία των προσωπικών δεδομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ – ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ : ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ– ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ :

Η Πληροφόρηση εντάσσεται στους τομείς των Διεθνών Σχέσεων και των Στρατηγικών Σπουδών . Οι τελευταίες αποτελούν τμήμα των ευρύτερων Πολιτικών Επιστημών. Όπως αναφέρει ο καθηγητής Στρατηγικής Αθανάσιος Πλατιάς , « Στη χώρα μας δεν έχει δοθεί η βαρύτητα που θα έπρεπε στην ενασχόληση με τα ζητήματα των πληροφοριών» (Κολιόπουλος, 2008:5). Για να μπορέσουμε να δώσουμε έναν αποδεκτό ορισμό, θα πρέπει να ερευνήσουμε τα αντικείμενα της και ποια είναι τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων της. Πληθώρα καθηγητών Διεθνών Σχέσεων παγκοσμίως τονίζουν ότι τα ζητήματα πληροφοριών αποτελούν μια παραμελημένη πτυχή των Διεθνών Σχέσεων και των Στρατηγικών Σπουδών ειδικότερα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Η. Bradford Westerfield, καθηγητή Διεθνών Σπουδών και Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου του Yale, ο οποίος παραδέχθηκε ότι μετά την επιστημονική ενασχόλησή του με θέματα Πληροφόρησης και Κατασκοπείας ο τρόπος κατανόησης των διεθνών σχέσεων εκ μέρους του βελτιώθηκε ριζικά: “Στα γραπτά μου όσο και στη διδασκαλία μου πάντα αναγνώριζα περισσότερο από άλλους συναδέλφους μου τη σημασία της συγκεκριμένης διάστασης και έχω ενσωματώσει οτιδήποτε μπορούσα να ανακαλύψω στο δημόσιο τομέα” (Κωνσταντόπουλος, 2010:34).

Όπως αναφέρει ακολούθως ο ιστορικός Walter Laqueur : «Κανείς δεν έχει καταφέρει να αποδώσει επακριβώς την θεωρία της Πληροφόρησης»(Laquer,1985: 8). Ανάλογα είναι αυτά που αναφέρουν οι Len Scott και Peter Jackson, καθηγητές του τμήματος Διεθνούς Πολιτικής του Πανεπιστημίου της Ουαλίας, οι οποίοι εκτιμούν ότι η σύνδεση μεταξύ των σπουδών σχετικά με την Πληροφόρηση και της θεωρίας των Διεθνών Σχέσεων αποτελεί μια παραμελημένη διάσταση και ένα ανεξερεύνητο ερευνητικό πεδίο. Είναι κοινός τόπος ότι η Πληροφόρηση απουσιάζει από τα έργα πολλών θεωρητικών των Διεθνών Σχέσεων και δεν εμφανίζεται στις κεντρικές επιστημονικές συζητήσεις. Κατά συνέπεια δεν υφίστανται και

σχετικές αντιπαραθέσεις μεταξύ των σχολών των Διεθνών Σχέσεων (ρεαλισμός, νεορεαλισμός, φιλελευθερισμός, κονστρουκτιβισμός) (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:34-35).

Το online Oxford Dictionary , για παράδειγμα δίνει τις ακόλουθες ερμηνείες σχετικά με την πληροφόρηση : Σύμφωνα λοιπόν με το λεξικό , πληροφόρηση είναι: 1. Η ικανότητα απόκτησης και εφαρμογής της γνώσης και των δεξιοτήτων. 2. Ένα άτομο με την ικανότητα απόκτησης και εφαρμογής της γνώσης και των ικανοτήτων. 3. Συλλογή πληροφοριών στρατιωτικής ή πολιτικής σημασίας. 4. Εργαζόμενοι που απασχολούνται με την συλλογή στρατιωτικών και πολιτικών πληροφοριών. 5. Στρατιωτική ή Πολιτική πληροφόρηση. 6. Αρχαϊκές Πληροφορίες : Νέα και Γεγονότα(Breakspear,2012 : 679). Το τελευταίο στοιχείο είναι χρήσιμο, για να μας θυμίσει την παλαιά και γενικευμένη χρήση της έννοιας της πληροφόρησης, η οποία αποτελούσε κύριο χαρακτηριστικό δύναμης των στρατιωτικών επιχειρήσεων, όπου προσπαθούσαν να μάθουν τα πάντα για τον αντίπαλο στρατό προκειμένου να τον αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη ευκολία.

Εν συνεχεία, το online Cambridge Dictionary, αναφέρει ότι «η πληροφόρηση είναι η ικανότητα να μαθαίνεις, να κατανοείς και να φτιάχνεις επιχειρήματα ή απόψεις που στηρίζονται στην λογική». Επίσης αναφέρει, « την μυστική πληροφόρηση σχετικά με τις κυβερνήσεις άλλων χωρών, ειδικότερα των εχθρικών χωρών». Όπως αντιλαμβανόμαστε η ικανότητα να μάθεις μία πληροφορία έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την μυστική πληροφορία καθώς , δυσκολεύει το έργο απόκτησης και εφαρμογής της, εξαιτίας της δύσκολης προσβασιμότητας στις πηγές της. Κατά την άποψη μου λοιπόν, θα πρέπει να κατανοήσουμε σε βάθος τις δραστηριότητες των Σύγχρονων Υπηρεσιών Πληροφοριών, για να μπορέσουμε να ξεκαθαρίσουμε τι είναι Intelligence και ποιους πραγματικούς σκοπούς εξυπηρετεί (<https://dictionary.cambridge.org>).

Σε πολλά αγγλικά εγχειρίδια, βιβλία και άρθρα η πληροφόρηση διαθέτει πέντε ή έξι βασικά στάδια που συνθέτουν τον Κύκλο της Πληροφόρησης. Στο πρώτο στάδιο είναι οι Προτεραιότητες , στο δεύτερο στάδιο βρίσκεται η Συλλογή (η οποία συχνά διαθέτει δυο υποκατηγορίες : Collection Plan and Collection Activity), στο τρίτο στάδιο είναι η Επεξεργασία- Συγκέντρωση, στο τέταρτο στάδιο είναι η Ανάλυση και στο τελευταίο στάδιο βρίσκεται η Διανομή Breakspear,2012:680). Στο σημείο αυτό, σκόπιμο είναι να αναφερθώ στην άποψη του Arthur Hulnick, ο οποίος άσκησε κριτική στον «Κύκλο της Πληροφόρησης» θεωρώντας πως δεν είναι ένα καλό μοντέλο, καθώς δεν περιγράφει τι συμβαίνει στην πραγματικότητα επειδή η συλλογή και η ανάλυση που υποτίθεται πως η μια ακολουθεί την

άλλη ,στην πραγματικότητα λειτουργούν παράλληλα. Στην συνέχεια, όμως προσθέτει και διευκρινίζει ότι είναι ευρέως διαδεδομένος εξαιτίας της απλότητας και της ευκολίας κατανόησης του γιατί τα στάδια που διαθέτει βοηθούν θεωρητικά τα άτομα να ξεκαθαρίσουν τις λειτουργίες και τις δραστηριότητες της πληροφόρησης και να έρθουν πιο κοντά στη σημασία της (Breakspear,2012:680-681).

Στο σημείο αυτό, θα παραθέσω δύο ακόμη βασικούς όρους της πληροφόρησης στο κομμάτι όμως των επιχειρήσεων : Ανταγωνιστική Πληροφόρηση(Competitive Intelligence) και Επιχειρηματική Πληροφόρηση (Business Intelligence). Οι επιχειρήσεις μικρές και μεγάλες έγιναν ενεργοί χρήστες πληροφόρησης στα τέλη του τρίτου μισού του 20^{ου} αιώνα χρησιμοποιώντας τους όρους Competitive Intelligence και Business Intelligence. Η επιχειρηματική Πληροφόρηση , έχει συνδεθεί με την αυτοποιημένη επεξεργασία δεδομένων και ειδικότερα όπως χρησιμοποιείται από τους προμηθευτές λογισμικών συστημάτων επεξεργασίας των αρχείων και δεδομένων που είναι διαθέσιμα σε μια επιχείρηση (πωλήσεις, παραγωγικές δραστηριότητες κ.α.). Συγκεκριμένα ο Peter Gill έχει σημειώσει, πως κάποιες από αυτές τις τεχνικές , έχουν μεταναστεύσει στον τομέα του Security intelligence που μας αφορά και στην συγκεκριμένη διπλωματική εργασία (Breakspear, 2012: 683).

Η Ανταγωνιστική Πληροφόρηση, έχει υιοθετηθεί και υποστηριχθεί από την SCIP (Society of Competitive Professionals) η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε (Strategic and Competitive Intelligence Professionals). Ουσιαστικά αντιπροσωπεύει, μια ουσιαστική και επαγγελματική πειθαρχία της πληροφόρησης μέσα από την συλλογή και την ανάλυση πληροφοριών. Η SCIP, και άλλες οργανώσεις που ασχολούνται με την Ανταγωνιστική Πληροφόρηση, έχουν παράσχει ένα φόρουμ για την εκπόνηση ενός σημαντικού συνόλου βιβλιογραφίας που έχει δημοσιευτεί έντυπα αλλά και διαδικτυακά καθώς, αποτελούν χρήσιμα εγχειρίδια για αυτούς που εκπαιδεύονται για τα συστήματα Ανταγωνιστικής Πληροφόρησης. Η SCIP , παρακινεί τα μέλη της να συμμορφωθούν με τον κώδικα δεοντολογίας και να λαμβάνουν στρατηγικές αποφάσεις με βάση τις πληροφορίες που έχουν ληφθεί και αναλυθεί καταλλήλως (Breakspear, 2012:683).

Η πληροφόρηση στις επιχειρήσεις θα μπορούσαμε να πούμε, ότι χαρακτηρίζεται από μια ηθική και νομική συμπεριφορά μέσω της συστηματικής συλλογής των διαθέσιμων πληροφοριών. Η πληροφορία είναι σημαντική στις επιχειρήσεις , γιατί προβλέπει τις μελλοντικές αλλαγές στο περιβάλλον της αγοράς. Αν οι επιχειρήσεις στο σύνολο τους αλλά και μεμονωμένα τα άτομα που τις στελεχώνουν ενεργούν προετοιμάζοντας το έδαφος για κάθε

εξωτερική μεταβολή που μπορεί να επηρεάσει το εσωτερικό τους , μπορούν πιο εύκολα να μετατρέψουν τις αλλαγές αυτές σε θετικά αποτελέσματα και να περιορίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να επιφέρουν (Breakspear, 2012: 684). Με λίγα λόγια, να μετατρέψουν την αλλαγή σε ευκαιρία και να ελαχιστοποιήσουν τους κινδύνους. Η δύναμη της πληροφόρησης τους βοηθά ούτως ώστε να διαμορφώσουν ένα σχέδιο που θα τους ικανοποιεί τους στόχους τους και θα τους προφυλάσσει από ενδεχόμενους μελλοντικούς κινδύνους και αλλαγές.

Αφήνοντας πίσω τις επιχειρήσεις, και κατανοώντας την σημασία που έχει η έννοια της πληροφόρησης σε αυτές, περνάμε σε κάτι πιο οικείο και γνωστό που είναι η Αμερικανική Κοινότητα Πληροφόρησης, η οποία είναι η μεγαλύτερη στον κόσμο με τον υψηλότερο προϋπολογισμό και το πιο διαδεδομένο δίκτυο συλλογής πληροφοριών. Για αυτόν τον λόγο αποτελεί συχνά αντικείμενο σύγκρισης με άλλες υπηρεσίες πληροφοριών. Αυτό δεν σημαίνει όμως πως είναι όμοιες μεταξύ τους, καθώς σε κάθε κράτος υπάρχουν διαφορετικά μέσα και τακτικές απόκτησης των πληροφοριών. Μελέτες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια έχουν δείξει ότι η σημαντική Συμμαχία Πληροφοριών που προέκυψε από τον Β'Π.Π , γνώστη ως "Five Eyes" (Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Καναδάς , Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία) στην ουσία φάνηκε ότι οι δραστηριότητες και οι πρακτικές τους είναι διαφορετικές. Ένα σημαντικό παράδειγμα που το αποδεικνύει αυτό, είναι το παράδειγμα μεταξύ των δυο πιο ανεπτυγμένων σε συστήματα πληροφόρησης χωρών (ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο) .Η πληροφορία για τις ΗΠΑ τείνει να αναφέρεται στην «ολοκληρωμένη πληροφόρηση» που έχει ολοκληρωθεί μέσω μιας διαδικασίας και ανάλυσης όλων των έγκυρων πηγών που οδήγησαν σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Από την άλλη πλευρά, για το Ηνωμένο Βασίλειο η πληροφορία κινείται απευθείας στην τμηματική πολιτική χωρίς να περάσει ξεχωριστά από το στάδιο της ανάλυσης (Breakspear, 2012: 684-685).

Μία πτυχή της αμερικανικής πρακτικής και πολιτικής πληροφοριών, έχει επηρεάσει εδώ και καιρό το κοινό , τα ΜΜΕ καθώς και την πολιτική των κρατών. Ένας γνωστό συγγραφέας που ασχολείται με την διδασκαλία της πληροφόρησης, ο Mark Lowenthal έδωσε έναν δικό του ορισμό σχετικά με την έννοια της πληροφόρησης. Συγκεκριμένα σε ένα απόσπασμα του αναφέρει, ότι « Η πληροφορία χωρίζεται σε τέσσερις δραστηριότητες : Συλλογή, Ανάλυση, Συγκαλυμμένη Δράση και Αντεπίθεση (Warner,2006:15-22). Από την άλλη, ο Warner Michael στο άρθρο του " Wanted : A Definition of Intelligence", επικεντρώνεται αποκλειστικά στην κυβέρνηση, και αναφέρει πως « Η πληροφορία είναι η μυστική δραστηριότητα του κράτους για να κατανοήσει ή να επηρεάσει ξένες οντότητες»

(Warner, 2006: 15-22). Όπως αντιλαμβανόμαστε, η πληροφόρηση συνδέεται πολύ συχνά με την μυστικότητα αλλά κατά την γνώμη μου δεν θα πρέπει να θεωρηθεί στοιχείο της , καθώς η διαδικασία απόκτησης της πληροφόρησης , συνδέεται και με άλλους φορείς εκτός από το κράτος. Ο Michael Herman, αναφέρει μεταξύ άλλων «Πληροφόρηση σημαίνει να γνωρίζεις τον στόχο. Η πληροφόρηση επίσης σημαίνει να μπορείς να συλλέξεις πληροφορίες σχετικά με τον στόχο και να αναπτύξεις εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με τον στόχο, χρησιμοποιώντας στοιχεία από όλες τις πηγές. Η πληροφορία αφορά την γνώση αλλά και την πρόβλεψη. Πρέπει δηλαδή να προσεγγίζεις τον «πελάτη» με χρήσιμες μορφές και σε κατάλληλο χρόνο (Warner,2006 :15-22).

Μετά την παράθεση διάφορων ορισμών που έχουν δοθεί, από τους ανθρώπους που ασχολούνται εκτενώς με το ζήτημα της Πληροφόρησης, έχουμε κατανοήσει πλήρως τις δυσκολίες που υπάρχουν σχετικά με τον ορισμό της έννοιας αυτής. Με λίγα λόγια, συγκεντρώνοντας τους παραπάνω ορισμούς και τις παρατηρήσεις που έχουν διατυπωθεί, θα μπορούσαμε να πούμε πως η πληροφόρηση διεξάγεται από κυβερνητικές ή άλλες υπηρεσίες για την κατανόηση και την επιρροή άλλων φορέων των οποίων τα σχέδια και οι δραστηριότητες ενδέχεται να επηρεάσουν τα συμφέροντα τους. Προκειμένου λοιπόν, να κατανοήσουν καλύτερα τις άλλες οντότητες και να προβλέψουν εγκαίρως τις ενέργειές τους , χρησιμοποιούν την δύναμη της πληροφόρησης , η οποία τους παρέχει χρήσιμες πληροφορίες προκειμένου να είναι έτοιμες για κάθε αλλαγή που μπορεί να προκύψει και τους αφορά άμεσα. Η διαδικασία συγκέντρωσης της πληροφορίας σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετική, όπως επίσης και τα μέσα που χρησιμοποιούνται κάθε φορά διαφέρουν.

Μία δημοσίευση του 2007, από τους Γενικούς Διευθυντές Προσωπικού των ΗΠΑ , παρουσιάζει τις θεμελιώδεις αρχές για την καθοδήγηση των πληροφοριών σε κοινές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα αναφέρει τον εξής ορισμό «Η Πληροφορία επιτρέπει την πρόβλεψη των μελλοντικών καταστάσεων και περιστάσεων , καθώς ενημερώνει τις αποφάσεις φωτίζοντας τις διαφορές στα διαθέσιμα στάδια δράσης» (Breakspear, 2012:688).Αυτός ο ορισμός όμως δεν είναι ικανοποιητικός, καθώς δεν ορίζει τις καταστάσεις και τρόπο που θα προβλεφθούν . Τέλος , ένας πιο συγκεντρωτικός ορισμός που θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε είναι αυτός που παραθέτει στο άρθρο του ο Alan Breakspear που τον έχω μνημονεύσει αρκετές φορές στο κεφάλαιο αυτό, εξαιτίας της αναλυτικής αναζήτησης ενός αντικειμενικού ορισμού της πληροφόρησης: « Πληροφόρηση είναι η ικανότητα πρόβλεψης της αλλαγής εγκαίρως, ούτως ώστε να μπορέσει να γίνει κάτι. Η ικανότητα εμπεριέχει προνοητικότητα, διορατικότητα

και είναι η προγραμματισμένη αναγνώριση της επερχόμενης αλλαγής , η οποία μπορεί να είναι θετική και να γίνει ευκαιρία ή αρνητική και να αποτελέσει απειλή».

2.2 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

Στο σημείο αυτό, αφού μελετήσαμε και αναλύσαμε τους διάφορους ορισμούς που έχουν δοθεί για την πληροφόρηση σε επιχειρηματικό και σε κρατικό επίπεδο, φτάσαμε στο σημείο να δεχθούμε πως η πληροφόρηση έχει σαν στόχο την ικανότητα πρόβλεψης της αλλαγής με τα κατάλληλα μέσα κάθε φορά και στον κατάλληλο χρόνο. Μπορούμε να αντιληφθούμε πως η προνοητικότητα καθώς και η διορατικότητα παίζουν εξέχοντα ρόλο στον τομέα την πληροφόρησης καθώς επιτρέπουν στα άτομα και στις ομάδες ατόμων που ασχολούνται με την συλλογή και ανάλυση των πληροφοριών να έρχονται σε μια διαρκή επικοινωνία μεταξύ τους προκειμένου να μπορέσουν να ασκήσουν έναν αποτελεσματικό έλεγχο στο λειτουργικό κομμάτι της πληροφόρησης που αφορά τις δραστηριότητες απόκτησης της , τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στο κράτος. Τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από αυτή την συνεργασία είναι πως επιτυγχάνεται πιο εύκολα η αξιολόγηση της πηγής. Όπως παρατηρεί, ο Jim Cox, όπου αναφέρει πως υπάρχει μεγάλη ανάγκη να ληφθεί υπόψη ο έλεγχος και η αξιολόγηση της πληροφόρησης ως βασικό χαρακτηριστικό των δραστηριοτήτων της (Breakspear , 2012:689).

Ο αξιολογικός έλεγχός που παρέχει ο ορισμός για την απόκτηση της πληροφορίας θα πρέπει να λαμβάνει πάντα υπόψιν τον πλήρη ορισμό και τα χαρακτηριστικά στάδια της απόκτησης της και να μην περιορίζεται μόνο στην αξιολόγηση των πηγών γιατί μπορεί να οδηγηθεί σε λανθασμένα αποτελέσματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα , είναι όταν η κυβέρνηση του Καναδά επιχείρησε έναν αξιολογικό έλεγχο των πληροφοριών, χωρίς να ασχοληθεί και να απαντήσει στο συνολικό ερώτημα τι είναι πληροφόρηση και ποιους στόχους εξυπηρετεί. Το αποτέλεσμα ήταν ελλιπές και απογοητευτικό, καθώς δεν περιείχε όλα τα στάδια ολοκλήρωσης και απόκτησης της πληροφόρησης. Άρα, σημαντικό είναι τα άτομα που ασχολούνται με την απόκτηση πληροφοριών να περνούν από όλα τα στάδια , προκειμένου να μην οδηγηθούν σε λανθασμένα συμπεράσματα (Breakspear, 2012:689).

Ο ορισμός όμως αυτός, δεν θα πρέπει να θεωρείται και πάλι ως μοναδικός καθώς δεν λειτουργούν όλα τα κράτη και όλες οι επιχειρήσεις με τον ίδιο τρόπο. Για παράδειγμα, οι υπηρεσίες των ΗΠΑ περιέχουν δραστηριότητες και αποφάσεις που έχουν παρθεί για τον

επηρεασμό ή την αλλαγή του περιβάλλοντος προς όφελος τους (όπως συγκαλυμμένες πράξεις), αλλά αυτό δεν σημαίνει πως μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί η τακτική αυτή και από άλλες υπηρεσίες με τον ίδιο τρόπο προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντα τους και να επηρεάσουν άλλα κράτη ή να προσαρμοστούν με τον ίδιο τρόπο την εξωτερική αλλαγή που επηρεάζει το εσωτερικό τους. Άρα, η ισχύς, η τεχνολογική ανάπτυξη και η οικονομική ευμάρεια παίζει εξίσου σημαντικό ρόλο στην ικανότητα απόκτησης της πληροφόρησης. Η ισχύς που διαθέτει κάθε κράτος του παρέχει περισσότερα εφόδια να μπορέσει να ικανοποιήσει τις ανάγκες του και να διατηρήσει το status quo (Breakspear, 2012:691).

Ένα μειονέκτημα της πληροφόρησης είναι πως δεν έχει κερδίσει ακόμη τόσο έδαφος όσο θα έπρεπε στις αρχές επιβολής του νόμου. Μία κίνηση αναγνώρισης και υιοθέτησης της προσέγγισης αυτής ξεκίνησε από την Βρετανία και την Αυστραλία το δεύτερο μισό του περασμένου αιώνα και ονομάστηκε “Intelligence- Led Policing” και είχε κερδίσει σε σύντομο χρονικό διάστημα έδαφος στις ΗΠΑ και στον Καναδά. Έτσι ξεκίνησε να κυριαρχεί σε πολλές συζητήσεις ο ρόλος και η αποτελεσματικότητα της πληροφόρησης στην επιβολή του νόμου. Συγκεκριμένα, η Ποινική Υπηρεσία Πληροφοριών του Καναδά συνέβαλε δυναμικά στην αναγνώριση της αξίας της πληροφόρησης για την επιβολή του νόμου, παρέχοντας στρατηγικά σχέδια πληροφόρησης με στόχο την πρόβλεψη για αλλαγή σε περιβάλλοντα στόχους όπως είναι το εμπόριο ναρκωτικών. Σημαντικό είναι επίσης το έργο της ILP(Intelligence Led Policing), όπου είναι ένα πρότυπο αστυνόμευσης που βασίζεται στην αξιολόγηση και τη διαχείριση του κινδύνου. Οι αιτήσεις για αστυνόμευση υπό την ηγεσία των πληροφοριών προέρχονται από τη δεκαετία του 1990, τόσο στη Βρετανία όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το βιβλίο του Wed Marge Riebling του 1994 «Ο μυστικός πόλεμος μεταξύ του FBI και της CIA» επισήμανε τη σύγκρουση μεταξύ της επιβολής του νόμου και των πληροφοριών και παρότρυνε τους αστυνομικούς να λειτουργούν "περισσότερο σαν κατάσκοποι". Μία προτροπή που ουσιαστικά είχε σαν στόχο την ενδυνάμωση των υπηρεσιών πληροφοριών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των απειλών. Η αστυνόμευση υπό την ηγεσία της πληροφόρησης κέρδισε σημαντική δυναμική παγκοσμίως μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τώρα υποστηρίζονται από τις κορυφαίες αστυνομικές ενώσεις στη Βόρεια Αμερική και το Ηνωμένο Βασίλειο (Breakspear,2012: 690).

Αν και η αστυνόμευση που βασίζεται σε πληροφορίες, βασίζεται σε παραδείγματα, όπως η αστυνόμευση της κοινότητας, η αστυνόμευση με επίκεντρο το πρόβλημα και το μοντέλο σύμπραξης της αστυνόμευσης, το είδος αυτό της αστυνόμευσης που έχει ως κύριο επίκεντρο την πληροφορία, προέκυψε ως απόρριψη της «αντιδραστικής» εστίασης στο

έγκλημα της κοινοτικής αστυνόμευσης που λάμβανε χώρα αρκετά συχνά. Πλέον, η αστυνομία αφιερώνει περισσότερο χρόνο στην απασχόληση πληροφοριοδοτών και την επιτήρηση για την καταπολέμηση των παραβατών. Πρόσφατα, η αστυνόμευση υπό την ηγεσία των πληροφοριών έχει υποστεί μια «ρεβιζιονιστική» επέκταση, ώστε να επιτρέψει την ενσωμάτωση της ασφάλειας και της αστυνόμευσης της γειτονιάς. Όπως παρατηρούμε οι νέες απειλές που έφερε η παγκοσμιοποίηση, για να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά χρειάστηκε η ενδυνάμωση την πληροφορίας ως βασικό εργαλείο αντιμετώπισης των νέων προκλήσεων. Βέβαια, δεν ερμηνεύτηκε η ανάγκη αυτή με τον ίδιο τρόπο παντού (Breakspear,2012: 690-691).

Υπάρχουν τεράστιοι αριθμοί φορέων και υπηρεσιών επιβολής του νόμου στη Βόρεια Αμερική, με ποικίλες ικανότητες και δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, ιδιαίτερα σε επίπεδο πρακτικής, η πληροφόρηση στην περιοχή αυτή θεωρείται λιγότερο χρήσιμη για την αστυνομία. Στην πραγματικότητα, η τάση να παρουσιάζεται η πληροφόρηση ως αποδεικτικό στοιχείο στα δικαστήρια, γίνεται περισσότερο ορατή και αποδεκτή από τους φορείς που ασχολούνται με την τρομοκρατία και άλλα συναφή προβλήματα που απασχολούν γενικότερα τη διεθνή επικαιρότητα και στοχεύουν στην ασφάλεια μέσω της απονομής της δικαιοσύνης. Τα δικαστήρια έχουν ξεκινήσει, να πιέζουν εδώ και αρκετό διάστημα για δημοσιοποίηση των πληροφοριών και των πηγών, προκειμένου να εξασφαλισθεί διαφάνεια, λογοδοσία και ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Όμως, όπως είχαμε αναφερθεί και παραπάνω η έννοια της μυστικότητας είναι πολύ σημαντική για τις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφόρησης και αυτή η πίεση μπορεί να οδηγήσει στην υποτίμηση και στην ακατάλληλη δημοσιοποίηση των πληροφοριών και των πηγών όπου προέρχονται. Όπως μπορούμε να αντιληφθούμε κάτι τέτοιο θα μπορούσε να προκαλέσει τεράστιες ζημιές στις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών. Για αυτόν τον λόγο, χρειάζεται ένας σωστός χειρισμός από τους κρατικούς φορείς (Breakspear,2012:690-691).

Συμπερασματικά, αφού αναλύσαμε και σχολιάσουμε τους ορισμούς που έχουν διατυπωθεί για την έννοια την πληροφόρησης, καθώς και τους στόχους που εξυπηρετούν οι ενέργειές τους, οι οποίες διαφέρουν από περίπτωση σε περίπτωση, φτάσαμε στο σημείο να σχολιάσουμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τον συλλογικό ορισμό που υιοθετήσαμε για την καλύτερη κατανόηση την πληροφόρησης. Με μια γενική ματιά, μπορούμε να κατανοήσουμε την δυσκολία διατύπωσης αυτής την έννοιας. Η δυσκολία αυτή προκύπτει από το γεγονός ότι είναι ένα ευαίσθητο και περίπλοκο θέμα που αγγίζει πολλές επιστήμες και πεδία. Η πληροφόρηση είναι σημαντική και στον επιχειρηματικό κόσμο αλλά και στο κράτος γενικότερα για την διασφάλιση της ασφάλειας του καθώς και της ανάπτυξης

του. Απαιτεί συνεργασία , εχεμύθεια, τεχνολογικό εξοπλισμό και άτομα με ικανότητες που να μπορούν να συλλέξουν και να αναλύσουν τις διαθέσιμες πηγές. Όποιον ορισμό και αν χρησιμοποιήσουμε, η αξία της πληροφόρησης παραμένει ίδια. Ο τρόπος απόκτησης της ουσιαστικά μόνο διαφέρει.

Σημαντικό είναι να αναφέρουμε, πως η σημασία και η δύναμη της πληροφόρησης ήταν σημαντική από αρχαιοτάτους ακόμη χρόνους. Ο Σουν Τσου, στην «Τέχνη του Πολέμου», αναφέρει την δύναμη της πληροφόρησης ως ένα πολύ σημαντικό στοιχείο για να μπορέσεις να μάθεις τον εχθρό και να εφαρμόσεις τις κατάλληλες τακτικές για να τον κερδίσεις . Για τον Σουν Τσου, ήταν ένα μεγάλο πλεονέκτημα να μπορέσεις να συλλέξεις πληροφορίες για τον αντίπαλο, καθώς αυτό σου έδινε ένα μεγάλο προβάδισμα και περισσότερες πιθανότητες να νικήσεις. Η θεωρία της νίκης του Σουν Τσου, στηρίζεται στην υψηλή στρατηγική που σχετίζεται με την οικονομία, τις υπηρεσίες πληροφοριών, προπαγάνδα, διπλωματία και την δεξιοτεχνία που επιτυγχάνεται με την προνοητικότητα και την ικανότητα ελέγχου από τον Στρατηγό. Συγκεκριμένα, πρέπει όπως αναφέρει να γνωρίζεις τις προθέσεις και τις ικανότητες πραγματικών και δυνητικών αντιπάλων, αλλά και συμμάχων. Όπως τονίζει ιδιαίτερα στο κείμενο του «Όταν γνωρίζεις τον εχθρό και τον εαυτό σου, μπορείς να δώσεις εκατό χιλιάδες μάχες με ασφάλεια. Όταν δεν γνωρίζεις τον εχθρό, αλλά γνωρίζεις τον εαυτό σου, έχεις ίσες πιθανότητες να νικήσεις και να ηττηθείς. Εάν δεν γνωρίζεις ούτε τον εχθρό ούτε τον εαυτό σου, να είσαι βέβαιος ότι σε κάθε μάχη θα βρίσκεσαι εκτεθειμένος στον κίνδυνο» (Sun Tzu, 2003:34). Η κατασκοπεία λοιπόν , ασκείται από την προϊστορία ακόμη και η δύναμη της είναι αμετάβλητη στο πέρασμα του χρόνου. Άρα, η πληροφόρηση είναι ένα σημαντικό στοιχείο δύναμης για ένα κράτος η μία επιχείρηση. Οι Συλλέκτες των πληροφοριών καθώς και οι υπεύθυνοι λήψης των αποφάσεων συνεργάζονται κάθε φορά με διαφορετικά μέσα για την συλλογή πληροφοριών, τον έλεγχο και την αξιοποίηση των διαθέσιμων , πηγών τους.

Συνεπώς, με την πάροδο του χρόνου και της τεχνολογικής ανάπτυξης η έννοια της πληροφόρησης έχει πάρει διάφορες μορφές που εξυπηρετούν διάφορους σκοπούς. Όμως , σε όλες τις περιπτώσεις η προνοητικότητα και η ανάγκη έγκαιρης προσαρμογής σε νέες καταστάσεις διατηρούν εξέχοντα ρόλο στις διαδικασίες συγκέντρωσης, ανάλυσης και ελέγχου των πληροφοριών καθώς αποτελούν πυλώνα για ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Η πληροφόρηση περιέχει ενημέρωση αλλά και μυστικότητα με στόχο την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων συμφερόντων. Το ερώτημα που προκύπτει και θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο είναι κατά πόσο οι υπηρεσίες πληροφόρησης κινούνται με δημοκρατικά μέσα για την απόκτηση πληροφοριών χρήσιμων για αυτές και κατά επέκταση για την ασφάλεια των κρατών τους . Η

υπόθεση του Edward Snowden, αποτελεί ένα καλό παράδειγμα κατανόησης για το πώς λειτουργούν αυτές οι υπηρεσίες , καθώς ίσως για πρώτη φορά γίνεται μια τέτοιου είδους δημοσιοποίηση για το πώς λειτουργούν στην πραγματικότητα οι μυστικές υπηρεσίες στις ΗΠΑ.

2.3 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ : ΜΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ Ή ΈΝΑ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ;

Η πληροφόρηση και η πληροφορία έχει αρκετούς ορισμούς και διαδικασίες προκειμένου να πραγματοποιήσει τους σκοπούς της. Σύμφωνα με τον Burton(2005:87), «πληροφορία ονομάζουμε οποιαδήποτε μορφής δεδομένα που δεν έχουν αναλυθεί και μπορούν να καταστούν γνωστά ανεξάρτητα από την πηγή τους. Όταν αυτά περάσουν από το στάδιο της επεξεργασίας μπορεί να παράγουν πληροφόρηση». Ο παραπάνω ορισμός δίνει μία ξεκάθαρη εικόνα του γεγονότος ότι η πληροφόρηση είναι υποσύνολο της έννοιας της πληροφορίας. Οι πληροφορίες είναι αυτές που επεξεργάζονται με τον κατάλληλο τρόπο από την κοινότητα των πληροφοριών και διανέμονται στους υπεύθυνους των πολιτικών αποφάσεων ως πληροφόρηση , η οποία θα είναι η ύλη για την διαμόρφωση των εν λόγω αποφάσεων. Ο Max. M. Broisot, παρουσιάζει τη διαδρομή που ακολουθούν τα πρωτόλεια δεδομένα (data) διαμέσου μίας κατάστασης ή ενός αντικειμένου, ώστε να καταλήξουν σε γνώση. Η γνώση δεν αποτελεί σε αυτή την περίπτωση κάποια αφηρημένη έννοια, αντιθέτως είναι μία «ανθρώπινη ιδιότητα» που αντιστοιχεί σε κάποιο φορέα. Η γνώση ουσιαστικά είναι αυτή, η οποία διαμορφώνει ένα υποσύνολο δεδομένων (subset of data) το οποίο βρίσκεται μεταξύ των «δεδομένων» και της «γνώσης» (Burton,2005: 87).

Σύμφωνα, με τους John Arquilla και David Ronfeldt τρεις είναι οι κυρίαρχες οπτικές σε σχέση με τον όρο «πληροφορία». Η πρώτη οπτική- προσέγγισης, αντιμετωπίζει την πληροφορία «ως ένα μη υλιστικό μήνυμα ή σήμα, το οποίο εμπεριέχει ένα σημαντικό ή τουλάχιστον αναγνωρίσιμο περιεχόμενο και το οποίο μεταδίδεται από τον αποστολέα στον παραλήπτη» (Κωνσταντόπουλος,2010;2016;2017:39). Για τους δύο συγγραφείς τα δεδομένα, η πληροφορία, η γνώση και η εμπειρία ιεραρχούνται σε μία πυραμίδα πληροφόρησης , όπου τα πρωτόλεια ακατέργαστα ακόμη δεδομένα, μετουσιώνονται σε πληροφορία , στην συνέχεια σε γνώση και στη συνέχεια σε σοφία (απόλυτη απόκτηση και χρήση της γνώσης).

Ο Waltz, στο βιβλίο του με τίτλο «Information Warfare» (1998), καθορίζει τέσσερα στάδια για την πληροφορία. Το πρώτο στάδιο αφορά, την διαδικασία συλλογής των πρωτόλειων δεδομένων από τον εκάστοτε δρώντα με ποσοτικές μετρήσεις. Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει την οργάνωση, την αποθήκευση και την επεξεργασία των πρωτόλειων δεδομένων, Εν συνεχεία, το τρίτο στάδιο είναι το στάδιο εκείνο όπου παράγει την γνώση δια μέσου της αλληλεπίδρασης των ομάδων πληροφοριών σε συνδυασμό με την μοντελοποίηση για την ερμηνεία αυτής της αλληλεπίδρασης. Το τελικό στάδιο αναφέρεται στην εφαρμογή της γνώσης που έχει αποκτηθεί από τα παραπάνω στάδια (Waltz,1998).

2.4 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

Η δημόσια αξία της πληροφόρησης έγκειται στην επίδραση της στις αποφάσεις των κύριων δρώντων που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση ορισμένων στόχων που έχουν κοινό παρονομαστή την κρατική ασφάλεια. Επομένως, όπως σωστά τονίζει ο Mark Phythian, στην σύγχρονη εποχή ο κύκλος της πληροφόρησης περιλαμβάνει αλληλεπίδραση σε κάθε βήμα και στάδιο με τον χρήστη της πληροφόρησης δηλαδή με αυτόν που αναζητά να συλλέξει ορισμένες πληροφορίες. Ο κύκλος αυτός τελειώνει όταν γίνεται η «ανάληψη δράσης» από τους εκάστοτε κύριους δρώντες, όπου θα χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες αυτές για να πάρουν τις κατάλληλες αποφάσεις για να αντιμετωπίσουν τρομοκρατικές ενέργειες ή άλλα ζητήματα που αφορούν την κρατική ασφάλεια (Breakspear, 2012:680-681).

Οι υπηρεσίες πληροφοριών των δημοκρατικών χωρών πολλές φορές ενδέχεται να συνεργάζονται με άλλες υπηρεσίες πληροφοριών με κράτη όπου δεν συμμερίζονται τις ίδιες δημοκρατικές αξίες, καθώς στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν σημαντικά ζητήματα ασφάλειας όπως είναι η τρομοκρατία, το διεθνές δίκτυο ναρκωτικών καθώς και άλλων σοβαρών ζητημάτων που απειλούν την ευημερία των κρατών έρχονται συχνά σε επαφή με κράτη που έχουν διαφορετικό τρόπο προσέγγισης και απόκτησης της πληροφόρησης, τα οποία σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχουν δημοκρατικά πολιτεύματα. Η επαφή αυτή όμως, όπως έχει έρθει πολλές φορές στην επιφάνεια θίγει πολλά «δεοντολογικά» ζητήματα για την νομιμότητα απόκτησης πληροφοριών καθώς έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο Phythian, τονίζει ότι η σύγχρονη πληροφόρηση είναι μία άκρως ενεργή και όχι παθητική δραστηριότητα, όπως έχει περιγράψει στα κείμενα του Michael Herman σχετικά με

την περίοδο του ψυχρού πολέμου. Η πληροφόρηση είναι ένα κομμάτι όπου είναι στενά συνδεδεμένο με το κράτος και κατά επέκταση με τα ζητήματα που αφορούν την ασφάλεια του. Όλες οι σημαντικές στρατιωτικές επιχειρήσεις των κρατών χρησιμοποιούν την δύναμη της πληροφόρησης προκειμένου να ανταπεξέλθουν και να εξυπηρετήσουν κρατικά συμφέροντα. Η εθνική ασφάλεια είναι πολύ σημαντική για όλα τα κράτη δημοκρατικά και μη , καθώς μόνο με αυτή ένα κράτος μπορεί να συνεχίσει να λειτουργεί. Άρα, για να αποκτήσει ισχύ ένα κράτος πρέπει να έχει υπηρεσίες πληροφοριών που παράγουν το μέγιστο για την εξασφάλιση της ασφάλειας του. Το νόημα αυτό, όπως ανέφερα και παραπάνω το αντιλήφθηκε σχετικά νωρίς οι ΗΠΑ και η Μ. Βρετανία, όπου διέθεσε τεράστια ποσά για τον εξοπλισμό των υπηρεσιών πληροφοριών (Breakspear, 2012:680-681).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ :

3.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ:

Το δημοκρατικό πολίτευμα, έχει χαρακτηριστεί από πολλούς πως είναι ο καλύτερος τρόπος διακυβέρνησης καθώς υποστηρίζει το κοινό συμφέρον . Η δημοκρατία είναι το πολίτευμα εκείνο κατά το οποίο ο λαός, ή πιο συγκεκριμένα η πλειοψηφία των πολιτών μιας κοινωνίας, κυβερνά είτε άμεσα όπως συνέβαινε στην Αρχαία Αθήνα, όπου έχει και τις ρίζες της η Δημοκρατία, είτε έμμεσα με αιρετούς αντιπροσώπους κάτι το οποίο συμβαίνει στα περισσότερα κράτη της Δύσης σήμερα. Η δημοκρατία λοιπόν, είναι το πολίτευμα στο οποίο η εξουσία πηγάζει από το λαό, ασκείται από τον λαό και υπηρετεί τα συμφέροντά του. Βασικό χαρακτηριστικό της είναι η λήψη αποφάσεων με ψηφοφορία των πολιτών, στην άμεση δημοκρατία, ή κάποιων αντιπροσώπων τους, στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Η ετυμολογία της λέξεως βρίσκεται στα συνθετικά «δήμος» (το σύνολο ή η συνέλευση των ανθρώπων που έχουν πολιτικά δικαιώματα) και «κράτος» (δύναμη, εξουσία, κυριαρχία). Ο όρος επινοήθηκε κατά τον 5ο αιώνα π.Χ., στην κλασική Ελλάδα, και χρησιμοποιήθηκε κατ' αντιδιαστολή με τη μοναρχία, την αριστοκρατία και την ολιγαρχία. Οι δικτατορίες του 20^{ου} αιώνα καταχράστηκαν τη λέξη για να πείσουν τους υπηκόους τους ότι ζούσαν σε ένα δίκαιο σύστημα. Με λίγα λόγια, η δημοκρατία δεν ισοδυναμεί πάντα με την ελευθερία, οι εκλογές πολλές φορές μπορούν να παράγουν καθεστώτα που δεν σέβονται τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών. Σήμερα, στην καθομιλουμένη, χρησιμοποιείται συνήθως κατ' αντιδιαστολή με τον όρο δικτατορία (Roskin, Cord, Medeiros, Jones,2008: 147-148).

Τα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα αναπτύχθηκαν μέσα από θυελλώδεις και σκληρούς κοινωνικούς αγώνες .Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν μια δύσκολη μορφή διακυβέρνησης αλλά και διατήρησης τους στα πλαίσια ενός άναρχου διεθνούς συστήματος. Τα είδη της Δημοκρατίας είναι η άμεση ή συμμετοχική δημοκρατία και η αντιπροσωπευτική

δημοκρατία. Οι σύγχρονες αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες, διακρίνονται σε: Α) Βασιλευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία : Στην οποία ,η κυβέρνηση που εκλέγεται από το λαό παίρνει τις πολιτικές αποφάσεις, ο βασιλιάς είναι αρχηγός του κράτους και μάλιστα κληρονομικός με συμβολικό ρόλο, ενώ πολιτικά είναι ανεύθυνος, δηλαδή δεν έχει ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες (Μ. Βρετανία, Βέλγιο, Ολλανδία, Δανία, Σουηδία, Νορβηγία, Ισπανία). Β) Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία: Και σε αυτή την περίπτωση, η εκλεγμένη από τον λαό κυβέρνηση παίρνει τις πολιτικές αποφάσεις, όπου αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αιρετός, εκλέγεται δηλαδή από την Βουλή και δεν έχει ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες.(Ελλάδα, Ιταλία ,Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας). Γ) Τέλος έχουμε την Προεδρική Δημοκρατία, όπου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι και αρχηγός του κράτους και Πρόεδρος της κυβέρνησης, η οποία δεν εκλέγεται από τον λαό αλλά σχηματίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είτε εκλέγεται άμεσα από τον λαό είτε από ειδικό σώμα εκλεκτόρων και διαθέτει ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες(Κύπρος, Ρωσία, ΗΠΑ) (Roskin, Cord, Medeiros, Jones,2008: 147-148).

Σε μία δημοκρατία αυτοί που σχεδιάζουν την πολιτική πρέπει να έχουν την υποστήριξη της πλειοψηφίας ή της σχετικής πλειοψηφίας των ψηφοφόρων. Οι ηγέτες είναι υπόλογοι στους πολίτες. Το χαρακτηριστικό εκείνο, που κάνει την δημοκρατία τόσο ελκυστική είναι το δικαίωμα που δίδεται στον λαό να καταψηφίσει εκλεγμένους ηγέτες, που θεωρούν πως δεν λειτούργησαν όπως θα έπρεπε. Άρα, η κυβέρνηση είναι υπόλογη στο λαό. Επιπλέον, οι ψηφοφόροι θα πρέπει να έχουν επιλογές να υπάρχει δηλαδή πολιτικός ανταγωνισμός. Να μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε υποψηφίους και κόμματα που κατά την βούληση τους. Ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό ενός δημοκρατικού πολιτεύματος είναι η εναλλαγή στην εξουσία. Θα πρέπει με άλλα λόγια, τα κόμματα και οι υποψήφιοι να εναλλάσσονται και να μη μένουν στην εξουσία για μεγάλα χρονικά διαστήματα γιατί τότε παρατηρούνται φαινόμενα σφετερισμού της εξουσίας. Ακόμη, η πλειοψηφία της απόφασης είναι σημαντική, καθώς αυτή ορίζει το κοινό συμφέρον. Η μειοψηφία είναι εξίσου σημαντική αλλά οι τελικές αποφάσεις σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, κρίνονται από την πλειοψηφία. Τέλος, η ελευθερία του τύπου είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για τις δημοκρατίες. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσιάζουν στους πολίτες τα γεγονότα, τους ενημερώνουν, και κάνουν τους κυβερνώντες να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της μάζας. (Roskin, Cord, Medeiros and Jones, 2008:149-155).

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις Ηνωμένες Πολιτείες πολλές φορές ξεπερνούν τα όρια, όταν παίρνουν αυτόματα μια αντίπαλη θέση που υπονομεύει το κύρος της κυβέρνησης και αποδυναμώνει το κράτος και με αυτό τον τρόπο δημιουργούν κοινωνική πόλωση. Σε κάποιες περιπτώσεις το παράδειγμα αυτό μπορεί να ισχύει, αλλά σε μια δημοκρατία δεν υπάρχει μηχανισμός για να αποφασίζει τι σημαίνει η έκφραση « ξεπερνούν τα όρια». Οι έλεγχοι στον τύπο για απερίσκεπτες αναφορές προσπαθούν να αντισταθμίσουν το γεγονός ότι τα περιοδικά και τα κανάλια μπορούν να ασκήσουν κριτική και να αντικρούσουν τα άδικο σχόλια. Σε αυτή την περίπτωση, οι πολίτες μπορούν να αποφασίζουν μόνοι τους αν οι κατηγορίες είναι ακριβείς. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, μεταξύ αστείου και σοβαρού, ο τύπος στις Ηνωμένες Πολιτείες ονομάζεται «τέταρτη εξουσία» (Roskin, Cord, Medeiros and Jones, 2008:155-156). Η δύναμη λοιπόν των μέσων ενημέρωσης είναι μεγάλη σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, θα πρέπει όμως οι πολίτες να είναι ικανοί να αναγνωρίσουν την εγκυρότητα των πηγών τους για να μην οδηγηθούν σε εσφαλμένα συμπεράσματα.

Η Ηθική από την άλλη πλευρά, θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι το σύνολο των θεσμοθετημένων κανόνων μιας κοινωνίας που καθορίζουν την συμπεριφορά των ατόμων με βάση το κοινωνικά αποδεκτό, το καλό και το κακό (www.greek-language.gr). Για τον Αριστοτέλη, η ηθική είναι μια επιστήμη στην οποία οφείλουμε να εντρυφήσουμε όχι για να αποκτήσουμε γνώση προς χάρη της γνώσης αλλά για να αποκτήσουμε γνώση που θα καθοδηγεί τις πράξεις μας. Με κάθε πράξη και έρευνα, αποσκοπούμε σε κάτι καλό. Μερικά πράγματα όπως τονίζει τα επιθυμούμε προκειμένου να αποκτήσουμε κάτι άλλο (όπως τα χρήματα και η τροφή). Άλλα πράγματα, τα επιθυμούμε επειδή είναι αυτά που είναι (όπως η τέρψη, η υγεία και η ευτυχία). Παρότι επιθυμούμε την τέρψη και την υγεία, η τέρψη και υγεία δεν επαρκούν, αφού τα αποζητάμε σύμφωνα με τον Αριστοτέλη για να είμαστε ευτυχισμένοι. Ωστόσο, η ευτυχία επαρκεί. Ότι κάνουμε ή επιθυμούμε, είναι επειδή αποζητάμε την ευτυχία όπου είναι αυτοσκοπός μας. Συνεπώς, η ηθική για τον Αριστοτέλη είναι τελεολογική, αφού αποσκοπεί στην πραγματοποίηση της επιδίωξης που είναι ανύπαρκτη σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής, την ευδαιμονία.

Η πληροφόρηση τόσο ως έννοια όσο και ως οργάνωση φαίνεται ασυμβίβαστη με την ηθική και η σχέση τους φαίνεται να είναι εξαιρετικά οξύμωρη. Αυτό όμως συμβαίνει γιατί πολλοί έχουν συνδέσει την πληροφόρηση με την ένοπλη μάχη των εθνών εξαιτίας ιστορικών γεγονότων που οδήγησαν στη σύνδεση αυτή. Όταν ρωτήθηκαν αξιωματούχοι της πληροφόρησης για την σχέση μεταξύ πληροφόρησης και ηθικής, η πλειοψηφία των αξιωματούχων απάντησαν «τα αφήνω όλα αυτά στους κληρικούς»

(Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:8). Ένας πρώην βετεράνος της CIA, είχε σχολιάσει πως η ηθική της πληροφόρησης είναι οξύμωρη καθώς όλη η επιχείρηση της κατασκοπείας είναι ανήθικη . Σύμφωνα με τα λεγόμενα του, δεν ήταν και δεν θα είναι ηθική, για να μπορέσει να πραγματοποιήσει τον σκοπό της και να μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια πραγματική υπηρεσία κατασκοπείας (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:8). Επίσης, ένας δημοσιογράφος της New York Times, είχε ρωτήσει κάποτε ρητορικά «Υπάρχει ηθικός κατάσκοπος;» (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:8).

Παρόλο που όπως προαναφέρθηκα και στην αρχή υπάρχει μία έλλειψη συναίνεσης σχετικά με τον ορισμό της ηθικής καθώς και στην ύπαρξη της σε διεθνείς υποθέσεις που αφορούν την ατομική, εθνική και κατ' επέκταση την διεθνή ασφάλεια, θα μπορούσαμε να αποδεχθούμε έναν σχετικά απλό ορισμό που μας επιτρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα τον όρο της ηθικής: « Η ηθική είναι απλώς ένας κοινωνικός , θρησκευτικός ή αστικός κώδικας θεωρούμενης σωστής συμπεριφοράς» (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:8). Οι υπηρεσίες πληροφοριών , οι πολιτικοί καθώς και οι στρατιωτικοί πρέπει να αντιμετωπίσουν καθημερινά πολλά ηθικά διλήμματα εξαιτίας του άναρχου διεθνούς συστήματος έτσι όπως διαμορφώθηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Καλούνται, λοιπόν να προστατεύσουν και να προωθήσουν τα εθνικά τους συμφέροντα, δηλαδή να επιβιώσουν σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα κάτω από άνισους κανόνες. Σε ένα τέτοιο άναρχο διεθνές σύστημα λοιπόν, οπου δεν υπάρχει κάποια ανώτατη ρυθμιστική αρχή που να μπορεί να επιβλέψει και να θέσει παγκόσμια όρια στα κράτη και στις κυβερνήσεις τους προκειμένου να μπορούν τα κράτη ξεχωριστά να διαφυλάξουν με μεγαλύτερη ευκολία τα εθνικά τους συμφέροντα , είναι λογικό πως οι κανόνες του παιχνιδιού είναι σκληροί και άνισοι. Από την άλλη πλευρά όμως, η ηθική υποτίθεται πως θέτει κάποιους κανόνες που θεωρούνται σωστοί προκειμένου να μπορεί μια κοινωνία, ένα κράτος και κατ' επέκταση ένα διεθνές σύστημα να λειτουργήσει ομαλά και να εκπληρώσει το κάθε κράτος τα συμφέροντα του χωρίς να βλάψει κάποιο άλλο κράτος σεβόμενο πάντα τις Αρχές της Δημοκρατίας. Κατά την άποψη μου, κάτι τέτοιο θεωρείται πολύ ουτοπικό στη σκακιέρα των συμφερόντων.

Η σχέση μεταξύ ηθικής και πληροφόρησης δεν είναι σταθερή. Πολλές φορές, οι υπηρεσίες πληροφοριών εξαιτίας της δύναμης που διαθέτουν έχουν την δυνατότητα να παράσχουν βοήθεια σε περιπτώσεις παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (πχ εγκλήματα πολέμου) ή σε κάποιες άλλες σοβαρές περιπτώσεις που απειλείται το περιβάλλον από κάποια σοβαρή καταστροφή, χρησιμοποιώντας τα μέσα και τις ικανότητες που διαθέτει. Δυστυχώς όμως , όπως παρατηρείται από τις αποκαλύψεις που έχουν λάβει χώρα τα τελευταία χρόνια το

έργο και ο τρόπος δράσης των υπηρεσιών πληροφοριών τις περισσότερες φορές παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και λειτουργούν ως εμπόδιο στις ελευθερίες των πολιτών . Αυτές οι αποκαλύψεις λοιπόν, έχουν φέρει σε πλήρη αντιπαράθεση αυτές τις έννοιες.

Μέσα από την μελέτη και την προσπάθεια προσέγγισης την πληροφόρησης και την σχέση της με την ηθική και την δημοκρατία, έχουν προκύψει τέσσερις Σχολές Σκέψης που προσπαθούν να απαντήσουν στα ερωτήματα για την εξαιρετικά ιδιαίτερη σχέση που υπάρχει μεταξύ της πληροφόρησης και της ηθικής. Η πρώτη σχολή σκέψης, αποτελείται από δυο προσεγγίσεις του ρεαλισμού. Η πρώτη προσέγγιση, αντιμετωπίζει την ηθική ως άσχετη έννοια με τις διεθνείς σχέσεις γενικά, και με τις μελέτες της πληροφόρησης ειδικά. Με λίγα λόγια, δεν συμπεριλαμβάνει την ηθική στην μελέτη των διεθνών πολιτικών πραγμάτων. Αντιθέτως, η δεύτερη προσέγγιση, υποστηρίζει την ηθική και την τοποθετεί στο πλαίσιο της real politic. Αυτή η σχολή, δικαιολογεί κάθε πορεία δράσης που συμβαίνει για την προάσπιση του εθνικού συμφέροντος των κρατών και την διατήρηση της εθνικής τους ασφάλειας. Τονίζει πως η υπεράσπιση του Εθνικού Συμφέροντος , είναι ηθική και αποτελεί καθήκον των υπεύθυνων λήψης αποφάσεων να λειτουργούν με σκοπό την διατήρηση της ασφάλειας των κρατών τους. Ότι είναι καλό για το κράτος και την κοινότητα των πολιτών, είναι και ηθικό. Ο κύριος υποστηρικτής αυτής της προσέγγισης είναι ο Thomas Hobbes, ο οποίος δηλώνει ότι για την ασφάλεια των πολιτών οι κυρίαρχοι πρέπει να πληροφορηθούν για τα σχέδια του εχθρού και επειδή οι «πρίγκιπες» είναι υποχρεωμένοι από τον φυσικό νόμο να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να εξασφαλίσουν την προστασία των πολιτών μπορούν να έχουν κατασκόπους, να φτιάχνουν οχυρά και να χρησιμοποιούν τα στρατεύματα τους όποτε κρίνουν πως κινδυνεύει η ασφάλεια των πολιτών τους. Οι ενέργειες αυτές είναι επιτακτικές, καθώς δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017:9).

Η προσέγγιση της Δεύτερης Σχολής Σκέψης, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πιο λειτουργική και ωφελιμιστική. Αξιολογεί τις δράσεις χρησιμοποιώντας το κριτήριο της αξίας των συνεπειών τους. Δηλαδή σημαντικό κριτήριο σε αυτή την περίπτωση είναι τι απορρέει από τις πράξεις – δράσεις και ποια είναι η επίδραση που έχουν στο άτομο και στο σύνολο. Οι ενέργειες λοιπόν που αποδίδουν θετικά αποτελέσματα σε μία εξίσωση ανάλυσης κόστους-οφέλους, θεωρούνται «ηθικές», ενώ οι ενέργειες που αποδίδουν αρνητικά αποτελέσματα θεωρούνται «ανήθικές» . Η δράση που μεγιστοποιεί το αγαθό για την πλειονότητα των ατόμων,

μπορεί να χαρακτηριστεί ως «βέλτιστη» (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017:9). Ο Αριστοτέλης, όπως επισήμανα και παραπάνω διάσημος για τη ενασχόληση του για την αναζήτηση της αρετής, μαζί με τον Jeremy Bentham και τον Stuart Mill ήταν θερμοί υποστηρικτές του “consequentialism”. Ο Michael Herman, ένας από τους σύγχρονους υποστηρικτές αυτής της Σχολής Σκέψης, δηλώνει ότι « η πληροφόρηση θα πρέπει σε πρώτη φάση να κρίνεται για τις προφανείς συνέπειες της». Παρατηρούμε λοιπόν, πως το αποτέλεσμα κάθε πράξης καθορίζει και το εάν η πράξη αυτή είναι «ηθική» ή όχι. Εάν η δράση που έλαβε χώρα προσφέρει περισσότερα οφέλη και σε μεγαλύτερο αριθμό ατόμων, τότε η πράξη αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ηθική». Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή στην περίπτωση όπου η δράση δεν φέρει θετικά αποτελέσματα στην πλειονότητα των ατόμων και δεν εξυπηρετεί τα συλλογικά τους συμφέροντα, τότε η δράση αυτή δεν μας οδηγεί στην αρετή καθώς τα αποτελέσματα της φέρουν περισσότερα κόστη από ότι οφέλη στο κοινωνικό σύνολο (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:9).

Σε αντίθεση με την Χομπσιανή ρεαλιστική προσέγγιση που θέτει ως κύριο στόχο την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του έθνους- κράτους και την επιτακτική ανάγκη των ηγετών να υπερασπιστούν τα εθνικά συμφέροντα των πολιτών τους με στόχο την εσωτερική ασφάλεια και ειρήνη, η Δεύτερη Σχολή σκέψης συμπεριλαμβάνει και τα συμφέροντα των άλλων κρατών. Οι συνέπειες των ενεργειών, θα πρέπει να φέρουν θετικά αποτελέσματα και οφέλη για την πλειονότητα των κρατών και να εξυπηρετούν τις ανάγκες για μια διεθνή ασφάλεια και ειρήνη. Με λίγα λόγια η Δεύτερη Σχολή Σκέψης διευρύνει τον όρο του συμφέροντος και στοχεύει σε ένα καλύτερο κόσμο, χωρίς να περιορίζεται σε κρατικά σύνορα. Σε περίπτωση λοιπόν που ελλοχεύει κάποιος κίνδυνος για την διατήρηση της ασφάλειας των κρατών, η χρήση βίαιων μέσων για την αποτροπή του και την προστασία των πολιτών είναι θεμιτή. Όταν λοιπόν, ερωτήθηκε ο Michael Herman αν ένας αξιωματούχος πληροφοριών θα πρέπει να βασανίσει έναν τρομοκράτη προκειμένου να τον εμποδίσει να διαπράξει κάποια τρομοκρατική ενέργεια απάντησε με νόημα πως ίσως κάποιος πρέπει να το κάνει και αυτό (Κωνσταντόπουλος, 2010; 2015;2017:9).

Όπως κάθε Σχολή σκέψης έτσι και αυτή έχει δεχθεί κριτικές για την θεωρία της καθώς προκύπτουν ερωτήματα για τα όρια της «ηθικής» και με ποια κριτήρια μπορούν να αναλυθούν τα οφέλη και τα κόστη που έχει κάθε ενέργεια για τη διεθνή κοινότητα. Σε ένα άναρχο διεθνές σύστημα, όπου δεν υπάρχει κάποια ανώτατη ρυθμιστική αρχή που να μπορεί να ελέγχει τις ενέργειες των κρατών, είναι δύσκολο να οροθετηθούν οι κανόνες και να υπάρξει μια δίκαιη κατανομή των πραγμάτων. Ο ανταγωνισμός, η ανωνυμία και η άνιση κατανομή πλούτου

καθώς και άλλα σύγχρονα ζητήματα που απασχολούν την διεθνή κοινότητα δυσχεραίνουν τις προσπάθειες αντιμετώπισης των κρίσεων και την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης. Οπότε, είναι δύσκολό κατά την άποψη μου μια δράση να χαρακτηριστεί «ηθική» ή «ανήθική» καθώς δύσκολά γνωρίζουμε τις παρασκηνακές δραστηριότητες και εάν όντως οι πράξεις αυτές εξυπηρετούν τις ανάγκες και το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνή επίπεδο.

Η επόμενη Σχολή Σκέψης, ονομάζεται “Just espionage” ή “Just intelligence” και έχει τις ρίζες της στη φιλοσοφία της παράδοσης του Δίκαιου Πολέμου (Just War Tradition). Οι υποστηρικτές αυτής της σχολής προσπαθούν να μεταφέρουν τις ιδέες αυτής της φιλοσοφίας στο κομμάτι της Πληροφόρησης και να ερμηνεύσουν κατά αυτόν τον τρόπο πότε μια ενέργεια των υπηρεσιών πληροφοριών είναι «ηθική» και πότε είναι «ανήθική». Για να μπορέσουν λοιπόν να κρίνουν πότε μία ενέργεια είναι δικαιολογημένη και πότε αδικαιολόγητη χρησιμοποιούν δυο κριτήρια που καθορίζουν την ταυτότητα της. Το πρώτο κριτήριο αφορά την εξέταση των συνθηκών που έλαβε χώρα μια ενέργεια-δράση, δηλαδή κάτω από ποιες συνθήκες οι υπηρεσίες πληροφοριών σκόπευσαν σε έναν στόχο. Το δεύτερο κριτήριο, εξετάζει κυρίως την συμπεριφορά των αξιωματούχων των υπηρεσιών πληροφοριών, εστιάζει δηλαδή στον τρόπο ενέργειας τους, με πιο απλά λόγια εξετάζει τις δραστηριότητες τους (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:10) . Θα μπορούσαμε να πούμε πως αυτή η σχολή δανείζεται χαρακτηριστικά από τις άλλες Σχολές σκέψης για να μπορέσει να ερμηνεύσει τον χαρακτήρα των πράξεων των υπηρεσιών πληροφοριών. Θεωρεί πως πρέπει να υπάρχουν ορισμένα όρια σε συγκεκριμένες πράξεις που διαπράττουν οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών αυτών. Όμως, σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει οι δραστηριότητες τους να χαρακτηρισθούν αμέσως ακατάλληλες και μη ηθικές χωρίς να έχει προκύψει πρώτα ένα συλλογικό αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων τους σε όλα τα επίπεδα που να είναι ικανό να χαρακτηρίσει τις πράξεις τους.

Στην συνέχεια, ακολουθεί μια ακόμη Σχολή Σκέψης η οποία ασχολείται με την ηθική και την πληροφόρηση υπό το πρίσμα της θεωρίας του Καντ και ονομάζεται «δεοντολογική». Σύμφωνα με την θεωρία του Καντ το μόνο αυτοτελές καλό είναι η καλή βούληση. Το ταλέντο, ο αυτοέλεγχος και η τύχη δεν είναι απαραίτητως καλά. Η βούληση είναι καλή επειδή ακολουθεί τον αναγκαίο και καθολικό, μη εμπειρικό νόμο της ελευθερίας της βούλησης, το ηθικό πράττειν και όχι εξαιτίας των αποτελεσμάτων της. Η διδασκαλία του Καντ φαίνεται να διαφέρει με εκείνη του Αριστοτέλη. Ο Αριστοτέλης πίστευε ότι ο πραγματικά ενάρετος άνθρωπος είναι εκείνος που απολαμβάνει και εκτελεί ενάρετες πράξεις. Ο Καντ από την άλλη

θεωρεί, ως πραγματική απόδειξη για την αρετή την οδυνηρή πάλη του καλώς πράττειν, επειδή θεωρεί ότι η ανθρώπινη φύση δεν συμμορφώνεται χωρίς εμπόδια στις καθολικές, πανανθρώπινες απαιτήσεις του που θέλουν λόγου χάρη να μην κάνουμε εξαιρέσεις για λόγους προσωπικής ευχαρίστησης. Δηλαδή μόνο όταν είμαστε διατεθειμένοι να υπερβούμε το εγώ μας και να πράξουμε με κίνητρο το καθήκον, έχουμε ενεργήσει «ηθικά».

Η Σχολή αυτή συγκεκριμένα, εστιάζει στην ίδια την πράξη και σε αντίθεση με την προηγούμενη Σχολή Σκέψης που εστίαζε στο αποτέλεσμα των ενεργειών που καθορίζουν την ηθικότητα της σε μια ανάλυση κόστους – οφέλους, η δεοντολογική προσέγγιση αυτής της Σχολής Σκέψης δεν χρησιμοποιεί τέτοιου είδους κριτήρια καθώς θεωρεί ότι το κριτήριο όλων των αξιολογήσεων πρέπει να είναι η ίδια η πράξη, η καλοσύνη ή η κακία των ενεργειών που διαπράχθηκαν. Ο Καντ λοιπόν, κατά τον οποίο η συγκεκριμένη Σχολή σχολιάζει την σύνδεση ηθικής και πληροφόρησης, στη Θεωρία της Μεταφυσικής των Ηθών, αναπτύσσει μια εντελώς πρωτοποριακή ηθική φιλοσοφία, η οποία δεν αποβλέπει στην ατομική εγωιστική ευτυχία, αλλά στο να γίνει ο άνθρωπος ενεργητικά άξιος της ευδαιμονίας και της ανθρώπινης φύσης, να πράττει δηλαδή ως έλλογον. Στο έργο του αυτό αναφέρει πως ένα κράτος δεν θα πρέπει να χρησιμοποιεί κατασκόπους, θεωρεί την κατασκοπεία και τις πράξεις της ως «διαβολικές ενέργειες» που δεν έχουν θέση σε μια κοινωνία. Η πληροφόρηση λοιπόν παραβιάζει κάποια σημαντικά κριτήρια της ηθικής φιλοσοφίας του, καθώς η φιλοσοφία του Καντ τάσσεται κατηγορηματικά κατά οποιασδήποτε ενέργειας που μπορεί να περιέχει εξαναγκασμό, εξαπάτηση και άλλου τέτοιου τύπου ενέργειες (Κωνσταντόπουλος, 2010; 2015; 2017: 10-11). Στο σημείο αυτό θα ήθελα να δώσω ένα παράδειγμα για να μπορέσουμε να έρθουμε πιο κοντά στην ιδιοσυγκρασία της φιλοσοφικής σκοπιάς του. Εάν λοιπόν οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών πληροφοριών έπιαναν κάποιον τρομοκράτη, ο οποίος εμπλεκόταν σε μια απόπειρα βομβιστικής επίθεσης που μπορεί να είχε τραγικό υπολογισμό θυμάτων, σύμφωνα την καντιανή φιλοσοφία δεν θα έπρεπε οι αξιωματούχοι να διαπράξουν κάποια από τα παραπάνω χαρακτηριστικά καθώς είναι αντιδεοντολογικά και μη ηθικά (εξαναγκασμός, βία, εξαπάτηση).

Εκείνοι που πιστεύουν ότι οι υπηρεσίες πληροφοριών μπορούν να συμμορφωθούν κάτω από ορισμένα πρότυπα και να ελεγχθούν οι δραστηριότητες τους, προτείνουν ένα είδος αυτορρύθμισης τους, όπου οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών πληροφοριών θα υπακούν και θα σέβονται τον επαγγελματικό κώδικα που θέτει όρια και κανόνες στους τρόπους διεξαγωγής των ενεργειών τους. Ο David Omand δίνει τις δικές του συμβουλές, ούτως ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει σωστά ο έλεγχος αυτός και να βοηθήσει τους υπουργούς, τους αξιωματούχους και τους επιτηρητές να εγγυηθούν την ηθική συμπεριφορά των δραστηριοτήτων των

υπηρεσιών πληροφοριών, λαμβάνοντας υπόψη τους προφανείς υποκειμενικούς ηθικούς κινδύνους. Πρώτον, η επαρκής βιώσιμη αιτία είναι απαραίτητη, η ακεραιότητα του κινήτρου αποτελεί βασική προϋπόθεση και οι μέθοδοί που χρησιμοποιούνται από τις υπηρεσίες πληροφοριών πρέπει να είναι τόσο αναλογικές όσο και αναγκαίες. Επιπλέον η σωστή αρχή – εξουσία που διασφαλίζεται από την εξωτερική εποπτεία είναι απαραίτητη καθώς και η εγγυημένη προοπτική επιτυχίας. Τέλος, οι ανοιχτές πηγές θα πρέπει να χρησιμοποιούνται πρώτες (εάν υπάρχουν) και η μυστική πληροφόρηση πρέπει να είναι όπλο τελευταίας ανάγκης (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:11).

Ο Shlomo Shpiro, ισραηλινός πολιτικός επιστήμονας και συγγραφέας παρέχει κάποιες σχετικές συμβουλές. Οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών πληροφοριών σύμφωνα με τον Shlomo Spiro θα πρέπει να λένε πάντα την αλήθεια, να προστατεύουν τις πηγές τους τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά , να αποφεύγουν και να αρνούνται τις εσωτερικές συγκαλύψεις, να δείχνουν σεβασμό στις θρησκείες και να επικεντρώνονται στον ατομικό ηθικό χαρακτήρα . Ο Stefan Brem, αναπληρωτής Διευθυντής του τμήματος Πολιτικής και Προϊστάμενος Ανάλυσης κινδύνων και Συντονισμού έρευνας στο Ομοσπονδιακό Γραφείο Πολιτικής Προστασίας, αναφέρει κάποιες συγκεκριμένες βασικές αρχές που πρέπει να αποτελούν βασικές κατευθυντήριες γραμμές από το Συμβούλιο της Ευρώπης, αυτές είναι: (1) Η απαγόρευση της αυθαιρεσίας, (2) η νομιμότητα των αντιτρομοκρατικών μέτρων, (3) η απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων, (4) θέτει όρους περί συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, (5)απαγόρευση μέτρων που εμποδίζουν , παρεμβαίνουν στην ιδιωτική ζωή (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:11).

Ο Brain Snow, αναφερόμενος στις μυστικές υπηρεσίες των ΗΠΑ, προτείνει ορισμένα πρότυπα ορθής επαγγελματικής συμπεριφοράς που θα πρέπει να υιοθετήσουν αυτοί που εργάζονται στον τομέα αυτό. Πρωτεύοντα ρόλο για τη τήρηση μίας ορθής επαγγελματικής δεοντολογίας είναι η υπεράσπιση όλων των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών και η αποτροπή από κάθε είδους καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης, οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών αυτών θα πρέπει να σέβονται και να υπερασπίζονται το Κράτος Δικαίου και να μη παραγκωνίζουν τον νόμο για την εξυπηρέτηση δικών τους συμφερόντων. Επιπροσθέτως, να μη επιδεικνύουν ανάρμοστη συμπεριφορά στους πολίτες κατά την διάρκεια επίτευξης κάποιου στόχου καθώς και να είναι πάντα υπόλογοι για τα αποτελέσματα των δράσεων τους και να μπορούν να είναι πάντα πρόθυμοι να αντιμετωπίζουν και να επιλύουν τα λάθη τους κατά την διάρκεια διάφορων επιχειρήσεων τους. Σημαντικό ακόμη κριτήριο για τον Snow , είναι η μεγάλη προσοχή που πρέπει να επιδεικνύουν κατά την διάρκεια των δράσεων

τους προκειμένου να μη κινδυνέψει κάποιος αθώος πολίτης. Δηλαδή, κατά την διάρκεια διάφορων επιχειρήσεων τους, θα πρέπει να μη ξεχνούν να τηρούν τους προβλεπόμενους νόμους και να φροντίζουν για την ασφάλεια των πολιτών. Τέλος, όλα τα άτομα που εργάζονται στις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών θα πρέπει τηρούν σαφέστατα την έννοια του απορρήτου που τις χαρακτηρίζει, παράλληλα όμως θα πρέπει να συμμορφώνονται με όλες τις συνθήκες που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:11-12)

Κάποιοι μελετητές λοιπόν που έχουν ασχοληθεί και μελετήσει την έννοια της ηθικής και πως αυτή μπορεί να συνδεθεί με το τομέα της πληροφόρησης, πιστεύουν πως όπως κάθε επάγγελμα έχει κάποιο δεοντολογικό κώδικα που ρυθμίζει την συμπεριφορά των εργαζομένων, έτσι και οι μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών οφείλουν να συμμορφωθούν κάτω από ορισμένα κριτήρια που αρμόζουν σε κάθε δημοκρατικό κράτος που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θεωρούν με λίγα λόγια πως οι μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών δεν θα πρέπει να λειτουργούν αυθαίρετα χωρίς την απόλυτη έγκριση των νόμων. Αυτές οι συμπεριφορές δεν έχουν θέση σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Η ιστορία έχει δείξει αρκετές φορές πως ακόμη και αν τυπικά οι δράσεις των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών έχουν στόχο την προστασία των πολιτών και των κρατών γενικότερα από εσωτερικούς και εξωτερικούς κινδύνους, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν ενίοτε δεν ταιριάζουν με τις αρχές της σύγχρονης δημοκρατίας και εξαιτίας αυτού πρέπει να ελέγχονται τακτικά.

Από την μια πλευρά λοιπόν, έχουμε την Δημοκρατία και την Ηθική και από την άλλη έχουμε την Πληροφόρηση και την Ασφάλεια. Η σχέση τους όπως έχουμε δηλώσει αρκετές φορές στο κείμενο είναι ασταθής και περίπλοκη. Αν και ο πρωταρχικός στόχος των μυστικών υπηρεσιών είναι η προστασία των πολιτών στα πλαίσια ενός δημοκρατικού κράτους, αυτό δεν συμβαίνει πάντα με δημοκρατικά μέσα καθώς δεν υπάρχει πολλές φορές κάποια ανώτατη ρυθμιστική αρχή που να επιβλέπει τις δράσεις αυτών. Για αυτόν τον λόγο, συχνά μέσα από σκάνδαλα που έρχονται στο φως κλυδωνίζεται ο θεσμός της Δημοκρατίας κάνοντας ακόμη πιο δύσπιστους και καχύποπτους τους πολίτες προς τους θεσμούς. Ένα σύστημα λοιπόν που μπορεί να εποπτεύει και να ελέγχει τις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών ίσως να μπορούσε να λύσει τα ηθικά και δημοκρατικά διλήματα που υπάρχουν σχετικά με το έργο και τους τρόπους δραστηριοποίησης αυτών των υπηρεσιών. Ένα τέτοιο σύστημα όμως θα πρέπει να έχει όλα τα απαραίτητα εργαλεία που χρειάζεται προκειμένου να μπορέσει να επιτελέσει σωστά το έργο του, υπερασπίζοντας τις δημοκρατικές ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

3.2 ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ:

Μετά το τέλος του Β'Π.Π (1939- 1945) που άφησε πολλαπλές πληγές τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ασία, τα κράτη αντιλήφθηκαν την επιτακτική ανάγκη να εξασφαλίσουν ειρήνη για να μπορέσουν να σβήσουν με τα χρόνια τα σημάδια και τις μνήμες που άφησε πίσω του αυτός ο καταστροφικός πόλεμος. Τον Απρίλιο λοιπόν του 1945, εκπρόσωποι από πενήντα χώρες, συναντήθηκαν στο Σαν Φρανσίσκο για να δώσουν μια τελειωτική λύση στο πρόβλημα του πολέμου και να εξασφαλίσουν την ειρήνη προκειμένου να μπορέσουν ξανά τα κράτη να ορθοποδήσουν. Ο στόχος της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την Διεθνή Οργάνωση, ήταν να δημιουργήσει ένα διεθνές σώμα για την προώθηση της ειρήνης και την αποτροπή μελλοντικών πολέμων. Βασικός στόχος, ήταν να αντιληφθούν τα κράτη ότι η βαρβαρότητα και ο μη σεβασμός του ανθρωπίνου είδους καθώς και η ανισότητα των λαών μπορεί να οδηγήσει τον κόσμο σε καταστροφικές συνέπειες. Επομένως , έγινε αντιληπτό ότι όλα τα δημοκρατικά κράτη για να μπορούν να αποκαλούνται έτσι, θα πρέπει να αποβάλουν κάθε στοιχείο βαρβαρότητας και έλλειψης σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και να αντιληφθούν την έννοια της ισότητας των λαών .

Στον σύγχρονο κόσμο τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι πλέον γνωστά σε όλους, και σε κάθε περίπτωση σημειώνεται η σημαντικότητα τους από τα δημοκρατικά κράτη. Δυστυχώς όμως αυτό συμβαίνει τις περισσότερες φορές μόνο σε επιφανειακό επίπεδο, καθώς παρατηρούμε καθημερινά παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καμία ουσιαστική λύση αντιμετώπισης τους από τα υποτιθέμενα όργανα προστασίας τους όπως είναι ο ΟΗΕ και άλλες διεθνής οργανώσεις. Ρεαλιστικά, τα κράτη συμπεριφέρονται εγωκεντρικά και προσπαθούν να εξυπηρετήσουν το δικό τους συμφέρον , αγνοώντας τι συμβαίνει στον υπόλοιπό κόσμο. Στην παρούσα εργασία όμως , εμείς θα επικεντρωθούμε στις υπηρεσίες πληροφοριών και κατά πόσο σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την διαδικασία επίτευξης ορισμένων στόχων τους. Πλέον τα κράτη αντιμετωπίζουν διαφορετικές απειλές από ότι στο παρελθόν. Οι κίνδυνοι αυτοί, απειλούν την εθνική ασφάλεια των κρατών και η αντιμετώπιση τους κρίνεται υψίστης σημασίας. Το ρόλο αυτής την προστασίας έχουν αναλάβει οι υπηρεσίες πληροφοριών, όπου συγκεντρώνουν χρήσιμες πληροφορίες για την ασφάλεια των κρατών.

Οι ΗΠΑ σε συνεργασία με άλλα κράτη, έχουν αναλάβει κατά καιρούς συστηματικές πολιτικές για εξωδικαστικές δολοφονίες, εξαφάνιση υπόπτων τρομοκρατών καθώς έχουν

προβεί και σε βασανιστήρια τρομοκρατών προκειμένου να αποσπάσουν πληροφορίες. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει εισάγει δρακόντεια αντιτρομοκρατικά μέτρα, όπως είναι η προληπτική κράτηση. Η διεθνής συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας έχει διευρυνθεί μέσω μέτρων , όπως η γρήγορη μεταφορά υπόπτων με ή χωρίς την νόμιμες διαδικασίες . Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η πολιτική πίεση για περαιτέρω ισορροπία έχει κάπως βάλει στη άκρη τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις δημοκρατικές – νόμιμες διαδικασίες προκειμένου να μπορέσει να εξασφαλίσει ασφάλεια εντός των συνόρων του, αγνοώντας πολλές φορές τα άλλα ευρωπαϊκά γειτονικά κράτη.

Μια μεγάλη πρόκληση λοιπόν για τις σύγχρονες δημοκρατίες είναι η προσπάθεια σωστής λειτουργίας των υπηρεσιών πληροφοριών με την παράλληλη προσπάθεια προστασίας και σεβασμού των δημοκρατικών θεσμών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μέσα από την έρευνα και την εξέταση αυτού το φαινομένου καταλήξαμε, πως ένα μέσο επίτευξης αυτού του σκοπού είναι η κοινοβουλευτική εποπτεία ή αλλιώς επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών. Κύριος στόχος της νομοθετικής εξουσίας, αποτελεί η προσπάθεια της να μπορέσει να εξασφαλίσει κρατική ασφάλεια και να περιορίσει τους πολλαπλούς κινδύνους που απειλούν καθημερινά τη εθνική ασφάλεια των κρατών. Επίσης, όμως είναι υποχρεωμένη να ανακαλύψει και τους σωστούς τρόπους επίτευξης της ασφάλειας και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς η μία προσπάθεια να επηρεάζει ή να μειώνει την άλλη. Στο σημείο αυτό, κρίνεται η αποτελεσματικότητας της να διασφαλίσει τις δημοκρατικές αρχές και την νομιμότητα του κράτους.

Ο όρος επίβλεψη ή εποπτεία μπορεί να σημαίνει πολλά πράγματα , συγκεκριμένα όμως η έννοια της «κοινοβουλευτικής επίβλεψης» (parliamentary oversight), παραπέμπει στη νομοθετική εξουσία και στον έλεγχο που ασκεί αυτή στα υπόλοιπα όργανα. Ας ξεκινήσουμε όμως την προσπάθεια ανάλυσης των όρων μας από τον όρο « επίβλεψη» (oversight). Αρχικά να τονίσουμε πως ο αγγλικός όρος “oversight” έχει δύο σημασίες: Ερμηνεύεται ως «επίβλεψη, προσεκτική επιμέλεια ,διαχείριση ή έλεγχος». Η δεύτερη ερμηνεία έχει μια αντίθετη σημασία και ερμηνεύεται ως «αποτυχία να αντιληφθεί, να παρατηρήσει, να λάβει υπόψη κάποιος κάτι». Οι κοινοβουλευτικές επιτροπές επίβλεψης έχουν ως στόχο όπως θα δούμε παρακάτω να επιτύχουν την πρώτη έννοια όπως είναι αναμενόμενο και να αποφύγουν με κάθε τρόπο την δεύτερη. Το 2011 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε μελέτη του ορίζει την επίβλεψη ως «την διερεύνηση των δραστηριοτήτων ενός οργανισμού (ή ατόμου) εκ μέρους ενός δρώντα με στόχο την εκτίμηση της συμμόρφωσης του (του πρώτου) με συγκεκριμένα κριτήρια και σε αυτή τη βάση την έκδοση συστάσεων ή εντολών στον ενδιαφερόμενο οργανισμό» (Wills and

Vermeulen,2011:41). Επιπλέον, η έννοια της επίβλεψης συνδέεται πολλές φορές με την έννοια της λογοδοσίας , που είναι η έκθεση για όσα έγιναν και η απόδοση λογαριασμών από την αρμόδια αρχή ή πρόσωπο που φέρει τίτλο υπευθυνότητας για τις πράξεις αυτές. Όμως, παρόλο που με μία πρώτη ματιά βλέπουμε πως οι έννοιες αυτές συμπίπτουν αρκετά , στην ουσία διαφέρουν καθώς ενώ η διαδικασία επίβλεψης μπορεί να οδηγήσει στη λογοδοσία ενός οργανισμού ή ενός ατόμου, η επίβλεψη δεν συνδέεται απαραίτητα καθώς οι στόχοι της επίβλεψης είναι ευρύτερου περιεχομένου και δεν περιορίζονται μόνο στην λογοδοσία. Οι κύριοι στόχοι της επίβλεψης, είναι η βελτίωση των δραστηριοτήτων του οργανισμού και των ατόμων γενικότερα καθώς και η οικοδόμηση δημόσιας εμπιστοσύνης και έγκαιρης πληροφόρησης στο κοινό (Wills & Vermeulen, 2011 : 41).

Ο Leigh, θεωρεί ότι η κοινοβουλευτική επίβλεψη είναι «ένα μέσο διασφάλισης της δημόσιας λογοδοσίας για τις πράξεις και τις αποφάσεις που λαμβάνουν καθημερινά οι υπηρεσίες ασφαλείας και πληροφοριών» . Με λίγα λόγια ο ίδιος αναφέρει πως η επίβλεψη διαφέρει από τον έλεγχο αλλά και από την έννοια της ανασκόπησης (review). Σύμφωνα με τον ίδιο, η ανασκόπηση θεωρείτο ξεχωριστό κομμάτι διαδικασίας μετά από κάποιο συμβάν και είναι σημαντικό στοιχείο λογοδοσίας , καθώς παρέχει μια ανεξάρτητη εκτίμηση των λειτουργιών των υπηρεσιών πληροφοριών . Βέβαια είναι σημαντικό να τονίσουμε πως ο όρος της «επίβλεψης» άρχισε να χρησιμοποιείται και από τα άλλα κράτη εκτός των ΗΠΑ μετά το 1990. Οι σύγχρονες κυβερνήσεις, αντιλήφθηκαν την επιτακτική ανάγκη εποπτείας και επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών προκειμένου να μπορέσουν να ελέγξουν την κατάσταση και να εξασφαλίσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών. Το έργο όμως της κοινοβουλευτικής επίβλεψης είναι εξαιρετικά δύσκολο εξαιτίας της μυστικότητας που όπως έχω τονίσει πολλές φορές αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό των υπηρεσιών πληροφοριών. Όπως αντιλαμβανόμαστε η μυστικότητα αυτή αποτελεί μεγάλο εμπόδιο για την προσπάθεια ελέγχου των δράσεων της (Κωνσταντόπουλος, 2010:2015;2017:5-6).

Πιο συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες πληροφοριών δεν μπορούν να γνωστοποιήσουν τα μέσα και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν καθώς έργο τους είναι να δρουν μυστικά γιατί μία αποκάλυψη στοιχείων στο κοινό μπορεί να καταστρέψει το σχέδιο δράσης τους. Επιπλέον , ο προϋπολογισμός τους και τα επιτεύγματα των δράσεων τους πρέπει να μένουν εξίσου μυστικά. Ένας πρώην διευθυντής της CIA , ο George Tenet είχε σχολιάσει πως « πρέπει να δεχτούμε ότι θα ζούμε σε έναν κόσμο όπως τον περιέγραψε πολύ ορθά ο Πρόεδρος John F. Kennedy, όταν είχε δηλώσει ότι οι επιτυχίες μας συχνά παραμένουν απαρατήρητες ενώ οι αποτυχίες μας επιδεικνύονται δημοσίως. Με τα σχόλια αυτά κατανοούμε την ιδιαίτερη μυστικότητα που

πρέπει να κυριαρχεί στις υπηρεσίες πληροφοριών καθώς και το γεγονός ότι οι αποτυχίες κάθε κράτους πάντα κάνουν θόρυβο και γίνονται αντικείμενο έντονου σχολιασμού γιατί ο κόσμος πάντα δίνει περισσότερη έμφαση σε αυτές (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:6).

Στη διεθνή βιβλιογραφία, διακρίνονται πέντε επίπεδα επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών που περιγράφουν τις ενέργειες τους: Στο πρώτο επίπεδο είναι ο εσωτερικός έλεγχος από τη διοίκηση των ίδιων των υπηρεσιών πληροφοριών, στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται η επίβλεψη από την εκτελεστική εξουσία, που ελέγχει κυρίως την αποτελεσματικότητα των δράσεων τους, δηλαδή αν οι ενέργειες τους είναι συμβατές και νόμιμες. Στο τρίτο επίπεδο είναι η κοινοβουλευτική επίβλεψη, που στο επίπεδο αυτό παρατηρείται κυρίως η νομιμότητα αλλά και η αποτελεσματικότητα των δράσεων των υπηρεσιών πληροφοριών. Τέλος, είναι η δικαστική επίβλεψη, που ελέγχει την νομιμότητα των δραστηριοτήτων των υπηρεσιών πληροφοριών και η εξωτερική επίβλεψη που διενεργείται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που στοχεύουν στην ενημέρωση και στη δημοσιοποίηση στοιχείων στο κοινό (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:6-7).

Όσον αφορά την λογοδοσία (accountability), ο Schedler, κάνει μια διάκριση για να μπορέσει να διαχωρίσει τον ρόλο των διεθνών δρώντων. Αρχικά αναφέρεται, στην οριζόντια λογοδοσία, η οποία περιέχει τον περιορισμό των δράσεων των κρατικών θεσμών από άλλους κρατικούς θεσμούς, δημόσιες υπηρεσίες και την νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία. Ακολουθεί, η κάθετη λογοδοσία, η οποία αναφέρεται στην ιεράρχηση που υπάρχει στο εσωτερικό των υπηρεσιών πληροφοριών. Με λίγα λόγια, όπως σε όλα τα επαγγέλματα υπάρχουν διάφορες διαβαθμίσεις στα στελέχη έτσι και στις υπηρεσίες πληροφοριών υπάρχει ιεράρχηση των εργαζομένων με βάση τα καθήκοντα τους. Επίσης, στην κάθετη λογοδοσία υπάγεται και η προσπάθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης, των πολιτών και των οργανισμών μιας κοινωνίας να ελέγξουν τις δράσεις των υπηρεσιών πληροφοριών. Τέλος, αναφέρεται στη λεγόμενη «Τρίτη Διάσταση», που αναφέρεται στο ρόλο που διαδραματίζουν οι διεθνείς δρώντες (π.χ. διεθνείς μη κυβερνητικοί οργανισμοί, διακυβερνητικοί οργανισμοί και ξένες κυβερνήσεις) (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:7).

Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονίσουμε ότι ο ρόλος της κοινοβουλευτικής επίβλεψης είναι πολυμερής. Σε πρώτο στάδιο, τα κοινοβούλια θέτουν το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των υπηρεσιών πληροφοριών και στη συνέχεια μέσα από αυτό ελέγχουν αν οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών αυτό λειτουργούν με βάση αυτό το νομοθετικό πλαίσιο. Επιπλέον τα κοινοβούλια χρειάζονται να λαμβάνουν υψηλής ποιότητας πληροφόρηση για να μπορούν στη

συνέχεια να πάρουν τις σωστές αποφάσεις για ζητήματα που αφορούν την κρατική ασφάλεια και να προχωρήσουν στη σχεδίαση προγραμμάτων προκειμένου να εξασφαλίσουν εσωτερική οργάνωση και άμυνα από εξωτερικές πολιτικές, άρα η συλλογή των πληροφοριών τους πρέπει να είναι προσεκτική , επιδιώκοντας τις βέλτιστες πηγές. Τέλος, όπως αναφέρθηκα και παραπάνω τα κοινοβούλια ελέγχουν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πληροφοριών. Η αποτελεσματικότητα αυτή ελέγχεται κυρίως μέσα από το γεγονός αν τα χρήματα των πολιτών χρησιμοποιούνται με τον σωστό τρόπο (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017: 7).

Η κατασκοπεία όπως αναφέρθηκα και στο προηγούμενο κεφάλαιο, που στην συνέχεια με το πέρασμα του χρόνου μετονομάστηκε σε πληροφόρηση, έχει χαρακτηριστεί ως ένα από τα αρχαιότερα επαγγέλματα και πάντα αποτελούσε μέρος της παγκόσμιας ιστορίας σε περιόδους κρίσης αλλά και σε περιόδους ειρήνης. Όμως, η προσπάθεια επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών αποτελεί ένα σχετικά σύγχρονο φαινόμενο. Η προσπάθεια επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών διακρίνεται σε τρεις περιόδους. Η πρώτη δεκαετία σοβαρής προσπάθειας επίβλεψης τους είναι περίπου μέχρι στα μέσα της δεκαετίας του '70. Στη δεκαετία αυτή τον έλεγχο της επίβλεψης τον είχε αποκλειστικά η εκτελεστική εξουσία . Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και μετά, ξεκίνησε μια νέα περίοδος προσπάθειας επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών. Η περίοδος αυτή ονομάστηκε « Περίοδος Νέας Επίβλεψης». Η κατάσταση άλλαξε στην πορεία ιδιαίτερα εξαιτίας των σκανδάλων που ενεπλάκησαν οι υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ , όπου ξεκίνησαν να δημοσιεύονται και να γίνονται γνωστά στο κοινό πολλαπλές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έτσι ξεκίνησαν νέες μεταρρυθμίσεις και ενδυναμώθηκε το Κογκρέσο με τη δημιουργία δυο ειδικών επιτροπών και τη θέσπιση νόμων με σκοπό να μπορέσει να επιβλέπει καλύτερα τις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών. Οι αποκαλύψεις αυτές για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών έγιναν γνωστές σε σύντομο χρονικό διάστημα σε διεθνή επίπεδο. Σκόπιμο είναι να αναφέρουμε πως πριν τα γεγονότα αυτά επίβλεψη υπήρχε μόνο στην Γερμανία και στην Ολλανδία. (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:8-9).

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου που έχει αφήσει για μια ακόμη φορά πολλαπλές πληγές, η διεθνής κοινότητα εισέρχεται σε μια νέα περίοδο προσπάθειας οικοδόμησης μια νέας τάξης των πραγμάτων. Αν θέλουμε να μιλήσουμε με ρεαλιστικούς όρους μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έχουμε μία νέα κατανομή ισχύος καθώς το παιχνίδι εξουσίας έχει αλλάξει και οι ΗΠΑ έχουν πλέον αναδειχθεί ως η μόνη νικητήρια δύναμη, συγκεντρώνοντας στο πρόσωπο της τα μεγαλύτερα ποσοστά ισχύος. Τότε όπως είναι ευρέως γνωστό επικρατούσε

κλίμα εκδημοκρατικοποίησης της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η κατάσταση αυτή βοήθησε και στην εξάπλωση της επίβλεψης όχι μόνο στις περιοχές αυτές αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Η ημερομηνία αυτή αποτελεί ορόσημο για μία ακόμη νέα σημαντική αρχή για τις υπηρεσίες πληροφοριών.

Η πληροφόρηση είναι ένα ερευνητικό πεδίο, που όπως έχω αναφέρει αρκετές φορές είναι ιδιαίτερο και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει έντονη δυσκολία στην αποσαφήνιση και στην διατύπωση ενός ορισμού. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα η βιβλιογραφία είναι αρκετά περιορισμένη, καθώς το ερευνητικό πεδίο της είναι άγνωστο και αρκετά απόμακρο από τα ελληνικά δεδομένα. Έτσι, όπως είναι φυσικό και η ενασχόληση με την έννοια της πληροφόρησης και της δημοκρατίας ξεκίνησε να απασχολεί τους μελετητές μετά το χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Θεωρείται μια καταλυτική ημερομηνία αυτή για πολλές νέες έρευνες σχετικά με την εύρεση μιας χρυσής τομής μεταξύ ασφάλειας και προστασίας των δημοκρατικών αρχών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αλλαγή που έφερε στα πράγματα το ισχυρό αυτό χτύπημα, δημιούργησε στην συνέχεια την ανάγκη για τον περιορισμό και τον έλεγχο των δράσεων των υπηρεσιών πληροφοριών καθώς η κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά από την δημοσιοποίηση πολλαπλών παραβιάσεων τους, φάνηκε ξεκάθαρα η απουσία κάποιου σοβαρού ελέγχου.

3.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ :

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την Δημοκρατία που στοχεύει στην ενημέρωση των πολιτών για θέματα της επικαιρότητας . Πρωταρχικός στόχος αυτών των μέσων ήταν η Ελευθερία του Λόγου , η ικανότητα να μπορείς να εκφράσεις ελεύθερα τις απόψεις σου και στην συνέχεια η ενημέρωση των πολιτών για τα γεγονότα που λάμβαναν χώρα τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον. Μέσω αυτών των μέσων η Δημοκρατία απέκτησε έναν ισχυρό σύμμαχο απέναντι σε κάθε κίνδυνο κλυδωνισμού της. Στην συνέχεια, με το πέρασμα του χρόνου δυστυχώς παρατηρήσαμε και συνεχίζουμε να παρατηρούμε πολλές φορές μια διαφορετική όψη τους, όπως το να μη τηρούν συγκεκριμένες αρχές που θα έπρεπε να πρεσβεύουν και να γίνονται έρμια χειραγώγησης από πολιτικούς, επιχειρηματίες και άλλους φορείς και οντότητες όπου προσπαθούν μέσω αυτών να εξυπηρετήσουν δικά τους συμφέροντα . Θα ήθελα όμως να επικεντρωθώ στην παρούσα φάση

σε μία άλλη πτυχή των Μέσων Ενημέρωσης που έχει να κάνει με τον ρόλο τους στην Επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών που αναφέρθηκα παραπάνω. Τα Μέσα Ενημέρωσης εξάλλου λειτουργούν ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στην πολιτική εξουσία και στον λαό.

Όπως έχουμε αναφερθεί πολλές φορές στην παρούσα διπλωματική εργασία, η εποχή μετά την 11/9 άλλαξε τον τρόπο που αντιμετωπίζαν πλέον τους κινδύνους τόσο οι κυβερνήσεις και οι μυστικές υπηρεσίες των κρατών όσο και οι ίδιοι οι πολίτες. Η έννοια της Πληροφόρησης και το έργο των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών άρχισε να διαδραματίζει εξέχοντα ρόλο στη διεθνή πραγματικότητα. Οι δημοσιογράφοι ξεκίνησαν να ασχολούνται και να ενδιαφέρονται περισσότερο για αυτό το κομμάτι, ειδικότερα μετά το ξέσπασμα διάφορων σκανδάλων που έχω αναφερθεί και παραπάνω στην εργασία μου, που αφορούσαν γεγονότα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών καθώς και την αυξανόμενη διαρροή διάφορων πληροφοριών. Η κατάσταση αυτή έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη «λογοδοσίας» των υπηρεσιών αυτών και την αποκατάσταση της δημοκρατίας και της εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι σε αυτή την πρωτόγνωρη καταπάτηση βασικών ελευθεριών από φορείς που υποτίθεται δρούσαν με στόχο την υπεράσπιση της Δημοκρατίας και των αρχών της.

Η "θεωρία σοκ" του Λοχ Τζόνσον για τη λογοδοσία του Κογκρέσου προτείνει έναν σημαντικό ρόλο για τα μέσα ενημέρωσης, για τον καθορισμό του "συναγερμού" σε περίπτωση σοβαρών αποτυχιών των υπηρεσιών πληροφοριών. Και άλλοι μελετητές έχουν ασχοληθεί με το θέμα αυτό, στο ευρύτερο πλαίσιο της δημοκρατικής διακυβέρνησης, στον τομέα της ασφάλειας και πως επηρεάζει η μία χώρα την άλλη στα πλαίσια της προσπάθειας τους να αντιμετωπίσουν διάφορα εσωτερικά τους ζητήματα με την παράλληλη προσπάθεια τους να διατηρήσουν τις ισορροπίες εντός και εκτός των συνόρων τους. Ωστόσο, εξακολουθεί να λείπει ένας ξεκάθαρος ρόλος των μέσων ενημέρωσης στην προσπάθεια «επίβλεψης» των υπηρεσιών αυτών. Μία ξεκάθαρη εικόνα που να προσδιορίζει το έργο τους και το πώς ουσιαστικά βοηθούν στην επίτευξη κάποιου είδους «λογοδοσίας» των υπηρεσιών προς το δημόσιο κοινό και στην εκάστοτε κυβέρνηση (Hillebrand,2012:690).

Τα περιστατικά των προηγούμενων χρόνων, αποτελούν μία ισχυρή απόδειξη ότι τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να διαδραματίσουν έναν σημαντικό και εξέχοντα ρόλο στους ελέγχους των υπηρεσιών πληροφοριών και του έργου τους. Πολλές πτυχές του πολέμου κατά της τρομοκρατίας που ηγείται η ΗΠΑ, για παράδειγμα, όπως η κατάχρηση κρατουμένων στο Abu Ghraib, οι πολιτικές περί κράτησης και έκτακτων παραδόσεων, η κατάχρηση εξουσιών

από την εθνική υπηρεσία ασφαλείας (NSA) και η αμφιλεγόμενη χρήση των δεδομένων που παρέχονται στις αρχές των ΗΠΑ από το σύλλογο παγκόσμιων διατραπεζικών χρηματοπιστωτικών τηλεπικοινωνιών (SWIFT) θα ήταν πιθανώς ελάχιστα γνωστές στο κοινό εάν οι λεπτομέρειες σχετικά με αυτές τις αντιτρομοκρατικές προσπάθειες δεν είχαν διερευνηθεί και δεν είχαν δημοσιευτεί από τα μέσα ενημέρωσης. Σύμφωνα με αυτά τα παραδείγματα, εύκολο είναι να συμπεράνουμε τον ρόλο των Μέσων Ενημέρωσης στην προσπάθεια ελέγχου των υπηρεσιών πληροφοριών καθώς εξαιτίας αυτών, σήμερα γνωρίζουμε πράγματα που σε άλλη περίπτωση δεν θα μπορούσαμε να έχουμε λάβει γνώση. Όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω τα ειδησεογραφικά μέσα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο ευρύτερο περιβάλλον επίβλεψης, αλλά η ικανότητά τους να εξετάζουν τον έλεγχο είναι άνιση και ad hoc και αυτό συμβαίνει εξαιτίας πολλών παραγόντων (Hillebrand, 2012: 690-691).

Όλες οι σύγχρονες κοινωνίες στα πλαίσια συνεργασίας και προσπάθειας επίτευξης της εσωτερικής τους ασφάλειας έχουν συμφωνήσει άτυπα στην αναγκαιότητα των μυστικών υπηρεσιών αλλά και την επίσης σημαντικότητα πολλές από τις δραστηριότητες τους να μένουν κρυφές από το ευρύτερο κοινό γιατί κάτι τέτοιο διαφυλάσσει τις δραστηριότητες τους από ενδεχόμενους κινδύνους που είναι πιθανό να απειλήσουν την επίτευξη των στόχων τους. Όμως, έχει φανεί ότι η μυστικοπάθεια αυτή δεν εξυπηρετεί μόνο αυτόν τον σκοπό αλλά δυστυχώς, καταπατά πολλές φορές θεμελιώδη συνταγματικά δικαιώματα. Καθώς, μία κλειστή κυβέρνηση δεν σημαίνει πως είναι και μία δημοκρατική – ασφαλή κυβέρνηση. Κατά την άποψη μου και την άποψη πολλών, οι υπηρεσίες πληροφοριών είναι ένα εκτελεστικό όργανο και θα πρέπει να λογοδοτεί όπως και τα υπόλοιπα. Τα Μέσα Ενημέρωσης, έρχονται με κάποιον τρόπο να εκπληρώσουν αυτόν τον στόχο. Η διερεύνηση και η δημόσια συζήτηση για συγκεκριμένα θέματα που αφορούν τις δραστηριότητες τους, ασκούν έναν υποτυπώδη έλεγχο και πολλές φορές εξαιτίας της δημοσιοποίησης των δράσεων τους μπαίνουν κάποια όρια που είναι απαραίτητα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Με λίγα λόγια, σπάνε ένα μέρος της μυστικοπάθειας τους προκειμένου να ελέγξουν αν όντως δρουν δημοκρατικά.

Αν κάποιος αποδεχθεί, ότι ο κύριος ρόλος των Μέσων Ενημέρωσης είναι ο έλεγχος της «δύναμης», τότε το επόμενο στάδιο είναι να ερευνηθούν και να αναλυθούν τα διάφορα μέσα με τα οποία μπορούν να εκπληρώσουν αυτόν τον στόχο, επικεντρώνοντας βέβαια το ενδιαφέρον μας στο κομμάτι της πληροφόρησης. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι βασικοί ρόλοι των Μέσων ενημέρωσης. Ο πιο κοινός και πρωταρχικός ρόλος των μέσων ενημέρωσης σε αυτό το πλαίσιο που αναλύουμε είναι να διαβιβάζουν και να εξετάζουν λεπτομερώς πληροφορίες σχετικά με τις κυβερνητικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων

εκείνων των υπηρεσιών πληροφοριών, φέρνοντας διάφορα ζητήματα στην ημερήσια διάταξη για δημόσια συζήτηση. Αυτό είναι το πρώτο βήμα και «χτύπημα» προκειμένου να ταρακουνηθούν οι αρμόδιοι φορείς και να αρχίσουν να αντιλαμβάνονται οι πολίτες τι γίνεται πίσω από τις κλειστές πόρτες της εξουσίας.

Στις 16 Δεκεμβρίου του 2005, η New York Times, δημοσίευσε ένα άρθρο που κυριολεκτικά «έκαιγε» την NSA, καθώς αποκάλυψε μία όχι και τόσο νόμιμη δραστηριότητα της NSA, όπου υπέκλεπτε διεθνής κλήσεις και emails χωρίς κανένα απολύτως ένταλμα. Επιπλέον, ενώ ήταν γνωστές κάποιες πληροφορίες σχετικά με το Τρομοκρατικό Πρόγραμμα Επιτήρησης, οι δημοσιογράφοι έπειτα από κάποιες έρευνες που έκαναν, αμφισβήτησαν τη νομιμότητα του. Ένα μεταγενέστερο άρθρο, αναφέρθηκε στην συνεργασία μεταξύ ιδιωτικών εταιρειών τηλεπικοινωνιών και της NSA, όπου η τελευταία στόχευε την παράνομη υποκλοπή πληροφοριών μέσω των εταιρειών αυτών. Η δημοσίευση αυτή, όπως είναι φανερό έφερε μεγάλες ταραχές και η Κυβέρνηση άρχισε να διερευνά και να ζητά περισσότερες εξηγήσεις από τους αρμόδιους (Hillebrand, 2012:694).

Τα Μέσα Ενημέρωσης, συνήθως μελετούν αρκετά τις πληροφορίες που έχουν στα χέρια τους για τέτοιου είδους ζητήματα που αφορούν τόσο ευαίσθητες πληροφορίες και μπορεί να επηρεάσουν την εθνική ασφάλεια των κρατών και να ξεσηκώσουν θύελλα αντιδράσεων. Ένα καλό παράδειγμα που θα μπορούσαμε να αναφέρουμε είναι, όταν στα τέλη του 2004 η New York Times ενημέρωσε τον Λευκό Οίκο ότι ήταν έτοιμη η δημοσιογραφική τους ομάδα να δημοσιεύσει συγκεκριμένα άρθρα που είχαν να κάνουν με τα προγράμματα επιτήρησης της NSA. Ο Λευκός Οίκος με την σειρά του ζήτησε από τη New York Times να αναβάλει την δημοσίευση αυτή για περίπου ένα χρόνο καθώς θα προκαλούσε προβλήματα ασφάλειας στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Για τον λόγο αυτό, η δημοσίευση των άρθρων έγινε στα τέλη του επόμενου έτους. Αυτό αποτελεί ένα καλό παράδειγμα, που δείχνει ότι συνήθως πριν δημοσιευτεί ένα τόσο σημαντικό άρθρο που αφορά υψίστης σημασίας ζητήματα ασφαλείας, τις περισσότερες φορές οι κυβερνητικές αρχές έχουν λάβει γνώση για την επικείμενη δημοσίευση του. Από την άλλη, έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα όπου δεν έγινε πρώτα κάποια σχετική ενημέρωση από τα Μέσα προς τις αρμόδιες αρχές εξουσίας για την δημοσίευση άρθρων με «καυτό» περιεχόμενο που αφορούσαν είτε κυβερνητικά είτε άλλα ζητήματα των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών, με σκοπό τον αιφνιδιασμό τους (Hillebrand, 2012: 694-695).

Τα παραπάνω παραδείγματα αποτελούν μία καλή απόδειξη ότι, σπάνια οι κυβερνήσεις και συγκεκριμένα το νομοθετικό σώμα ασκεί εποπτεία στις πράξεις των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών. Οι περιπτώσεις που το έκαναν, ήταν μόνο όταν ξεσπούσε κάποιο σκάνδαλο που έφερναν στην επιφάνεια οι δημοσιογράφοι, όπως οι αποκαλύψεις για το πρόγραμμα SWIFT, όπου οδήγησαν σε έρευνα για τη νόμιμη βάση του προγράμματος από τη Δικαστική Επιτροπή της Γερουσίας. Αξιοσημείωτο, είναι να αναφέρουμε ότι κατά την διάρκεια της έρευνας ο πρόεδρος Arlen Specter αναρωτήθηκε γιατί θα πρέπει μία έρευνα των δημοσιογράφων να τους κάνει να συμμορφωθούν με τον νόμο, ενώ στην ουσία θα έπρεπε να συμμορφωθούν από μόνοι τους σεβόμενοι τους νόμους και τα δικαιώματα. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα, πως τα Μέσα Ενημέρωσης έχουν ουσιαστικά τη δύναμη να «αφυπνίζουν» και να υπενθυμίζουν στους αρμόδιους την αναγκαιότητα επίβλεψης ακόμη και στις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών.

Ένας άλλος εξίσου σημαντικός ρόλος των Μέσων Ενημέρωσης σύμφωνα με την Hillebrand (2012) , είναι να είναι ένας συνεχής παρατηρητής όπου όταν επίσημοι φορείς επίβλεψης για τους δικούς τους λόγους είναι απρόθυμοι να διεξάγουν έλεγχο για την ορθότητα των πράξεων των υπηρεσιών πληροφοριών αυτά να είναι σε θέση να καλύψουν τα κενά αυτά και να διαπιστώσουν αν κρύβεται κάποια σκοπιμότητα που βλάπτει την Δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εξαιτίας της γρήγορης εξέλιξης των παγκόσμιων επικοινωνιών, τα σημαντικότερα ειδησεογραφικά μέσα ενημέρωσης μπορούν να αντλήσουν ένα όλο και πιο ευρύ φάσμα πηγών και πληροφοριών σε σχεδόν πραγματικό χρόνο. Δεδομένης της αύξησης των παγκόσμιων πληροφοριών, αυτή είναι μια σημαντική δυνατότητα. Πολλοί επίσημοι φορείς εποπτείας περιορίζονται στο έργο τους με ρητή εντολή να εστιάσουν μόνο σε εσωτερικά ζητήματα, κάτι που ουσιαστικά αφήνει στο προσκήνιο σημαντικά ζητήματα που θα έπρεπε να ελεγχθούν για τη νομιμότητα τους.

Ένας ακόμη βασικό ρόλος των Μέσων Ενημέρωσης είναι πως λειτουργούν πολλές φορές και ως ένα νομιμοποιημένο εργαλείο εποπτείας των υπηρεσιών πληροφοριών. Η αίσθηση πως υπάρχει κάποιος που παρακολουθεί στενά αυτές τις υπηρεσίες δημιουργεί μία αίσθηση εμπιστοσύνης στο κοινό προς την κυβέρνηση και τις υπηρεσίες πληροφοριών αντίστοιχα. Κανένα άλλο μέσο δεν μπορεί να είναι πιο συμβατό ούτως ώστε να γεφυρώνει την σχέση κυβέρνησης- υπηρεσιών πληροφοριών με τους πολίτες. Γιατί πέρα από την αποκάλυψη σκανδάλων που αφορούσαν τις δραστηριότητες των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών, τα Μέσα Ενημέρωσης έχουν φέρει και στην δημοσιότητα επιτυχίες των υπηρεσιών αυτών που έγιναν με βάση τις νόμιμες διαδικασίες . Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η αποκάλυψη ενός

ρωσικού δαχτυλιδιού κατασκόπων το καλοκαίρι του 2010 στις ΗΠΑ. Τα Μέσα Ενημέρωσης εκτός του ρόλου του «κακού» που τους έχει δοθεί που εποπτεύει και φέρνει στην επιφάνεια σκάνδαλα και αυθαιρεσίες, έχουν επίσης και τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα στη Κυβέρνηση, τις υπηρεσίες πληροφοριών και των πολιτών που έχουν ανάγκη να νιώθουν ασφάλεια και εμπιστοσύνη σε αυτούς τους φορείς εξουσίας (Hillebrand,2012:699).

Ένα περιστατικό που μπορεί να μας διδάξει πολλά για τη σχέση κυβέρνησης, μυστικών υπηρεσιών και τύπου είναι υπόθεση Κραμπ που έχει μείνει ανεξίτηλη στις μνήμες πολλών που τότε είχαν ασχοληθεί με την υπόθεση αλλά και όσων άκουσαν για αυτή. Ο Κραμπ είχε εξαφανισθεί κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες στα θολά νέα του λιμανιού Portsmouth την δεκαετία του 1950 και ποτέ δεν δόθηκαν οι κατάλληλες απαντήσεις για την εξαφάνιση του. Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο, να αναφέρουμε το χρονικό της εξαφάνισης του. Η ΜΙ6 στρατολόγησε το Crabb το 1956 με σκοπό να ερευνήσει ένα σοβιετικό καταδρομικό με όνομα Ordzhonikidze που είχε πάρει τους Νικήτα Χρυστσίοφ και Νικολάι Βουλγκάνιν σε μια διπλωματική αποστολή στη Βρετανία. Σύμφωνα με τον Peter Wright στο βιβλίο του Spycatcher (1987), ο Crabb στάλθηκε για να ερευνήσει την έλικα του Ordzhonikidze, ένα νέο σχέδιο που η ναυτική υπηρεσία πληροφοριών θέλησε να εξετάσει. Στις 19 Απριλίου 1956, ο Crabb βυθίστηκε στο λιμάνι Portsmouth και ο ελεγκτής ΜΙ6 του δεν τον είδε ποτέ ξανά. Ο σύντροφος του Crabb στο Sally Port Hotel πήρε όλα τα υπάρχοντά του ακόμη και τη σελίδα του μητρώου ξενοδοχείων στο οποίο είχαν γράψει τα ονόματά τους. Δέκα ημέρες αργότερα οι βρετανικές εφημερίδες άρχισαν δημοσιεύουν διάφορες ιστορίες για την εξαφάνιση του Crabb σε μια υποβρύχια αποστολή.

Στις 29 Απριλίου, με οδηγίες του Υποναύαρχου John Inglis, Διευθυντή της Ναυτικής Πληροφόρησης, το Ναυαρχείο ανακοίνωσε ότι ο Crabb είχε εξαφανιστεί όταν είχε συμμετάσχει σε δοκιμές μυστικών υποβρύχιων συσκευών στον κόλπο Stokes, στο Solent. Οι Σοβιετικοί από την μεριά τους απάντησαν με μια δήλωση που ανέφερε ότι το πλήρωμα του Ordzhonikidze είχε δει κάποιον κοντά στον καταδρομικό στις 19 Απριλίου. Οι βρετανικές εφημερίδες ξεκίνησαν τότε ένα κύκλο με διάφορες εικασίες για το τι είχε συμβεί, όπως για παράδειγμα ότι οι Σοβιετικοί είχαν καταλάβει τον Crabb και τον οδήγησαν στη Σοβιετική Ένωση. Ο βρετανός πρωθυπουργός Anthony Eden προφανώς απέρριψε το γεγονός ότι η ΜΙ6 είχε λειτουργήσει χωρίς τη συγκατάθεσή του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς κάτι τέτοιο θα έφερνε μεγάλες αντιδράσεις. Ο Eden τότε δήλωσε στους βουλευτές ότι δεν ήταν προς το δημόσιο συμφέρον να αποκαλυφθούν οι περιστάσεις υπό τις οποίες ο Crabb εξαφανίστηκε γιατί κάτι τέτοιο θα έθετε σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια της χώρας. Όπως αποκαλύπτει η

υπόθεση Κραμπ, είναι σαφές ότι οι αξιωματούχοι της κυβέρνησης και των υπηρεσιών πληροφοριών δεν είχαν ακόμη συμβιβαστεί με την ιδέα της δημοσιογραφικής ενασχόλησης με τα δικά τους θέματα. Επικρατούσε η νοοτροπία της απόκρυψης ζητημάτων που αφορούν ζητήματα των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών και τότε έγινε ουσιαστικά η αρχή της αλλαγής αυτής την νοοτροπίας, καθώς η υπόθεση αυτή κίνησε το ενδιαφέρον του τύπου να ασχοληθεί με τις δραστηριότητες ενός κλάδου που ποτέ ξανά δεν είχαν δώσει την δέουσα σημασία.

Μετά από περίπου 14 μήνες από την εξαφάνιση του, βρέθηκε ένα πτώμα με καταδυτικό κουστούμι από δύο ψαράδες στο νησί Pilsley στο Chichester Harbour. Σκόπιμο είναι να αναφέρουμε, πως έλειπαν και τα δύο χέρια αλλά και το κεφάλι από το σώμα κάτι που δεδομένου της εποχής και της τότε τεχνολογικής και ιατρικής κατάστασης δεν μπορούσαν να δοθούν πολλές απαντήσεις σχετικά με την ταυτότητα του θύματος. Για αυτό τον λόγο, δεν μπόρεσαν να βγάλουν μια ακριβή γνωμάτευση σχετικά με το εάν ήταν ο Crabb ή όχι. Έτσι ξεκίνησε ένας κύκλος θεωριών για το τι απέγινε ο Crabb και για το ποιος ήταν υπεύθυνος για την εξαφάνιση του. Μία έντονη εικασία που κυκλοφορούσε την εποχή εκείνη ήταν ότι ο Κραμπ πέθανε κατά την διάρκεια Σοβιετικών Ανακρίσεων. Άλλη μία θεωρία, που κυκλοφόρησε πολύ αργότερα το 1990 κατά την διάρκεια μίας συνέντευξης του Joseph Zwerkin, πρώην μέλος της σοβιετικής ναυτικής υπηρεσίας πληροφοριών ,που είχε μετακομίσει στο Ισραήλ μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης , ισχυρίστηκε ότι οι Σοβιετικοί είχαν παρατηρήσει τον Crabb στο νερό και ότι ένας σοβιετικός σκοπευτής τον είχε πυροβολήσει (Moran,2011).

Οι θεωρίες όμως για το τέλος του δεν τελειώνουν εκεί. Το 2007, το BBC και το Daily Mirror ανέφεραν ότι ο Eduard Koltson, ένας σοβιετικός βάτραχος , ισχυρίστηκε ότι είχε δει και τραβήξει τον Crabb από το νερό και του έκοψε το λαιμό .Πράγμα για το οποίο του είχε απονεμηθεί το μετάλλιο του Κόκκινου Αστήρα ως τιμητική ένδειξη της πράξης του αυτής. Κατά την διάρκεια της συνέντευξης του τόνισε την ανάγκη του να κάνει έστω και καθυστερημένα την αποκάλυψη αυτή, προκειμένου να ελαφρύνει την συνείδηση του. Από την άλλη μεριά όμως , ένας Ρώσος δημοσιογράφος αναφέρει πως η ιστορία του Koltson είναι εξαιρετικά απίθανη , καθώς σχετικά έγγραφα της περιόδου δεν αναφέρουν καμία απονομή μεταλλίου του Κόκκινου Αστήρα προς αυτόν και αμφισβητεί ακόμη και την ιδιότητα του ως βάτραχο του Σοβιετικού Στόλου. Επίσης, το 1961 και το 1964 ορισμένοι βουλευτές είχαν υποβάλλει αίτηση να ξανά ανοίξει η υπόθεση αλλά απορρίφθηκαν. Φημολογούνταν τότε από πολλούς του κυβερνητικού και όχι μόνο κύκλου ότι ο Κραμπ ότι είχε υποβληθεί σε πλύση

εγκεφάλου για να εργαστεί για τη Σοβιετική Ένωση για να εκπαιδεύσει τις ομάδες των βατράχων τους (Moran,2011).

Όπως παρατηρούμε την περίοδο εκείνη αλλά και αρκετό διάστημα μετά την περίοδο της εξαφάνισης του, δόθηκαν στην δημοσιότητα διάφορες εικασίες που αφορούσαν τον τρόπο με τον οποίο εξαφανίστηκε και ποιος-οι ήταν υπεύθυνοι για την εν λόγω εξαφάνιση. Κατηγορήθηκαν αρκετοί και από τις δύο πλευρές , χωρίς όμως να έρθει στη δημοσιότητα μια λογική εξήγηση που να αποδεικνύει τον πραγματικό ένοχο της εξαφάνισης του. Η ιστορία αυτή όμως, έφερε ίσως για πρώτη φορά τόσο κοντά τα Μέσα Ενημέρωσης με τις δραστηριότητες για τους τρόπους δράσης των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών. Έγινε για πρώτη φορά μία έρευνα για το πως λειτουργούν οι υπηρεσίες αυτές που μέχρι τότε ήταν άγνωστο για τους απλούς πολίτες καθώς επικρατούσε η άποψη της αναγκαίας μυστικοπάθειας και της «απομάκρυνσης» από τέτοιου είδους κυβερνητικές υποθέσεις που αφορούν την εθνική ασφάλεια της χώρας.

3.4 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ:

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα κοινοβουλευτικής επίβλεψης, είναι το Ηνωμένο Βασίλειο όπου έχει μακρά κοινοβουλευτική ιστορία και παράδοση στις υπηρεσίες πληροφοριών καθώς συνεργάζεται αρκετές δεκαετίες με τις υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ. Από τα χρόνια της πρωθυπουργίας της Thatcher, είχε τεθεί το ζήτημα της δημιουργίας μιας ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής (Andrew, 2009: 778) και το 1994 δημιουργήθηκε η Επιτροπή Πληροφόρησης και Ασφάλειας (ISC). Η Επιτροπή Πληροφοριών και Ασφάλειας του Κοινοβουλίου (ISC) ιδρύθηκε για πρώτη φορά με τον Νόμο Υπηρεσιών Πληροφοριών του 1994 για να εξετάσει την πολιτική, τη διοίκηση και τις δαπάνες της Υπηρεσίας Ασφαλείας, της Υπηρεσίας Μυστικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (SIS) και του Κεντρικού Γραφείου Κρατικών Επικοινωνιών (GCHQ). Ο νόμος περί δικαιοσύνης και ασφάλειας του 2013 αναθεώρησε το ISC καθιστώντας την Επιτροπή του Κοινοβουλίου παρέχοντας μεγαλύτερες εξουσίες και την αύξηση των αρμοδιοτήτων της (συμπεριλαμβανομένης της εποπτείας της επιχειρησιακής δραστηριότητας και των ευρύτερων δραστηριοτήτων πληροφοριών και ασφάλειας της κυβέρνησης). Η επιτροπή παρέχει επίσης εποπτεία στην Υπηρεσία Πληροφοριών Άμυνας στο

Υπουργείο Άμυνας και στο γραφείο για την Ασφάλεια και την Αντιτρομοκρατία στο Υπουργείο Εσωτερικών (Andrew, 2009: 778).

Παρατηρούμε μια σχετική καθυστέρηση στην δημιουργία αυτής της επιτροπής, αν σκεφτούμε πως οι συζητήσεις για την δημιουργία της είχαν ξεκινήσει επί εποχής Θάτσερ. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται κυρίως στην βρετανική πολιτική νοοτροπία που σε θέματα πληροφόρησης παρουσιάζει αρκετά ταμπού. Ο Christopher Andrew (2009) όπου έχει ασχοληθεί έντονα με το κομμάτι της πληροφόρησης και είναι γνωστός για επίσημος ιστορικός της Υπηρεσίας Ασφαλείας (M15), έχει παραδεχτεί πως το ορθολογικό δόγμα που επιτάσσει όλες τις κατασκοπευτικές υπηρεσίες σε πλήρη μυστικότητα στην ουσία είναι ένα κληρονομικό ταμπού και όχι μια σχεδιασμένη πολιτική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Churchill, ο οποίος διατηρούσε εξαιρετικές σχέσεις με τις υπηρεσίες πληροφοριών αλλά δεν άφησε ποτέ αυτό να βγει προς τα έξω και να γνωστοποιηθεί στον λαό και στο κοινοβούλιο. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα που αναδεικνύει την πολιτική νοοτροπία της Βρετανίας σε θέματα πληροφόρησης είναι η δήλωση του Michael Howard, που ανέφερε τα εξής όσον αφορά το θέμα της πληροφόρησης : « Όσον αφορά στην επίσημη κυβερνητική πολιτική , οι βρετανικές υπηρεσίες πληροφοριών και ασφάλειας δεν υπάρχουν». Μία ξεκάθαρη δήλωση που επιβεβαιώνει την χρονική καθυστέρηση της επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών. Τέλος , η Margaret Thatcher σε ομιλία της στο κοινοβούλιο είχε δηλώσει : «Επαναλαμβάνω: η πρακτική και η συνήθεια όλων των πρωθυπουργών και όλων των κομμάτων είναι να εμμένουν στο φυσιολογικό κανόνα να μη σχολιάζουν σχετικά με ζητήματα ασφάλειας» . Η λέξη «φυσιολογικός» κανόνας τονίζει την απόλυτη πολιτική μυστικότητας που τηρούσε το Ηνωμένο Βασίλειο στα ζητήματα αυτά (Andrew,2009: 778).

Τα σκάνδαλα όμως που άρχισαν να ξεσπούν το ένα μετά το άλλο, μεταξύ του 1974-1984 ανάγκασαν την βρετανική κυβέρνηση να φέρει στο τραπέζι ζητήματα που αφορούσαν το κομμάτι της πληροφόρησης . Ένα άλλο σημαντικό γεγονός ήταν και οι έρευνες των δυο επιτροπών του Αμερικανικού Κογκρέσου σχετικά με το σκάνδαλο του Watergate, που αποτέλεσε ένα από τα μεγαλύτερα πολιτικά σκάνδαλα της ιστορίας που συνέβη μετά από μία διάρρηξη στην έδρα της Εθνικής Επιτροπής Δημοκρατικών, στο συγκρότημα γραφείων Watergate στην Ουάσιγκτον το 1972 και την απόπειρα συγκάλυψης και συμμετοχής σε αυτές τις ενέργειες από τον τότε πρωθυπουργό Νίξον και της κυβέρνησης του. Το σκάνδαλο αυτό οδήγησε στην αποκάλυψη πολλαπλών καταχρήσεων εξουσίας από τα μέλη της κυβέρνησης Νίξον , γεγονός που οδήγησε σε μια διαδικασία προσπάθειας καθαίρεσης του προέδρου με την τελική παραίτηση του. Η πρωτοφανής άσκηση ελέγχου από τις επιτροπές του Κογκρέσου,

έφερε σε δύσκολη θέση τους υποστηρικτές της μη κοινοβουλευτικής επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίοι υποστήριζαν πως η λογοδοσία των υπηρεσιών αυτών στο κοινοβούλιο δεν συμβιβάζεται με την εθνική ασφάλεια(Κωνσταντόπουλος,2010; 2015;2017).

Ο Andrew (2019), τονίζει ακόμη ότι «τα μυστήρια της πληροφόρησης πρέπει να τα αφήσουμε ολοκληρωτικά στους ενήλικες (στις υπηρεσίες και στην κυβέρνηση) και τα παιδιά (λαός και κοινοβούλιο) δεν θα πρέπει να ανακατεύονται με αυτά». Με τα λόγια του αυτά διακρίνεται για μία ακόμη φορά η ανάγκη του διαχωρισμού μεταξύ κοινού , κοινοβουλίου και υπηρεσιών πληροφοριών. Η δημοσιοποίηση που μπορεί να επέλθει από την κοινοβουλευτική επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών, μπορεί να επιφέρει ζημιές στις ενέργειες και στις δραστηριότητες τους. Η κυβέρνηση Callaghan επίσης συνέχισε να εκφράζει την άποψη της μυστικότητας που πρέπει να διέπει τις υπηρεσίες πληροφοριών. Συγκεκριμένα, ο James Callaghan σε κάθε ευκαιρία που του δίνονταν εξέφραζε την υποστηρικτική του θέση για τις βρετανικές υπηρεσίες πληροφοριών . Βέβαια στην πορεία, τα πράγματα άλλαξαν και από ένθερμος υποστηρικτής που ήταν έως το 1986, σε μία δήλωση του ενώπιον της Επιτροπής για την Οικονομία και την Δημόσια Διοίκηση η απάντηση του σε ένα σχετικό ερώτημα για το εάν είναι ικανοποιημένος από την λογοδοσία των υπηρεσιών πληροφοριών δήλωσε: « Δεν είμαι σίγουρος ποια είναι η λογοδοσία τους στο Κοινοβούλιο, δεν είμαι σίγουρος για τους υπουργούς...». Από την άλλη πλευρά, ο David Owen, οποίος ήταν υπουργός εξωτερικών της τότε κυβέρνησης, δήλωνε υπέρ στην δημιουργία μίας επιτροπής Κοινοβουλευτικής Επίβλεψης καθώς τόνιζε πως « οι άνθρωποι πρέπει να αισθάνονται σίγουροι ότι μία μυστική υπηρεσία διαθέτει δημοκρατική λογοδοσία και ότι οι εξουσίες και η μυστικότητα της δεν θα αποτελέσουν ποτέ αντικείμενο κατάχρησης» . Ο Owen, μέσα από τις δηλώσεις του σχετικά με την στάση του απέναντι στις υπηρεσίες πληροφοριών και κατά πόσο θα πρέπει αυτές να ελέγχονται από το κοινοβούλιο φαίνεται ο έντονα δημοκρατικός χαρακτήρας του που αντιλαμβάνεται πλήρως την ανάγκη του κοινού να αισθάνεται ότι οι υπηρεσίες αυτές λογοδοτούν κάπου και δεν λειτουργούν αυθαίρετα και καταχρηστικά εις βάρος τους (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017: 14).

Μετά τον πόλεμο μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Αργεντινής στα Falklands, το 1982 που διήρκεσε 10 μήνες με την παράδοση της Αργεντινής στις 14 Ιουνίου, όπου και τα νησιά πέρασαν ξανά υπό τον βρετανικό έλεγχο , η Thatcher ενέκρινε αν και όχι με μεγάλο ενθουσιασμό την δημιουργία μίας Επιτροπής (Επιτροπή Franks). Η επιτροπή αυτή αποτελούνταν από 6 συμβούλους και έγινε κάτω από την πίεση της αντιπολίτευσης καθώς η

πολιτική της Θάτσερ ήταν διαφορετική και δεν επιδίωκε σε καμία περίπτωση τον έλεγχο των υπηρεσιών πληροφοριών. Παρόλο που αναγκάστηκε αυτή και η κυβέρνηση της να αποδεχθεί την δημιουργία αυτής της Επιτροπής συνέχιζε να δηλώνει χαρακτηριστικά ότι «Πιστεύω ότι πρέπει να συνεχίσουμε να επιτρέπουμε στις υπηρεσίες ασφαλείας να λειτουργούν με μυστικό τρόπο. Εξάλλου, όλοι εκείνοι εναντίον των οποίων λειτουργούν έχουν το πλεονέκτημα της μυστικότητας . Κατά την διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων ετών της θητείας της , η Thatcher δέχθηκε αρκετές πιέσεις από την αντιπολίτευση, από ανώτατους κρατικούς λειτουργούς αλλά και από αξιωματούχους των υπηρεσιών πληροφοριών για να προβεί σε μεταρρυθμίσεις που θα επιτρέπουν την άσκηση ελέγχου των υπηρεσιών πληροφοριών. Βέβαια η ίδια σε κάθε δήλωση της έμεινε σταθερή για τις απόψεις της σχετικά με την μυστικότητα που πρέπει να διέπει τις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών και ότι ο έλεγχος αυτός μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις δραστηριότητες τους. Όμως, οι εξελίξεις και τα σκάνδαλα που είχαν προκύψει, την έκανα να αναγνωρίσει την αναγκαιότητα ύπαρξης ελέγχου. Σταδιακά όμως , η κατάσταση δεν άλλαζε και ο εκσυγχρονισμός αυτός των υπηρεσιών πληροφοριών δεν έρχονταν και το ζήτημα έμεινε κάπως «μετέωρο» (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017: 15).

Το 1991, συνέβη για πρώτη φορά κάτι καινοτόμο για τις βρετανικές υπηρεσίες πληροφοριών , καθώς ο βρετανός πρωθυπουργός John Major διόρισε μια γυναίκα ως γενική διευθύντρια της M15 (Stella Rimington). Το 1994, η κυβέρνηση Major, προχώρησε σε ένα νέο νόμο που στόχευε την διεύρυνση της επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών με την παράλληλη όμως διασφάλιση ότι η επίβλεψη αυτή δεν θα προκαλέσει διαρροή των πληροφοριών που διαθέτουν οι υπηρεσίες αυτές. Ο νόμος αυτός, απέβλεπε στην δημιουργία μίας κοινοβουλευτικής επιτροπής επίβλεψης (Intelligence and Security Committee – ISC). Η κυβέρνηση Major, ήταν επηρεασμένη όπως όλες οι κυβερνήσεις της εποχής από το τέλος του ψυχρού πολέμου και το κλίμα που άφησε να εξαπλωθεί οι ΗΠΑ ότι πλέον έχουν αντιμετωπισθεί όλες οι απειλές που απειλούσαν την εσωτερική ασφάλεια των κρατών και ότι μια νέα περίοδος εκδημοκρατικοποίησης ξεκίνησε. Έτσι , ακόμη και οι υπηρεσίες πληροφοριών της εποχής συμφώνησαν για μια ελάχιστη μορφή κοινοβουλευτικής επίβλεψης για να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών έναντι στις δραστηριότητες των βρετανικών υπηρεσιών πληροφοριών. Επίσης, όπως ανέφερα και παραπάνω σημαντικός παράγοντας στην απόφαση αυτή, δηλαδή στην δημιουργία κοινοβουλευτικής επιτροπής που θα ασκεί έλεγχο στις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών ήταν και τα σκάνδαλα που είχαν ξεσπάσει τα τελευταία χρόνια και είχαν ξεσηκώσει την κοινή γνώμη καθώς τα γεγονότα που ερχόταν στο φως , ακόμη και αν τα περισσότερα αφορούσαν τις ΗΠΑ, αποδείκνυαν πως παραβιάζονται σε

ύψιστο βαθμό οι δημοκρατικές αρχές και τα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών. Έτσι, με κάποιον τρόπο έπρεπε οι βρετανικές μυστικές υπηρεσίες να κερδίσουν ξανά το χαμένο έδαφος και να καθυσχύσουν την κοινή γνώμη. Επιπλέον, σημαντικός παράγοντας πίεσης της ίδρυσης της Intelligence and Security Committee, ήταν το Συμβούλιο της Ευρώπης, όπου ουσιαστικά απαίτησε από το Ηνωμένο Βασίλειο να συμμορφωθεί με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και να εκσυγχρονίσει τις υπηρεσίες πληροφοριών της (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017).

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τις παραπάνω παρατηρήσεις του καθηγητή Ιωάννη Κωνσταντόπουλου στη μελέτη του με τίτλο «Κοινοβουλευτική Επίβλεψη των Υπηρεσιών Πληροφοριών στις Σύγχρονες Δημοκρατίες και η Ευρωπαϊκή Εμπειρία»(2015), οι παραπάνω παράγοντες στάθηκαν ικανοί για να αποβάλλουν οι πολιτικοί αλλά και οι αξιωματούχοι των βρετανικών υπηρεσιών την νοοτροπία της μη επίβλεψης των μυστικών υπηρεσιών από κανέναν θεσμό. Έτσι, οι υπηρεσίες πληροφοριών θα πρέπει να λογοδοτούν στους Υπουργούς Εσωτερικών και Εξωτερικών . Επιπρόσθετα, τονίσθηκε ιδιαίτερα ότι το κοινοβούλιο και το κοινό θα πρέπει να εμπιστευτούν του Υπουργούς της εκάστοτε κυβέρνησης και να μη έχουν θέση στις λειτουργίες των υπηρεσιών πληροφοριών, καθώς κάτι τέτοιο μπορεί να αποδειχθεί επιζήμιο και να καταστρέψει το έργο τους. Ακριβώς για αυτόν τον λόγο, για να προστατευθεί η μυστικότητα που είναι αναγκαίο χαρακτηριστικό και εργαλείο των υπηρεσιών πληροφοριών στην άσκηση των καθηκόντων τους , οι Υπουργοί έκαναν μία άτυπη συμφωνία να μην απαντούν ποτέ σε σχόλια και ερωτήσεις που αφορούν τις υπηρεσίες πληροφοριών και σε θέματα που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια . Ο προϋπολογισμός των υπηρεσιών πληροφοριών επίσης, θα πρέπει να παραμένει κρυφός και να μη δημοσιεύονται ποτέ στοιχεία του.

Ο σημερινός ρόλος της ISC , είναι να εξετάζει τις δαπάνες, την διοίκηση και την πολιτική των τριών υπηρεσιών που υπάγονται στην δικαιοδοσία τους (Υπηρεσία Ασφάλειας, SIS και GCHQ). Σύμφωνα με την πράσινή βίβλο, ο ρόλος και οι δραστηριότητες της ISC, έχουν υποστεί αρκετές αλλαγές με το πέρασμα του χρόνου προκειμένου να μπορέσουν να προσαρμοστούν οι υπηρεσίες πληροφοριών αλλά και το κοινοβούλιο σε μία νέα τάξη των πραγμάτων. Η ISC, όμως δεν έχει την νομική υποχρέωση να εγκρίνει εκ των προτέρων τις ενέργειες των υπηρεσιών πληροφοριών και σε αντίθεση με τις υπηρεσίες των ΗΠΑ, δεν υπάρχει κανένα νομικό καθήκον από την πλευρά των υπηρεσιών πληροφοριών να ενημερώνουν έγκαιρα την ISC για μεγάλα επιχειρησιακά προγράμματα και δραστηριότητες του. Η ISC, έχει εξετάσει αρκετές υποθέσεις όπως την υπόθεση του Mitrokhin (ο

Mitrokhin ήταν ανώτατος αξιωματούχος της KGB από το 1948-1984), την υπόθεση βομβιστικής επίθεσης στο Μπαλί το 2002, την υπόθεση για τα όπλα μαζικής καταστροφής του Ιράκ (πριν τον πόλεμο), την εμπλοκή βρετανών στην μεταχείριση των κρατουμένων στο Αφγανιστάν, στο Ιράκ και στο Guantanamo καθώς και την υπόθεση των τρομοκρατικών υποθέσεων στο Λονδίνο το 2005 (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017:18-19).

Ωστόσο στο σημείο αυτό, θα πρέπει να σχολιάσουμε το γεγονός ότι έχουν τεθεί πολλά ερωτήματα σχετικά με το Συνταγματικό καθεστώς της ISC, όσο αφορά τις εξουσίες της. Ειρωνεία αποτελεί το γεγονός πως ενώ η κυβέρνηση ουσιαστικά ιδρύει την ISC για να ελέγχει τις υπηρεσίες πληροφοριών, παράλληλα όμως συνεργάζεται με τις υπηρεσίες πληροφοριών για να απαντήσει σε σχετικά ερωτήματα που αφορούν σημεία των εκθέσεων της ISC, που διαφωνεί. Όπως είναι αναμενόμενο, δημιουργούνται πολλά ερωτήματα σχετικά για τον ρόλο της εγκαθίδρυσης της και αμφισβητείται από πολλούς ο πραγματικός ρόλος της. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, έχουν διαμορφωθεί δύο σχολές σκέψης σχετικά με την αποτελεσματικότητα της ISC, οι αισιόδοξοι και οι απαισιόδοξοι. Οι αισιόδοξοι σύμφωνα με τον Leigh (2007) θεωρούν επιτυχημένη αυτή την μορφή κοινοβουλευτικής επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών, καθώς θεωρούν πως έχει διαφυλαχθεί η ανεξαρτησία της από την εκτελεστική εξουσία και τις υπηρεσίες πληροφοριών. Επίσης, κατά την γνώμη τους δεν έχει πολιτικοποιηθεί καμία λειτουργία της και δρα ανεξάρτητα από τις κομματικές παρατάξεις, διατηρώντας τις ισορροπίες ανάμεσα στις υπηρεσίες πληροφοριών και το Κοινοβούλιο. Από την άλλη πλευρά, οι απαισιόδοξοι δεν φαίνεται να ενστερνίζονται ιδιαίτερα τις παραπάνω απόψεις. Αρχικά, τονίζουν ιδιαίτερα ένα βασικό πρόβλημα της που είναι το γεγονός ότι δημιουργήθηκε και ελέγχεται από την εκτελεστική εξουσία(και όχι από την νομοθετική) την οποία και υπηρετεί. Επίσης, η ISC δεν απευθύνεται και δεν λογοδοτεί στο λαό, ενώ δεν μετέχει και στη διαδικασία έγκρισης και διορισμού των επικεφαλής των υπηρεσιών πληροφοριών. Επομένως, δεν υπάρχει κοινοβουλευτική επίβλεψη. Δεν υπάρχει καμία αποτελεσματικότητα στο έργο τους, καθώς θεωρείται ένα όργανο χειραγώγησης από εκείνους που εμπλέκονται σε παιχνίδια ισχύος στην κυβέρνηση. Ουσιαστικά η ISC, χρησιμοποιείται από την κυβέρνηση για να αποτύχει έναν αυστηρότερο τρόπο επίβλεψης. Θεωρούν πως η ISC, έχει καταφέρει μόνο να επιτηρεί τις οικονομικές και διοικητικές δράσεις των υπηρεσιών πληροφοριών χωρίς όμως να έχει καταφέρει να διεισδύσει και να ελέγξει σοβαρά ζητήματα που αφορούν τους δημοκρατικούς θεσμούς (Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017: 20-21).

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα, προσπάθειας δημιουργίας κοινοβουλευτικής επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών που αξίζει να σχολιάσουμε είναι το παράδειγμα της

Ρουμανίας. Είναι μια εξαιρετικά ιδιάζουσα περίπτωση σύμφωνα με τον καθηγητή του τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, κύριο Ιωάννη Κωνσταντόπουλο (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017), καθώς σε αντίθεση με άλλα κράτη της περιοχής (όπως η Ουγγαρία και η Πολωνία) που χρησιμοποίησαν πιο διαπραγματευτικές μεθόδους για να αποτινάξουν τα αυταρχικά κομμουνιστικά καθεστώτα , η Ρουμανία χρησιμοποίησε βία και η ξαφνική επανάσταση τα Χριστούγεννα του 1989 είχε ως αποτέλεσμα την πτώση του καθεστώτος του Τσαουσέσκου. Ο αρνητικός ρόλος που διαδραμάτισαν οι υπηρεσίες πληροφοριών της Ρουμανίας κατά την διάρκεια της επανάστασης , ανέδειξαν την επιτακτική ανάγκη περιορισμού της δύναμης τους μετά το τέλος της επανάστασης και την πτώση του καθεστώτος Τσαουσέσκου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, την εγκαθίδρυση επίβλεψης και ελέγχου των υπηρεσιών πληροφοριών στα πλαίσια περιορισμού και ελέγχου της δύναμης τους για την αποφυγή ακραίων φαινομένων του παρελθόντος. Οι υπηρεσίες πληροφοριών στα πρώην κομμουνιστικά κράτη είχαν εντελώς διαφορετικό ρόλο, καθώς ήταν εργαλεία των απολυταρχικών κομμουνιστικών καθεστώτων και εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα τους αδιαφορώντας για τους πολίτες. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, πολλές φορές όταν ακούμε για τις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών, μας έρχονται στο νου απολυταρχικά καθεστώτα, που δεν έχουν καμία σχέση με την δημοκρατία.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω μετά τον ψυχρό πόλεμο επικρατούσε το κλίμα της εκδημοκρατικοποίησης των κρατών αυτών για να ξεκινήσει μία νέα περίοδος δημοκρατίας και ειρήνης. Έτσι ξεκίνησε με πρωτοβουλία του NATO και της Ε.Ε , ο εκδημοκρατισμός των υπηρεσιών πληροφοριών της Ρουμανίας για να μπορέσει η χώρα να εισέλθει στους θεσμούς που επιθυμούσε. Οι υπηρεσίες πληροφοριών του καθεστώτος Τσαουσέσκου λοιπόν διαλύθηκαν αμέσως μετά την πτώση με απόφαση της Ρουμανικής κυβέρνησης , η οποία ήταν αρκετά προβληματισμένη για τον ρόλο των υπηρεσιών πληροφοριών στην νέα τάξη των πραγμάτων στα πλαίσια δημιουργίας μιας δημοκρατικής χώρας .Οι μνήμες της επανάστασης ήταν νωπές και οι προβληματισμοί ισχυροί. Με λίγα λόγια, υπήρχε έντονος σκεπτικισμός για την διατήρηση των υπηρεσιών πληροφοριών εξαιτίας του παρελθόντος τους και το κακό που είχαν προξενήσει σε πολλούς πολίτες και θεσμούς. Στην συνέχεια όμως, μετά από κάποια γεγονότα αναταραχών που έλαβαν χώρα στην πόλη της Τρανσυλβανίας το 1990 , η κυβέρνηση κατάλαβε την σημαντικότητά ύπαρξης των υπηρεσιών πληροφοριών (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017: 23).

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Διατάγματος 18, η επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών αποτέλεσε κύρια προτεραιότητα και ασκείται μέσω μόνιμων επιτροπών, είτε μέσω ειδικών

εξεταστικών επιτροπών. Σήμερα, η Ρουμανία διαθέτει έξι υπηρεσίες πληροφοριών οι οποίες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: τις ανεξάρτητες και τις υπουργικές. Το σύστημα κοινοβουλευτικής επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών της Ρουμανίας, δεν περιλαμβάνει μόνο την θέσπιση νέου νομικού πλαισίου και την εποπτεία της εφαρμογής του , αλλά περιλαμβάνει κάτι ακόμη πιο σημαντικό οπότε είναι η διαμόρφωση μίας νέας δομής των υπηρεσιών πληροφοριών. Η νέα αυτή κατάσταση θα επιτρέπει στο κοινοβούλιο την χρήση των πληροφοριών οπότε διαθέτουν οι υπηρεσίες καθώς και θα ελέγχονται οι δράσεις και οι ενέργειες των αξιωματούχων των υπηρεσιών πληροφοριών προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ τους (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017:26).

Είναι σκόπιμο να αναφέρουμε, το πολιτικό ημι-προεδρικό σύστημα της Ρουμανίας βοήθησε αρκετά στην δημιουργία της κοινοβουλευτικής επίβλεψης των υπηρεσιών πληροφοριών. Ο τρόπος λειτουργίας του συστήματος αυτού, αποδείχθηκε χρήσιμο εργαλείο για την δημιουργία « επίβλεψής» αυτών των υπηρεσιών με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Βέβαια σε κάθε περίπτωση όπως και στο παράδειγμα του Ηνωμένου Βασιλείου, η κοινοβουλευτική επίβλεψη για να πετύχει τους στόχους της θα πρέπει να ξεπεράσει αρκετά εμπόδια. Το κυριότερο κατά την άποψη μου εμπόδιο που καλείται να ξεπεράσει είναι να μη γίνει παιχνίδι και εργαλείο χειραγώγησης των πολιτικών συμφερόντων . Επίσης οι βουλευτές που αναλαμβάνουν τον ρόλο της εποπτείας θα πρέπει να έχουν λάβει κάποια γνώση και εξειδίκευση επί του θέματος για να μπορέσουν να ασκήσουν αποτελεσματικό έλεγχο στις υπηρεσίες πληροφοριών, καθώς και να αναπτύξουν στενούς δεσμούς συνεργασίας με τις υπηρεσίες αυτές. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της διαρροής πληροφοριών εξαιτίας λαθών την κοινοβουλευτικής επίβλεψης στην άσκηση ελέγχου προς τις υπηρεσίες πληροφοριών. Η ασφάλεια του κράτους στηρίζεται στις υπηρεσίες πληροφοριών άρα, τα κρατικά μυστικά θα πρέπει να μένουν ασφαλή (Κωνσταντόπουλος, 2010;2015;2017:26-27).

Η Ρουμανία, έχει κάνει σημαντικά βήματα εκδημοκρατισμού των υπηρεσιών πληροφοριών , το παρελθόν της την βοήθησε να δημιουργήσει πιο αποτελεσματικές υπηρεσίες πληροφοριών βασισμένες σε ισχυρούς δεσμούς επίβλεψης. Έχουν διαμορφωθεί ειδικά προγράμματα σχετικά με τη λειτουργία των υπηρεσιών πληροφοριών για τους πολιτικούς που συμμετέχουν στην κοινοβουλευτική επίβλεψη και οι κοινοβουλευτικές επιτροπές εμπλέκονται πιο ενεργά στην επίβλεψη . Όμως, ακόμη και αν έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες μετά την επανάσταση και τον εκδημοκρατισμό της χώρας , οι μελετητές των υπηρεσιών πληροφοριών αναφέρουν πως πρέπει να γίνουν αρκετά ακόμη βήματα προκειμένου να επιτευχθεί η κοινοβουλευτική επίβλεψη στο επίπεδο που επιδιώκει(Κωνσταντόπουλος,2010;2015;2017:28)

Συμπερασματικά, μετά την μελέτη και την παράθεση δυο ισχυρών παραδειγμάτων κοινοβουλευτικής επίβλεψης θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε σημαντική την ύπαρξη ελέγχου των υπηρεσιών πληροφοριών καθώς πολλά σκάνδαλα κατά καιρούς έχουν απειλήσει την δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Βέβαια κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την σημαντικότητα της ύπαρξης των υπηρεσιών πληροφοριών, ιδίως στην εποχή που διανύουμε όπου το άναρχο διεθνές σύστημα δημιούργησε νέες απειλές στην ασφάλεια των κρατών, όπου μπορούν να αντιμετωπισθούν μόνο με την ισχυρή παρουσία των υπηρεσιών πληροφοριών. Τα όρια και οι ισορροπίες ανάμεσα στο πολιτικό σύστημα, το λαό και τις υπηρεσίες πληροφοριών είναι ρευστά και κάποιες φορές επικίνδυνα. Από την μία πλευρά έχουμε, τις υπηρεσίες πληροφοριών που πολλές φορές αποτέλεσαν και συνεχίζουν να αποτελούν απειλή για την δημοκρατία καθώς οι ενέργειές τους αποδείχθηκαν μη δημοκρατικές και από την άλλη έχουμε την πολιτική ηγεσία που προσπαθεί να γίνει αρεστή στο κοινό και θεωρεί πως με μία μορφή κοινοβουλευτικής επίβλεψης θα καταφέρει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του λαού. Κατά την άποψη μου, η δυσκολία στο εγχείρημα αυτό είναι να βρεθεί η χρυσή τομή ανάμεσα στην πολιτική ηγεσία και στις υπηρεσίες πληροφοριών προκειμένου ο έλεγχος που ασκείται να εξυπηρετεί μόνο την δημοκρατική αρχή και όχι άλλα κομματικά συμφέροντα.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι πολλά όπως ανέφερα και παραπάνω στα δυο ισχυρά παραδείγματα κοινοβουλευτικής επίβλεψης ο τρόπος που διεξάγεται αφήνει πολλά ερωτηματικά για το επίπεδο επίβλεψης που λαμβάνει χώρα. Οι δημοκρατικές κοινωνίες ισχυρίζονται ότι οι υπηρεσίες πληροφοριών τους λογοδοτούν. Ο έλεγχος αυτός όμως πολλές φορές είναι άγνωστος και οι αποκαλύψεις σκανδάλων δημιουργούν ποίκιλα ερωτήματα στους πολίτες και τους στέφουν εναντίον των πολιτικών και των αξιωματούχων των υπηρεσιών πληροφοριών. Η αποκάλυψη χειραγώγησης είτε από την πλευρά των υπηρεσιών πληροφοριών προς την πολιτική ηγεσία είτε το αντίστροφο, προκαλεί προβλήματα καθώς κλυδωνίζει την δημοκρατία και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς. Καθίσταται παράδοξο το γεγονός ότι στις περισσότερες χώρες η εκτελεστική εξουσία έχει προνομιακή πρόσβαση στις υπηρεσίες πληροφοριών από ότι το κοινοβούλιο που είναι και ο κύριος αντιπρόσωπος του λαού. Αυτό δημιουργεί ασυμμετρία πληροφόρησης μεταξύ εκτελεστικής εξουσίας και κοινοβουλίου. Οπότε κατά την γνώμη μου, στην επίβλεψη των υπηρεσιών πληροφοριών θα πρέπει το κοινοβούλιο να έχει μεγαλύτερη δράση από ότι η εκτελεστική εξουσία, καθώς μόνο έτσι θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τις υπηρεσίες πληροφοριών.

3.5 ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ :

Η 11^η Σεπτεμβρίου, σηματοδοτεί όπως έχουμε εξηγήσει την αρχή μιας νέας τάξης των πραγμάτων. Ξεκίνησε την περίοδο αυτή μια μεγάλη αλλαγή, κυρίως στο κομμάτι της ασφάλειας, καθώς για πρώτη φορά ισχυρά κράτη από οι ΗΠΑ, αντιμετώπισαν νέες απειλές οι οποίες ξαφνικά πήραν τεράστια διάσταση ταρακουνώντας τις διεθνείς ισορροπίες ασφάλειας. Συγκεκριμένα, ο διπλωμάτης και 7^{ος} Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ τότε (1997-2006) Κόφι Ανάν είχε δηλώσει ξεκάθαρα την επιτακτική ανάγκη αλλαγών στο διεθνές σύστημα ασφάλειας, προκειμένου να μπορέσουν να αντιμετωπισθούν οι νέες προκλήσεις που αφορούσαν την ασφάλεια των κρατών από τρομοκρατικές ενέργειες. Η 11/09 αποκάλυψε την εμφάνιση νέων απειλών για τη διεθνή ειρήνη – ασφάλεια (τρομοκρατία, μαζικά όπλα, παρωχημένα κράτη κ.α.). Η κατάσταση αυτή οδήγησε το Κόφι Ανάν να την χαρακτηρίσει ως «διακλάδωση στο δρόμο» (Driscoll,2010:87), καθώς η διεθνής κοινωνία ήρθε για πρώτη φορά αντιμέτωπη με άλλου είδους απειλές που δεν είχε ξανά αντιμετωπίσει στο παρελθόν. Έτσι, ήρθαν στην επιφάνεια ερωτηματικά σχετικά με το εάν θα πρέπει να αντιμετωπισθούν οι απειλές αυτές με ένα νέο πλαίσιο κανόνων ή να συνεχιστεί το παλαιό πλαίσιο κανόνων προσαρμοσμένο στη νέα κατάσταση.

Ο Ανάν, υποστήριξε την αναμόρφωση του διεθνούς συστήματος για να μπορέσει το σύστημα να ανταποκριθεί στις νέες απειλές που ήρθαν στην επιφάνεια να ταραξουν τη διεθνή ασφάλεια. Η κατάσταση που επικρατούσε εκείνο το διάστημα φανέρωσε κάποιους υπέρμαχους της αλλαγής στο σύστημα των διεθνών κανόνων και κάποιους άλλους οι οποίοι ήταν ιδιαίτερος διστακτικοί στην αλλαγή αυτή, καθώς υποστήριζαν πιο συντηρητικούς κανόνες και κατά την γνώμη τους θα έπρεπε οι πολιτικοί ηγέτες και οι αξιωματούχοι των υπηρεσιών πληροφοριών να είναι πιο προσεκτικοί σε ζητήματα ασφάλειας χωρίς όμως να επηρεαστεί η νοοτροπία, η κουλτούρα και ο πολιτισμός των εθνών. Θα έπρεπε λοιπόν σύμφωνα με την άποψη τους, να υπάρχει πάντα ένας συνδεδετικός κύκλος που θα συνδέει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον, προκειμένου να μη χαθεί η ιστορική κληρονομιά των κρατών (Discroll,2010:88).

Η σχέση μεταξύ της εξουσίας, της δικαιοσύνης και της εξωτερικής πολιτικής καθορίζεται με βάση τις συγκυρίες που επικρατούν τόσο στο εσωτερικό των κρατών όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον. Η ιστορική εμπειρία, μας βοηθά να κατανοήσουμε ότι σε περιόδους κρίσης, αλλαγής ισχύος και μεταβαλλόμενων συνθηκών οι παράγοντες αυτοί αλλάζουν και διαμορφώνεται μία νέα σχέση μεταξύ τους, καθώς όλα τα προβλήματα δεν έχουν την ίδια λύση. Ακριβώς για αυτόν τον λόγο, η 11^η Σεπτεμβρίου σηματοδοτεί με νέα εποχή για το σύστημα

κανόνων ασφαλείας. Τα δοκίμια τα οποία ξεχώρισαν και τόνισαν την νέα αυτή κατάσταση που θα πρέπει να αντιμετωπισθεί και διαφορετικά είναι του Barry Cooper, του Nicolas Wheeler και του Rachel Owen. Συγκεκριμένα, τα έργα του Wheeler και του Owen εξετάζουν την σχέση μεταξύ φιλελεύθερου παρεμβατισμού και διεθνούς δικαίου έτσι όπως προέκυψε με τους πολέμους του Μπλερ κατά του Κοσσυφοπεδίου και του Ιράκ. Το ενδιαφέρον αυτών των υποθέσεων επικεντρώνεται στα διεθνή αυτά γεγονότα τα οποία εκδηλώνουν τις τριβές ανάμεσα στο κράτος δικαίου, στην ηθικότητα της άσκησης εξωτερικής πολιτικής και στην διεθνή ασφάλεια. Ο Owen και ο Wheeler, μέσα από μία διπλωματική ιστορική ανασκόπηση των ετών του Μπλερ, προσπαθούν να εκθέσουν τους προβληματισμούς τους σχετικά με τις διατάξεις του χάρτη του ΟΗΕ για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας (Driscoll,2010:91). Επίσης, μέσα από το έργο τους προσπαθεί να δείξει ότι παρά το γεγονός ότι κάποια αποτελέσματα των διατάξεων μπορεί να είναι δυσάρεστα, καλό θα ήταν να επικεντρωνόμαστε στα θετικά χαρακτηριστικά που μπορεί να προσφέρει. Με τον τρόπο αυτό αρνούνται την ακαμψία του διεθνούς δικαίου, τονίζοντας πως η διαχείριση βρίσκεται στα χέρια εκείνων που θα το επικαλεστούν με καλή πίστη. Επιπροσθέτως, αναπαριστούν τον Χάρτη του ΟΗΕ και το διεθνές δίκαιο ως πεδίο που έχει την ικανότητα να αλλάζει και να εξελίσσεται με την εποχή με κύριο χαρακτηριστικό του την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Discroll,2010: 92).

Κατανοούμε πως η υπερβολή και η μονομερής αντίληψη των πραγμάτων δεν οδηγεί σε σωστά αποτελέσματα. Με άλλα λόγια, δεν πρέπει να υιοθετηθεί καμία ακραία άποψη σχετικά το πλαίσιο κανόνων διεθνούς ασφαλείας. Το παλαιό σύστημα κανόνων θα πρέπει να συναντήσει το νέο σε μία προσπάθεια κατανόησης και αντιμετώπισης των νέων απειλών. Η αντικειμενική αυτή συνάντηση θα γίνει με ενσωματωμένους κανόνες με σκοπό την προσαρμογή και την αναθεώρηση τους σε καταστάσεις που το επιβάλλουν. Η διεθνής κοινωνία δεν είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει τους παλαιούς κανόνες ασφαλείας ούτε και αναγκαστικά σε κάθε περίπτωση και νέα κατάσταση να εφεύρει καινούριους. Έτσι μέσα από τα δοκίμια αυτά που έχουν γραφτεί, εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η 11^η Σεπτεμβρίου δεν πρέπει να θεωρηθεί μια μεμονωμένη περίπτωση αλλά να ενσωματωθεί στην τότε νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε και να αποτελέσει απλά την αρχή μια νέας κατάστασης- απειλής για το διεθνές σύστημα ασφαλείας. Εξάλλου, έχει περάσει αρκετό διάστημα από το ξεκίνημα της νέας εποχής στο πεδίο της ασφαλείας των κρατών, που κατά την διάρκεια αυτών των χρόνων παρατηρήθηκαν εξάρσεις νέων απειλών και αμφισβητήθηκαν πολλές φορές τα συστήματα ασφαλείας των κρατών. Τόσο για την μη αποτελεσματικότητα τους όσο και για την χρήση μη δημοκρατικών μέτρων.

3.6 ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ:

Στο κεφάλαιο αυτό, θα γίνει μία προσπάθεια να συνοψισθούν οι βασικές θέσεις που συμβάλλουν στην ηθική της πληροφόρησης όπως αναφερθήκαμε εκτενώς στα παραπάνω κεφάλαια . Αρχικά, οι υπηρεσίες πληροφόρησης έχουν την ευθύνη της προστασίας του λαού, έχουν το καθήκον να αναζητούν και να χρησιμοποιούν πληροφορίες οι οποίες είναι βοηθητικές για την αντιμετώπιση των απειλών. Άρα, θα πρέπει να επικεντρώνονται στην προστασία των πολιτών προκειμένου να επικρατεί ένα καλό κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας. Οι υπηρεσίες πληροφοριών όμως επειδή περιλαμβάνουν στο πρόγραμμά τους την αποτροπή της απόκτησης της πληροφορίας από άλλους (πιθανόν αντιπάλους) , πολλές φορές η κατάσταση της αποτροπής απόκτησης πληροφοριών μπορεί να οδηγήσει σε ηθικούς κινδύνους, καθώς οι ενέργειες που θα χρησιμοποιηθούν ίσως είναι μη δημοκρατικές. Σε αυτή την περίπτωση, και για την αποτροπή τέτοιων ηθικών κινδύνων θα πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος έλεγχος από τις αρμόδιες αρχές, ο επονομαζόμενος όπως προαναφέρθηκα «κοινοβουλευτικός έλεγχος» . Όπως, εξήγησα και παραπάνω ο έλεγχος αυτός ενισχύει την εμπιστοσύνη του λαού προς το εκλεγμένο κοινοβούλιο αλλά και προς τις υπηρεσίες πληροφοριών που έχουν εμπλακεί πολλές φορές σε σκάνδαλα κατά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο έλεγχος αυτός θα πρέπει να γίνεται από το κοινοβούλιο και όχι από την εκτελεστική εξουσία όπως ανέφερα και στο παραπάνω κεφάλαιο. Κύριος στόχος των υπηρεσιών πληροφοριών και του Κοινοβουλίου θα πρέπει να είναι η επιτήρηση και η άσκηση ελέγχου για τον περιορισμό μη δημοκρατικών μέτρων που απειλούν την δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Επιπλέον έχει διατυπωθεί και η άποψη για μία ενισχυμένη διεθνή συνεργασία πληροφοριών με ένα κοινό δεοντολογικό κώδικα για όλες τις υπηρεσίες πληροφοριών. Μία τέτοια εικόνα μοιάζει ουτοπική, καθώς οι υπηρεσίες αυτές δεν μπορούν να συνεργαστούν σε τέτοιον στενό βαθμό γιατί η απόκτηση και η χρήση πληροφοριών συνήθως έχει εθνικό συμφέρον. Άρα, η πληροφόρηση θα πρέπει να μένει μυστική κατά την διάρκεια απόκτησης και εφαρμογής της με το συνεχές κοινοβουλευτικό έλεγχο που θα έχει τον ρόλο του επόπτη για την τήρηση και εφαρμογή των δημοκρατικών αρχών. Το νόημα της ηθικής για τις υπηρεσίες πληροφοριών έχει όπως αντιλαμβανόμαστε άλλη έννοια και σκοπιά. Η ηθική μπορεί να πάρει πολλές μορφές στην καθημερινότητα μας που εξυπηρετεί διαφορετικά συμφέροντα και στόχους. Τα ανθρώπινα δικαιώματα όμως θα πρέπει να έχουν παντού την ίδια σημασία και να προστατεύονται από κάθε όργανο που είναι υπεύθυνο για την τήρηση τους. Αυτόν ακριβώς τον

ρόλο θα πρέπει να έχει ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, για να μετριάσει τα ηθικά διλήμματα και να προασπίσει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η σχέση εξουσίας και πολιτών είναι εξαιρετικά σημαντική για την διατήρηση της ομαλότητας στα δημοκρατικά κράτη (Discroll,2010: 96).

3.7 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΡΕΤΑΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ:

Οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών μαζί με τις βρετανικές είναι από τις καλύτερες στον κόσμο και συνεργάζονται εδώ και πολλά χρόνια. Η δημοσιοποίηση βρετανικών και αμερικανικών εγγράφων σχετικά με τον πόλεμο στο Ιράκ, έδωσε τη δυνατότητα διεξαγωγής μιας συγκριτικής μελέτης σχετικά με τις δύο αυτές σημαντικές για τον πλανήτη υπηρεσίες πληροφοριών. Συγκεκριμένα, ο Loch K. Johnson ο οποίος μελέτησε να έγγραφα αυτά τα οποία ήρθαν στην δημοσιότητα διαπίστωσε κάποιες βασικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο υπηρεσίες πληροφοριών που δεν έχουν να κάνουν μόνο με τον πόλεμο του Ιράκ που στάθηκε αφορμή αλλά και με άλλα που έχουν να κάνουν με τον τρόπο που διαχειρίζονται τις πληροφορίες οι υπηρεσίες πληροφοριών αυτών των κρατών. Μία βασική διαφορά που προκύπτει από αυτή την μελέτη είναι ότι όταν οι φορείς χάραξης πολιτικής έχουν διαφωνίες με τις υπηρεσίες πληροφοριών, το αμερικανικό σύστημα επιτρέπει την έκφραση διαφωνίας από την πλειοψηφία της κοινότητας πληροφοριών, ενώ το βρετανικό σύστημα εξαιρεί τα σημεία που υπάρχει διαφωνία με τους φορείς χάραξης πολιτικής. Επίσης, οι βρετανικές εκθέσεις περιλαμβάνουν ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο με ένα πιο αφηγηματικό χαρακτήρα σε σχέση με τις αμερικανικές εκθέσεις και μία ακόμη βασική διαφορά τους είναι πως οι βρετανικές υπηρεσίες πληροφοριών συνεργάζονται με τους φορείς χάραξης πολιτικής ενώ οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών δεν παράγουν κάποιο συνεργατικό πλαίσιο. Οι αμερικανικές αξιολογήσεις των πληροφοριών περιλαμβάνουν ξεχωριστά επίπεδα διαβάθμισης των πληροφοριών, ενώ στις βρετανικές αξιολογήσεις τα επίπεδα διαβάθμισης είναι πιο ασαφή και περιστασιακά (Loch, 2007:1-5).

Μία ακόμη σημαντική διαφορά που εντοπίζεται είναι ότι οι βρετανοί ενδιαφέρονται περισσότερο για τις αξιολογήσεις και τις αναλύσεις που κάνουν οι ξένες κυβερνήσεις σε σχέση με τους Αμερικάνους οι οποίοι διατηρούν επαφές και απευθύνονται σε ξένες κυβερνήσεις κυρίως για λόγους συλλογής των πληροφοριών. Επιπλέον, οι βρετανικές υπηρεσίες πληροφοριών παράγουν το σημαντικότερο πληροφοριακό προϊόν συνεργαζόμενοι με τους

φορείς χάραξης πολιτικής. Σε αντίθετη σκοπιά κινούνται οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών, οι οποίες ενοποιούνται για την παραγωγή των πιο σημαντικών εκτιμήσεων πληροφοριών. Τέλος το αμερικανικό και το βρετανικό σύστημα πληροφοριών αλληλοεπιδρά διαφορετικά με την αντίστοιχη κοινότητα πληροφοριών , κάτι που όπως είναι φυσικό οδηγεί σε διαφορετικές πρακτικές(Loch, 2007:1-5).

Στο συμπέρασμα που μπορούμε να καταλήξουμε μετά την εξέταση των τρόπων δράσης των δύο ισχυρότερων υπηρεσιών πληροφοριών είναι ότι παρά τις διαφορές που εντοπίζονται στο εσωτερικό τους , και στις δύο περιπτώσεις οι ενέργειες τους στοχεύουν στην απόκτηση πληροφορίας που θα εξυπηρετήσει τους στόχους τους. Μάλιστα πολλές φορές, όπως στην περίπτωση του Ιράκ, οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου προκειμένου να επιτύχουν τον στόχο τους που ήταν η επέμβαση στο Ιράκ, δημιούργησαν ένα κλίμα φόβου στο εσωτερικό των κρατών τους για να καταφέρουν με αυτόν τον τρόπο να εξασφαλίσουν την νομιμοποίηση της επέμβασης αυτής.

4. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ EDWARD SNOWDEN : ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

4.1 ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο EDWARD SNOWDEN ΚΑΙ ΤΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕ :

Ο Edward Snowden, γεννήθηκε το 1983 στο Ελίζαμπεθ Σίτι της Βόρειας Καρολίνας και μεγάλωσε στο Φορντ Μίντ του Μέριλαντ. Εκπαιδεύτηκε ως μηχανικός συστημάτων και εργάστηκε ως αξιωματούχος στην Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών και ως εξωτερικός συνεργάτης για την Υπηρεσία Εθνικής Ασφάλειας. Τιμήθηκε με πολυάριθμα βραβεία για τις δημόσιες υπηρεσίες του, όπως το Right Livelihood Award, το German Whistleblower Prize, το Ridenhour Prize for Truth-Telling και το Carl von Ossietzky Medal από τη Διεθνή Λίγκα Ανθρώπινων Δικαιωμάτων . Σήμερα είναι πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του Freedom of The Press Foundation (Snowden,2019 :11).

Το 2013, ο 29χρόνος τότε Edward Snowden, έκανε ολόκληρο τον κόσμο να παγώσει όταν αποκάλυψε τις διαδικασίες που ακολουθούσε η αμερικανική κυβέρνηση για να υποκλέπτει και να συγκεντρώνει ακόμη και το παραμικρό τηλεφώνημα, sms, και email. Είχε δημιουργήσει ένα άνευ προηγουμένου σύστημα μαζικής επιτήρησης που μπορούσε να εισχωρήσει στην ιδιωτική ζωή οποιουδήποτε στη Γη. Το 2019, ο Snowden, αποκαλύπτει για πρώτη φορά πώς βοήθησε να φτιαχτεί το σύστημα και τι τον οδήγησε τελικά στο να το αποκαλύψει στο παγκόσμιο κοινό. Μέσω αυτής της αποκάλυψης όπως ανέφερε και χαρακτηριστικά στην συνέντευξη του προσπάθησε να ενημερώσει το κοινό για τις πληροφορίες που μοιράζεται εν αγνοία του κάθε φορά που μπαίνει στο διαδίκτυο ή ακόμα και μέσω του τηλεφώνου του (Snowden, 2019:11).

Η σταδιοδρομία του στην Αμερικανική Κοινότητα Πληροφοριών (IC) διήρκεσε μόλις επτά χρόνια . Στη διάρκεια εκείνων των επτά χρόνων συμμετείχε στην πλέον σημαντική αλλαγή της ιστορίας των αμερικανικών υπηρεσιών κατασκοπείας, στο μεταβατικό στάδιο από τη στοχευμένη παρακολούθηση ατόμων στη μαζική παρακολούθηση ολόκληρων πληθυσμών. Αποτέλεσε, όπως αποκαλύπτει και ο ίδιος το άτομο- κλειδί που βοήθησε να καταστεί τεχνολογικά εφικτό για μία κυβέρνηση να συγκεντρώσει το σύνολο των ψηφιακών επικοινωνιών από ολόκληρο τον κόσμο και να μπορεί να τις αποθηκεύει επ' αόριστόν και να

τις ερευνά κατά βούληση. Η 11^η Σεπτεμβρίου οφείλετε στην αλλαγή αυτή , οπού έκανε τους ηγέτες της κοινότητας να επιδιώξουν την δημιουργία ενός συστήματος το οποίο δεν θα επέτρεπε έναν τέτοιον αιφνιδιασμό ποτέ ξανά. Στο σημείο αυτό, η τεχνολογία μπήκε για τα καλά στις μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών . Ήταν η μόνη που θα μπορούσε να βοηθήσει και να εξασφαλίσει τον έλεγχο αυτό. Σε ηλικία μόλις 22 χρονών εξασφάλισε μια θέση στις μυστικές αυτές υπηρεσίες και του δόθηκε για πρώτη φορά η δυνατότητα πρόσβασης σε απόρρητες πληροφορίες της NSA. Σε λιγότερο από έναν χρόνο εξαιτίας των δυνατοτήτων του βρέθηκε στη CIA, ως μηχανικός συστημάτων, έχοντας πρόσβαση στα πιο ευαίσθητα δίκτυα στον πλανήτη. Στο διάστημα αυτό , όπως εκμυστηρεύεται ο ίδιος ξεκίνησε ουσιαστικά σιγά σιγά να αντιλαμβάνεται ότι οι Υπηρεσίες αυτές παραβίαζαν σχεδόν όλους τους κανόνες που οι ίδιες είχαν ορίσει, προκειμένου να βρουν τους καλύτερους στη χρήση υπολογιστών για να καταφέρουν να δημιουργήσουν ένα σύστημα που θα ελέγχει τα πάντα σε παγκόσμιο επίπεδο, αδιαφορώντας για τις ηθικές και δημοκρατικές αρχές (Snowden, 2019: 11-19).

Από το 2007-2009, ήταν στην πρεσβεία των ΗΠΑ στη Γενεύη όπου είχε ως σκοπό να δημιουργήσει οδούς κατασκοπείας για την CIA, μέσω του διαδικτύου στην Ευρώπη. Με λίγα λόγια η εργασία του αφορούσε την συλλογή δεδομένων από όλα τα κράτη της Ευρώπης. Στην συνέχεια της καριέρας του , τυπικά εργάζονταν για την Dell ,όμως και πάλι εργοδότης του ήταν η NSA. Εν συνεχεία, στάλθηκε στην Ιαπωνία όπου βοήθησε στον σχεδιασμό ενός συστήματος που όπως αναφέρει χαρακτηριστικά αποτελούσε τον παγκόσμιο εφεδρικό αποθηκευτικό χώρο της Υπηρεσίας , ένα μυστικό δίκτυο που ουσιαστικά εξασφάλιζε την διατήρηση κάθε πληροφορίας ακόμη και αν τα κεντρικά της NSA, καταστρέφονταν από κάποια πυρηνική έκρηξη. Επιστρέφοντας στις ΗΠΑ, έλαβε μια εξαιρετικά σημαντική προαγωγή στην ομάδα των τεχνικών που διαχειρίζονταν τη σχέση της Dell με τη CIA. Η δουλειά του όπως περιγράφει εκτενώς στο βιβλίο του «Το Μεγάλο Φακέλωμα» , ήταν να συνεργάζεται με τους επικεφαλής των τεχνικών τομέων της CIA, προκειμένου μαζί με τους υπόλοιπους συναδέλφους του να σχεδιάζουν και να πλασάρουν λύσεις σε οποιοδήποτε πρόγραμμα μπορούσαν να φανταστούν. Η νέα του εγκατάσταση στην Χαβάη , τον έκανε όπως εξομολογείται να καταλάβει σε βάθος την λειτουργικότητα και την χρησιμότητα αυτών των προγραμμάτων. Όπως αναφέρει, για πρώτη φορά είδε ολοκληρωμένο το έργο που συνέλαβε στην δημιουργία του τόσο καιρό. Ήρθε αντιμέτωπος με την αλήθεια που δεν ήταν άλλη από την μαζική παρακολούθηση κάθε ανθρώπου στον πλανήτη που είχε ακουμπήσει υπολογιστή ή είχε απλά καλέσει από κινητό τηλέφωνο. Μία αποκάλυψη που όπως τονίζει τον έφερε αντιμέτωπο με κάθε αρχή που πρεσβεύει μια ελεύθερη δημοκρατική κοινωνία. Σκόπιμο είναι να αναφέρουμε

πως τα ηθικά διλλήματα και οι ενοχές για αυτά που ανακάλυπτε είχαν ξεκινήσει νωρίτερα και πιο συγκεκριμένα όταν βρισκόταν στην Ιαπωνία. Μία θέση που όπως αποκαλύπτει του επέτρεψε να αντιληφθεί τι έκανε η κυβέρνηση του. Χαρακτηριστικά αναφέρει, ότι το 90% της Παγκόσμιας κίνησης στο διαδίκτυο διέρχεται μέσα από τεχνολογίες τις οποίες ανέπτυξε, κατέχει και διαχειρίζεται η κυβέρνηση των ΗΠΑ. Η Κίνα και η Ρωσία αντίστοιχα έχουν επιχειρήσει να δημιουργήσουν εναλλακτικά συστήματα , όπως το Διαδικτυακό Σινικό Τείχος ή μηχανές αναζήτησης υπό τον έλεγχο και τη λογοκρισία του κράτους . Παρά τις προσπάθειες αυτές η Αμερική διατηρεί την ηγεμονική της θέση στα διαδικτυακά συστήματα παρακολούθησης. Μέσα από τις πολλαπλές αποκαλύψεις του, θα αναφερθούμε παρακάτω σε δύο περιπτώσεις χωρών , οι οποίες στα πλαίσια συνεργασίας τους με τις ΗΠΑ προχώρησαν σε παράνομες ενέργειες ανταλλαγής πληροφοριών που όταν ήρθαν στην επιφάνεια, επικράτησε ένα μεγάλο κύμα δυσaráσκειας και κλυδωνισμού των σχέσεων μεταξύ των πολιτών και των αρχών εξουσίας (Snowden, 2019: 11-19).

Το πρώτο παράδειγμα αφορά την Ολλανδία, όπου οι κάτοικοι σοκαρίστηκαν όταν έμαθαν ότι οι αρχές επιβολής του νόμου , είχαν συμμετάσχει σε συστήματα παρακολούθησης με στόχο να παρακολουθούν τηλεφωνικές κλήσεις και διαδικτυακές επικοινωνίες των Σομαλών πολιτών που διέμεναν στην Ολλανδία. Αν και ο στόχος όπως ανέφεραν ήταν δήθεν να βοηθήσουν την καταπολέμηση της πειρατείας στον κόλπο Άντεν, πολλές από τις πληροφορίες που συλλέχθηκαν δόθηκαν στις αμερικανικές αρχές και στον στρατό , οι οποίοι με την σειρά τους τις χρησιμοποίησαν για να διεξάγουν ένοπλη επίθεση με drone εις βάρος υποτιθέμενων τρομοκρατών στη Σομαλία. Ολλανδοί υπήκοοι, που ήταν σφοδρώς αντίθετοι με την πραγματοποίηση ένοπλης σύρραξης , ένιωσαν προδομένοι από την κυβέρνηση που μοιράστηκε πληροφορίες κατά αυτόν τον τρόπο και δεν κατόρθωσαν να πιστέψουν τις Ολλανδικές αρχές που ισχυρίστηκαν ότι οι ίδιοι δεν γνώριζαν ούτε υποψιάζονταν ότι οι πληροφορίες που μοιράστηκαν με τις ΗΠΑ, θα αξιοποιούνταν για να διεξαχθούν δραστηριότητες που αντιβαίνουν τις ολλανδικές δημόσιες δηλώσεις εξωτερικής πολιτικής (Manjikian, 2015).

Τον Αύγουστο του 2014, ο αυστραλιανός αναλυτής άμυνας Desmond Ball χαρακτήρισε δημοσίως την αυστραλιανή κυβέρνηση ως συνεργάτη και υποστηρικτή της Αμερικής στις επιθέσεις με drone σε Αφγανιστάν και Ιράκ, εξαιτίας των ζωτικής σημασίας πληροφοριών που βρίσκονταν στις βάσεις δεδομένων του Pine Gap. Συγκεκριμένα, ανέφερε πως δεδομένου ότι η Αμερική δεν θα μπορούσε να διεξάγει τέτοιες δραστηριότητες χωρίς τα δεδομένα που διατέθηκαν από τις αυστραλιανές αρχές προς αυτούς, άρα είχε τη νομική και ηθική ευθύνη για

την στήριξη αυτών των δραστηριοτήτων , οι οποίες έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την εξωτερική πολιτική της και θεωρήθηκαν παράνομες από τη διεθνή κοινότητα. Υποστήριξε ακόμη σε συνέντευξη του, ότι οι υπηρεσίες πληροφοριών της Αυστραλίας με την παροχή αυτών των χρήσιμων πληροφοριών ουσιαστικά έγιναν υποστηρικτές των στρατιωτικών επιχειρήσεων των ΗΠΑ (Manjikian, 2015). Η δημοσιοποίηση αυτών των ενεργειών κρίθηκαν παράνομες και μη ηθικές από την πλειονότητα των πολιτών της Αυστραλίας, οι οποίοι όπως και στην παραπάνω περίπτωση της Ολλανδίας θεώρησαν τις αποκαλύψεις αυτές ως δραστηριότητες που υπονομεύουν το δημοκρατικό σύστημα και εξυπηρετούν τα άνομα συμφέροντα των ΗΠΑ. Για μία ακόμη φορά, οι ΗΠΑ βρίσκονταν στο επίκεντρο των εξελίξεων που αφορούσαν δραστηριότητες και ενέργειες που δεν τηρούσαν τους διεθνείς νόμους και τις δημοκρατικές αρχές των εκάστοτε χωρών.

Ο Snowden μέσα στο βιβλίο του προσπαθεί να περιγράψει και να αποδώσει έναν ακριβή ορισμό για την μαζική παρακολούθηση και τι είναι τα επονομαζόμενα «μεταδεδομένα» που αποτελούν αντικείμενο συχνής συζήτησης σχετικά με τις αποκαλύψεις που έφερε στο φως της δημοσιότητας. Οι περισσότεροι άνθρωποι όπως τονίζει, αντιλαμβάνονται την μαζική παρακολούθηση με όρους περιεχομένου. Δηλαδή των λέξεων που χρησιμοποιούν όταν κάνουν ένα τηλεφώνημα ή συντάσσουν ένα email. Όταν λοιπόν, οι απλοί πολίτες αντιλαμβάνονται το ενδιαφέρον της κυβέρνησης για το περιεχόμενο αυτών των προσωπικών επικοινωνιών τους , δεν δείχνουν μεγάλη ανησυχία καθώς θεωρούν πως υπάρχουν κάποια στοιχεία τα οποία είναι άκρως προσωπικά και δεν μπορεί να έχει πρόσβαση κανείς. Η αλήθεια όμως είναι, όπως αποκαλύπτει ότι το πραγματικό ενδιαφέρον της κυβέρνησης δεν βρίσκεται εκεί αλλά σε άλλα πιο αποκαλυπτικά στοιχεία (άγραφες, άρρητες πληροφορίες) που αποκαλύπτουν μοτίβα συμπεριφοράς. Η NSA, ονομάζει τα στοιχεία αυτά «μετα-δεδομένα». Για την ακρίβεια, τα «μετά- δεδομένα» είναι δεδομένα αποτελούμενα από δεδομένα, μια σειρά από ετικέτες και δείκτες που επιτρέπουν στα δεδομένα να είναι χρήσιμα. Ένα καλό παράδειγμα που παραθέτει στο κείμενο του είναι τηλεφώνημα. Τα «μετά-δεδομένα» του θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την ώρα και την ημερομηνία του τηλεφωνήματος, τη διάρκεια του και τον αριθμό από όπου πραγματοποιήθηκε το τηλεφώνημα , καθώς και τον αριθμό που κλήθηκε και τις τοποθεσίες αυτών των αριθμών. Με λίγα λόγια όπως εξηγεί εκτενώς, τα «μετά-δεδομένα» μπορούν να αποκαλύψουν σε αυτόν που σας παρακολουθεί που κοιμηθήκατε χτες τη νύχτα και τι ώρα σηκωθήκατε σήμερα το πρωί. Αποκαλύπτουν κάθε μέρος από όπου περάσατε στη διάρκεια της ημέρας και πόση ώρα μείνατε εκεί. Φανερώνουν με ποιους επικοινωνήσατε και ποιοι επικοινωνήσαν μαζί σας. Επίσης, τα «μετα- δεδομένα» αυτά προκύπτουν αυτόματα, είναι

ουσιαστικά η πρώτη γραμμή των πληροφοριών που χρειάζεται ο παράγοντας που σας παρακολουθεί. Τα «μετα- δεδομένα» με πιο απλά λόγια μπορούν, όπως το αντιλαμβάνομαι μετά από την περιγραφική απλούστευση της έννοιας τους από τον Snowden, να φανερώσουν σε αυτόν που παρακολουθεί ό,τι θα ήθελε ή θα χρειαζόταν να ξέρει για τον υποψήφιο προς παρακολούθηση (Snowden, 2019: 206-207).

Μετά την σύντομη παράθεση και περιγραφή των «μετά-δεδομένων» που αποτέλεσαν κεντρικό ρόλο στις αποκαλύψεις του για το τι πραγματικά συμβαίνει πίσω από τις κλειστές πόρτες των υπηρεσιών πληροφοριών των ΗΠΑ, θα παραθέσουμε ένα συγκεκριμένο περιστατικό που αναφέρει στο βιβλίο του και όπως εξομολογείται ήταν η αρχή της Επανάστασης του στο σύστημα. Αναφέρεται στο πρόγραμμά Tor, το οποίο ανακάλυψε όταν ήταν ακόμη στην Γενεύη και το χρησιμοποιούσε για την πλοήγηση του στο ίντερνετ, καθώς και είχε στήσει ένα δικό του διακομιστή για τις διαδικτυακές του αναζητήσεις προκειμένου να μην τον παρακολουθούν. Χρησιμοποίησε λοιπόν τις γνώσεις του αυτές, και έστησε μία γέφυρα η οποία θα παράκαμπε τη φραγή του διαδικτύου από τους Ιρανούς. Μέσω αυτής της πράξης ένωσε πως προσφέρει βοήθεια σε κάποιους και πόσο μάλλον η βοήθεια αυτή ήταν στα πλαίσια του δικαιώματος πρόσβασης στο διαδίκτυο και πλοήγησης σε πολίτες μίας χώρας που το κράτος παραβίαζε κάθε έννοια την ελευθερίας τους (Snowden, 2019: 238). Κάπως έτσι ξεκίνησε να αποζητά και να αντιλαμβάνεται όλο και περισσότερο την σημαντικότητα της Ιδιωτικότητας, την ελευθερία να μπορείς να διατηρείς ασφαλή τα προσωπικά δεδομένα σου και να μη κινδυνεύουν να διαρρεύσουν ή να χρησιμοποιηθούν εναντίον σου. Έτσι, καταφτάνοντας στην Χαβάη ήθελε να μάθει με κάθε τρόπο τις δυνατότητες παρακολούθησης που διέθετε η NSA και κατά πόσο και με ποιο τρόπο υπερέβαιναν τις γνωστές δραστηριότητες παρακολούθησης της Υπηρεσίας και ποιος τις ενέκρινε και γνώριζε την ύπαρξη τους καθώς και πώς λειτουργούσαν στη πράξη αυτά τα συστήματα, τόσο σε τεχνικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο (Snowden, 2019: 238).

4.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:

Ξεκινώντας θα ήθελα να δοθεί ένας σύντομος ορισμός για την έννοια της «Ιδιωτικότητας» που κάνουμε συχνά λόγο αναφερόμενοι στις αποκαλύψεις του Edward Snowden. Η Ιδιωτικότητα είναι το δικαίωμα ενός ατόμου ή μιας ομάδας, να αποφασίζουν από

μόνοι τους για το πότε, πως και μέχρι ποιο σημείο οι πληροφορίες που αφορούν αυτούς θα διαβιβάζονται σε άλλους. Είναι τα δικαιώματα της προστασίας της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου, που ορίζεται ως το δικαίωμα του ατόμου να μην ενοχλείται από άλλους και να διαφυλάσσεται η προσωπική του ζωή από πιθανές διαρροές. Η Ιδιωτικότητα έχει αναγνωριστεί ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και σε μία δημοκρατική κοινωνία πρέπει να προστατεύεται με κάθε τρόπο. Η προστασία της Ιδιωτικότητας σχετίζεται με την προστασία ενός ιδιώτη από τις αδικαιολόγητες παρεμβάσεις, τον σωματικό έλεγχο, και τον καταγισμό με πληροφορίες που παραβιάζουν την ηθική του αίσθηση. Τα προσωπικά στοιχεία ενός προσώπου ή οργανισμού, που μπορούν να συγκεντρωθούν, να αποθηκευτούν, να υποστούν επεξεργασία ή να διαδοθούν επιλεκτικά, πρέπει να προστατεύονται από μη εξουσιοδοτημένη προσπέλαση, υποκλοπή ή παραποίηση. Η κλασική προσέγγιση της Ιδιωτικότητας ως «καταφύγιο» (Refugium) παρουσιάζει στοιχεία ταύτισης ή και σύγχυσης με την έννοια του απορρήτου (Secrecy) και της εμπιστευτικότητας (Confidentiality). Οι όροι αυτοί αν και χρησιμοποιούνται συχνά ως ισοδύναμοι, εντούτοις δεν ταυτίζονται. Η έννοια του απορρήτου είτε στη μη προσπελασιμότητα ορισμένων πληροφοριών που εμπίπτουν στη σφαίρα επιρροής ενός ατόμου είτε στο καθήκον ή στην υποχρέωση προσώπων ή οργανισμών να διαφυλάσσουν πληροφορίες, που ένα άτομο έχει εμπιστευτεί σε αυτά, στο πλαίσιο μιας γενικότερης σχέσης εμπιστοσύνης, είτε της κατέχουν επί τη βάση της θέσης και της αρμοδιότητας τους (όπως :υπηρεσιακό απόρρητο). Εάν μάλιστα πρόκειται για πληροφορία που εμπίπτει στη δημόσια σφαίρα δεν είναι νοητή η προστασία από το απόρρητο. Για να είναι απόρρητη/εμπιστευτική η πληροφορία θα πρέπει να είναι σε μία κατάσταση περιορισμένης προσβασιμότητας από πρόσωπα, ομάδες κ.λπ. (Δρόγκαρης, 2013:47).

Η πρώτη νεότερη αναφορά στην ανάγκη να επισημανθεί η αξία της Ιδιωτικότητας εντοπίζεται το 1890 (Brandeis & Warre, 1980), όπου για πρώτη φορά η Ιδιωτικότητα συνδέεται με το δικαίωμα «να μείνει κανείς μόνος του» (“the right to be left alone”) και επισημαίνεται η αναγκαιότητα να κατοχυρωθεί συνταγματικά ως έννοια. Το 1948, το Γενικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών στην «Παγκόσμια Δήλωση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων» αναφέρεται γενικά στο θέμα της Ιδιωτικότητας και το 1950 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων θεσπίζει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των πολιτών της. Η έννοια της Ιδιωτικότητας, ανάλογα το είδος και το πλαίσιο των πληροφοριών να διαχωριστεί στις εξής εκφάνσεις: α) Ιδιωτικότητα Πληροφοριών (Informational Privacy), β) Εδαφική Ιδιωτικότητα (Territorial Privacy), γ) Σωματική Ιδιωτικότητα (Bodily Privacy) και δ) Ιδιωτικότητα Επικοινωνίας (Communication Privacy). Η Ιδιωτικότητα των Πληροφοριών,

αφορά στον έλεγχο αν και πώς τα προσωπικά δεδομένα ενός προσώπου μπορούν να συγκεντρωθούν, να αποθηκευτούν και να υποστούν επεξεργασία. Η Εδαφική Ιδιωτικότητα , αφορά την προστασία της στενής φυσικής περιοχής που περιβάλλει ένα πρόσωπο, με λίγα λόγια τα οικιακά και άλλα περιβάλλοντα . Η Σωματική Ιδιωτικότητα, αφορά την προστασία ενός ατόμου από την αδικαιολόγητη παρέμβασή, όπως ο σωματικός έλεγχος, η υποχρεωτική υποβολή σε εξέταση / επέμβαση ή δοκιμή φαρμάκων. Τέλος, η Ιδιωτικότητα Επικοινωνίας, έχει να κάνει με την προστασία ενός ανθρώπου από μη εξουσιοδοτημένη παρακολούθηση (Δρόγκαρης , 2013: 31-32).

Στο σημείο αυτό θα ήθελα, να αποδώσω την σημαντικότητα της μέσα από μία συνέντευξη για την έννοια της Ιδιωτικότητας από τον δημοσιογράφο Glenn Greenwald (2014), που με αφορμή τις αποκαλύψεις που έκανε ο Snowden έφερε στην επιφάνεια ζητήματα που αφορούν όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας και εθνικότητας. Οι αποκαλύψεις αυτές ήταν ένα ισχυρό χτύπημα για όλους καθώς για πρώτη φορά οι πολίτες ήρθαν αντιμέτωποι με μία σκληρή αλήθεια που υπονομεύει τα βασικά δικαιώματα τους και το χτύπημα αυτό προήλθε από αυτούς που υποτίθεται μεριμνούν για την ασφάλεια των πολιτών και τη διατήρηση των βασικών ελευθεριών μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Ο Greenwald, αφιέρωσε αρκετό χρόνο προκειμένου να ερευνήσει και να απαντήσει στο ερώτημα : «Γιατί η ιδιωτικότητα είναι σημαντική;» Ένα ερώτημα που έχει ανακύψει στα πλαίσια ενός παγκόσμιου διαλόγου, λόγω των αποκαλύψεων του Έντουαρντ Σνόουντεν πως οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι εταίροι τους, εν αγνοία όλου του κόσμου μετέτρεψαν το διαδίκτυο, που κάποτε αναγγέλθηκε ως ένα άνευ προηγουμένου εργαλείο απελευθέρωσης και εκδημοκρατισμού, σε μια άνευ προηγουμένου ζώνη μαζικής και αδιάκριτης παρακολούθησης (Greenwald, 2014).

Μέσα από τις αποκαλύψεις αυτές αναπτύχθηκε από τις μυστικές υπηρεσίες και από μία μερίδα ανθρώπων η άποψη πως η μαζική παρακολούθηση επηρεάζει μόνο αυτούς που έχουν να κρύψουν κάτι. Με λίγα λόγια, γίνεται ένας διαχωρισμός ανάμεσα στους «καλούς» που ζουν μέσα σε μία κανονικότητα και στους «κακούς» οι οποίοι ζουν προσβάλλοντας και μη τηρώντας τους νόμους , είναι τρομοκράτες, εγκληματίες και χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να εξυπηρετήσουν τα άνομα συμφέροντα τους που είναι σαφώς επικίνδυνα για το κοινό καλό. Άρα, μόνο αυτοί θα πρέπει να αισθάνονται φόβο από την μαζική παρακολούθηση. Όπως αντιλαμβανόμαστε , μία τέτοια θεώρηση όπως ανέφερα και παραπάνω είναι άκρως υποτιμητική για το ανθρώπινο είδος καθώς με αυτό τον τρόπο υποβαθμίζεται η έννοια της προσωπικής ζωής . Στην ουσία κανένας δεν ενστερνίζεται την άποψη αυτή , καθώς ο καθένας αν ήξερε ότι ανά πάσα στιγμή κάθε δραστηριότητα του παρακολουθείται θα ένιωθε

ντροπιασμένος και φυλακισμένος. Όσο ακίνδυνες και «φυσιολογικές» είναι οι δραστηριότητες και η καθημερινότητα ενός ανθρώπου η αίσθηση της «κλειδαρότρυπας» προκαλεί αρνητικά συναισθήματα σε όλους. Η ανάγκη προστασίας των προσωπικών δεδομένων, είναι μια ανάγκη που καθορίζει κάθε προσωπικότητα που θέλει να ζει ελεύθερα σεβόμενη τις δημοκρατικές αξίες.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι αυτό του Μαρκ Ζούκερμπεργκ, ο οποίος σε μια διαβόητη συνέντευξη το 2010 δήλωσε ότι η Ιδιωτικότητα δεν είναι πλέον ένα «κοινωνικό κατεστημένο». Πριν λίγα χρόνια, ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ και η σύζυγός του, όχι μόνο αγόρασαν το σπίτι που μένουν, αλλά και τα τέσσερα γειτονικά σπίτια στο Πάλο Άλτο, σύνολο 30 εκατομμυρίων δολαρίων προκειμένου να διασφαλίσουν ότι θα απολάμβαναν μια ζώνη Ιδιωτικότητας χωρίς οι άλλοι να παρακολουθούν την ιδιωτική τους ζωή. Η πράξη αυτή αποτελεί μια ζωντανή απόδειξη για την σημαντικότητα που διακατέχει η προστασία της ιδιωτικής μας ζωής για όλους ακόμη και για αυτούς που οι δηλώσεις τους κατά μία έννοια υποβάθμιζαν την σημαντικότητα αυτού του δικαιώματος. Στα λόγια είναι πολύ εύκολο να ισχυριστούν οι άνθρωποι ότι δεν εκτιμούν την ιδιωτική ζωή, αλλά οι πράξεις τους αναιρούν την αυθεντικότητα αυτής της πεποίθησης, καθώς σε κάθε φάση της ζωής τους οι πράξεις τους διακατέχονται από μία συνεχή προσπάθεια προστασίας των προσωπικών δεδομένων τους. Όλοι έχουν την ανάγκη να μένουν κάποιες από τις πράξεις τους κρυφές γιατί η προσωπική ζωή το επιβάλλει αυτό, κάποιες δηλαδή από τις πράξεις – δραστηριότητες τους να μένουν έξω από την κριτική ματιά των άλλων. Είναι μία ελευθερία που έχει συνταγματικά κατοχυρωθεί στις δυτικές, δημοκρατικές κοινωνίες με κόπο και μεγάλη προσπάθεια και σήμερα δυστυχώς, εξαιτίας της τεχνολογικής και επιστημονικής ανάπτυξης κινδυνεύει να αλλοτριωθεί η έννοια της (Greenland, 2014).

Επίσης θα ήθελα να προσθέσω και κάτι ακόμη σύμφωνα με την έρευνα του δημοσιογράφου Greenwald (2014), που έχει να κάνει με την συμπεριφορά των ανθρώπων σε μία ενδεχόμενη αίσθηση παρακολούθησης. Σύμφωνα λοιπόν με έρευνες η συμπεριφορά των ανθρώπων αλλάζει δραματικά όταν νιώσουν πως παρακολουθούνται. Το φάσμα των συμπεριφορών που επιλέγουμε όταν νομίζουμε ότι παρακολουθούμαστε, μειώνεται αισθητά. Αυτό είναι στοιχείο της ανθρώπινης φύσης που έχει αναγνωριστεί στις κοινωνικές επιστήμες, στη λογοτεχνία και σχεδόν σε κάθε τομέα επιστήμης. Υπάρχουν δεκάδες ψυχολογικές έρευνες που αποδεικνύουν πως όταν κάποιος ξέρει πως μπορεί να παρακολουθείται, η συμπεριφορά που επιλέγει γίνεται απείρως πιο κομφορμιστική και συμβατική. Η ανθρώπινη ντροπή είναι ένα πολύ ισχυρό κίνητρο, όπως και η επιθυμία αποφυγής της, και γι' αυτό οι άνθρωποι όταν

παρακολουθούνται παίρνουν αποφάσεις που δεν προέρχονται από τη δική τους βούληση αλλά έχουν να κάνουν με τις προσδοκίες που έχουν οι άλλοι απ' αυτούς ή ακολουθούν τις επιταγές της κοινωνικής ορθότητας. Η συνειδητοποίηση αυτή αξιοποιήθηκε πιο δυναμικά για πραγματιστικούς λόγους, από τον φιλόσοφο του 18ου αιώνα, Τζέρεμι Μπένθαμ, που έθεσε ως στόχο να λύσει ένα σημαντικό πρόβλημα της Βιομηχανικής Επανάστασης, όταν για πρώτη φορά, τα ιδρύματα έγιναν τόσο μεγάλα και συγκεντρωτικά που δεν γινόταν πλέον να τα παρακολουθούν και άρα να ελέγχουν κάθε ένα μέλος τους, και η λύση που επινόησε ήταν ένα αρχιτεκτονικό σχέδιο που προορίζονταν αρχικά να υλοποιηθεί σε φυλακές, όπου το ονόμασε Πανοπτικό, και το κύριο χαρακτηριστικό του ήταν η κατασκευή ενός θεόρατου πύργου στο κέντρο του ιδρύματος από όπου, όποιος έλεγχε το ίδρυμα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να ελέγξει οποιονδήποτε κρατούμενο, αν και όπως είναι φυσικό δεν γινόταν να τους παρακολουθεί όλους συνέχεια. Σημαντικό για το σχέδιο αυτό ήταν πως οι κρατούμενοι δεν μπορούσαν να δουν μέσα στο Πανοπτικό, μέσα στον πύργο, κι έτσι δεν γνώριζαν αν τους παρακολουθούσαν και πότε. Αυτό που τον ενθουσίασε σ' αυτή του την ανακάλυψη ήταν το γεγονός πως οι κρατούμενοι θα υπέθεταν ότι παρακολουθούνταν κάθε δεδομένη στιγμή, πράγμα που θα ήταν η απόλυτη εφαρμογή υπακοής και συμμόρφωσης (Greenwald, 2014).

Ο Γάλλος φιλόσοφος του 20ου αιώνα Μισέλ Φουκώ είδε πως το μοντέλο ήταν εφαρμόσιμο όχι μόνο σε φυλακές, αλλά σε κάθε ίδρυμα που θέλει να ελέγξει την ανθρώπινη συμπεριφορά: σχολεία, νοσοκομεία, εργοστάσια, χώρους εργασίας. Είπε πως αυτή η λογική, αυτή η δομή που ανακαλύφθηκε από τον Μπένθαμ, είναι το βασικό μέσο κοινωνικού ελέγχου για τις μοντέρνες, δυτικές κοινωνίες, που δεν χρειάζονται πια τα εμφανή όπλα της τυραννίας-τιμωρία, φυλάκιση ή θανάτωση των αντιφρονούντων, ή νόμιμη επιβολή πίστης σε συγκεκριμένο κόμμα επειδή η μαζική παρακολούθηση δημιουργεί μια νοητική φυλακή που είναι ένα πολύ διακριτικό αν και πολύ πιο αποτελεσματικό μέσο προώθησης της συμμόρφωσης με τις κοινωνικές νόρμες ή με την κοινωνική ορθότητα, πολύ πιο αποτελεσματικό από όσο θα μπορούσε ποτέ να είναι η ωμή βία. Οι Αβρααμικές θρησκείες ομοίως τοποθετούν μια αόρατη αρχή, πανταχού παρούσα και τα πάντα πληρούσα η οποία λόγω της παντογνωσίας της, συνεχώς επιβλέπει αυτό που κάνεις, άρα δεν έχεις ποτέ προσωπικές στιγμές, αποτελεί το απόλυτο όργανο επιβολής της υπακοής στις προσταγές της. Κάθε κοινωνία στην οποία οι άνθρωποι παρακολουθούνται ανά πάσα στιγμή είναι μια κοινωνία που ενισχύει τη συμμόρφωση, την υπακοή και την υποταγή, γι' αυτό και κάθε τύραννος, από τον πιο ευθύ ως τον πιο διακριτικό, ποθεί αυτό το σύστημα. Γιατί όπως τονίζει ο Greenwald, ένα τέτοιο σύστημα δημιουργεί ανθρώπους «ρομπότ» όπου δεν έχουν κριτική σκέψη και λειτουργούν με βάση τις κοινωνικές

επιταγές φοβούμενοι να εκφράσουν τις προσωπικές σκέψεις τους καθώς κάθε έννοια της ιδιωτικής ζωής έχει εξαλειφθεί. Σε τέτοιου είδους κοινωνίες υπάρχει τεράστια υπονόμηση των ανθρώπινων ελευθεριών (Greenwald 2014).

Ο κυριότερος βασικός λόγος είναι πως ένα σύστημα μαζικής παρακολούθησης καταστέλλει την ελευθερία μας με πολλούς τρόπους. Βγάζει εκτός ορίων κάθε επιλογή συμπεριφοράς χωρίς καν να ξέρουμε πως συνέβη. Η γνωστή σοσιαλίστρια κι ακτιβίστρια Ρόζα Λούξεμπουργκ είπε κάποτε ότι «Αυτός που δεν κινείται δεν καταλαβαίνει τις αλυσίδες του» (Λούξεμπουργκ, 1978). Μπορούμε να κάνουμε τις αλυσίδες της μαζικής παρακολούθησης, αόρατες ή μη ανιχνεύσιμες, αλλά οι περιορισμοί που μας επιβάλλουν δεν γίνονται έτσι λιγότεροι ισχυροί. Στο τέλος της συζήτησης Greenwald, αναφέρει πώς ο Snowden δεν τα έκανε όλα αυτά για να εξυπηρετήσει κάποιο δικό του όφελος όπως στο να κερδίσει χρήματα και να πλουτίσει μέσα από αυτή την διαδικασία καθώς αν ήθελε να κάνει κάτι τέτοιο δεν θα έδινε τα έγγραφα αυτά σε δημοσιογράφους οι οποίοι με την σειρά τους τα γνωστοποίησαν στο ευρύ κοινό. Αν ήθελε κάτι τέτοιο θα λειτουργούσε διαφορετικά και δεν θα διακινδύνευε την ασφάλεια του προκειμένου να δημοσιεύσει απόρρητα έγγραφα που αναστάτωσαν ολόκληρο τον πλανήτη και κλόνισαν την εμπιστοσύνη των πολιτών με την ανώτατες μορφές εξουσίας. Εκείνοι που αμφισβητούν τους ιδεολογικούς σκοπούς της κίνησης του είναι συνήθως αυτοί όπου δεν έχουν ιδεολογίες και δεν λειτουργούν με γνώμονα το κοινωνικό συμφέρον . Είναι αυτοί που συνήθως ανήκουν σύμφωνα με τα λεγόμενα του στα διεφθαρμένα στρώματα της πολιτικής εξουσίας και δεν λειτουργούν με στόχο την προάσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών του ανθρώπου για αυτό μάλλον δυσκολεύονται τόσο να πιστέψουν τα ανιδιοτελή κίνητρα του (Greewald, 2014).

Συνεπώς, ο άνθρωπος κατά βάση δεν μπορεί να λειτουργήσει κατά βούληση όταν γνωρίζει ή υποψιάζεται ότι παρακολουθείται. Η διαδικασία αυτή υπονομεύει κάθε δημοκρατικό πολίτευμα και ενισχύει «τυραννικά» καθεστώτα που δεν σέβονται τις ατομικές ελευθερίες. Εξαιτίας του σύγχρονου τρόπου ζωής, οι πολίτες καθημερινά ασχολούνται αρκετά και με πολλές ηλεκτρονικές συσκευές προκειμένου να πραγματοποιήσουν διάφορες λειτουργίες της καθημερινότητας τους, από τις πιο απλές και καθημερινές μέχρι τις πιο δύσκολες και περίπλοκες . Άρα , σε καθημερινή βάση εξαιτίας των εφαρμογών αυτών αφήνουν στίγματα των προσωπικών δεδομένων τους. Εκμεταλλευόμενοι την κατάσταση αυτή, οι μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών προσπάθησαν να καταλύσουν το δικαίωμα των προσωπικών δεδομένων και να ανιχνεύσουν διάφορα ζητήματα που τους αφορούν για την διευκόλυνση των δραστηριοτήτων τους. Οι αποκαλύψεις για τις παρακολουθήσεις αυτές, έφερε την κοινή γνώμη για πρώτη φορά

αντιμέτωπη με μυστικά καλά κρυμμένα που λαμβάνουν χώρα και αφορούν την προσωπική τους ζωή. Ποτέ ξανά στην ιστορία δεν δημοσιεύτηκαν τόσο απόρρητα έγγραφα που στοχοποιούν απλούς πολίτες, όπου δεν εμπλέκονται ουσιαστικά σε καμία παράνομη ενέργεια. Οι δραστηριότητες αυτές υποβάθμισαν κατοχυρωμένα συνταγματικά δικαιώματα και κλονίστηκε για τα καλά η σχέση των πολιτών με τους φορείς εξουσίας (Greenwald, 2014).

Μετά τις πολυτάραχες αποκαλύψεις του, ξεκίνησαν να συμβαίνουν μία σειρά από γεγονότα που είχαν να κάνουν με τον απλό πολίτη που βρισκόταν απέναντι από την εξουσία του Κογκρέσου. Τον Ιούνιο του 2015, το Κογκρέσο, παρά την αδυναμία του να συμφωνήσει σχεδόν με οποιαδήποτε θέμα αντιμετωπίζουν οι ΗΠΑ, αποφάσισε μετά από δυσκολία να περάσει στην πρώτη μεταρρύθμιση των υπηρεσιών πληροφοριών των Ηνωμένων Πολιτειών από την δεκαετία του '70. Οι αποκαλύψεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα όχι μόνο να αλλάξει το σκεπτικό των πολιτών σχετικά με την ιδιωτική τους ζωή στο διαδίκτυο, η οποία μέχρι τότε όπως φάνηκε μόνο ιδιωτική δεν ήταν αλλά οι αποκαλύψεις αυτές είχαν επίσης μεγάλο αντίκτυπο και στον τομέα της τεχνολογίας. Η Apple, το Facebook και άλλες μεγάλες εταιρείες ξεκίνησαν να παρέχουν μία βασική προστασία που όχι μόνο θα προστατεύει τους πολίτες από την μαζική επιτήρηση των κυβερνήσεων σε όλον τον κόσμο, αλλά προσφέροντας και ένα είδος ισχυρής ασφάλειας από άλλους κινδύνους του διαδικτύου. Ο Snowden, σε μία συνέντευξη του στο TED (2014), αφήνει ένα ελπιδοφόρο μήνυμα και παρακινεί τις εταιρείες αυτές να συνεχίσουν την προσπάθεια αυτή για να επιστρέψει το διαδίκτυο στην αρχική του μορφή, ως δηλαδή εργαλείο δημοκρατικής έρευνας και επικοινωνίας που σέβεται τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών (Greenwald, 2014)

4.3 PRISM + UPSTREAM : ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ:

Δύο από τις σημαντικότερες μεθόδους παρακολούθησης της NSA, σύμφωνα με τις αποκαλύψεις των απόρρητων εγγράφων ήταν το πρόγραμμα PRISM και η συλλογή Upstream. Συγκεκριμένα το πρόγραμμα PRISM, επέτρεπε στην NSA να συλλέγει συστηματικά δεδομένα από τη Microsoft, τη Yahoo!, την Google, το Facebook, το Paltalk, το YouTube, το Skype, την AOL και την Apple, συμπεριλαμβανομένων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, φωτογραφιών, οπτικών και ηχητικών συνομιλιών, περιεχομένου από την πλοήγηση στο διαδίκτυο, ερωτήματα μέσω μηχανών αναζήτησης και όλα τα άλλα δεδομένα που

αποθηκεύονται στα νέφη τους, καθιστώντας τις εταιρείες αυτές συνεργούς τους (Snowden,2019: 252).

Στην συνέχεια, η συλλογή Upstream θα μπορούσε σύμφωνα με τις αναλύσεις και περιγραφές του Snowden να θεωρηθεί ακόμη πιο παρεμβατική στην Ιδιωτικότητα των χρηστών καθώς επέτρεπε τη συστηματική άντληση δεδομένων απευθείας από τις διαδικτυακές υποδομές του ιδιωτικού τομέα. Τη συλλογή αυτή διαχειριζόταν η μονάδα Επιχειρήσεων Ειδικών Πηγών της NSA, η οποία κατασκεύασε ειδικό εξοπλισμό υποκλοπής και τον τοποθέτησε στις εγκαταστάσεις διαδικτυακών παροχών σε παγκόσμια κλίμακα . Το επόμενο στάδιο όπως εξηγεί μετά την αποκάλυψη του τρόπου λειτουργίας αυτών των συστημάτων ήταν να εξετάσει τα έγγραφα που εξηγούσαν ποια εργαλεία υποστήριζαν αυτό το πρόγραμμα και πώς επέλεγαν μέσα από αυτόν τον τεράστιο όγκο πληροφοριών, ποιες επικοινωνίες άξιζαν να υποκλαπούν και να εξετασθούν προσεκτικότερα. Μέσα λοιπόν από την έρευνα του, ως διαχειριστής τέτοιων προγραμμάτων, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα εργαλεία που χρησιμοποιούσε η NSA βρισκόταν πιο κοντά στον χρήστη, άρα ήταν πιο εύκολο να μπορέσει να ερμηνεύσει συμπεριφορές και να καταλήξει σε ασφαλή συμπεράσματα. Για να γίνει αντιληπτή η εικόνα για ό,τι πραγματικά κάνουν αυτά τα προγράμματα ο Edward Snowden δίνει ένα παράδειγμα μέσα στο βιβλίο του «Το μεγάλο Φακέλωμα»: «Φανταστείτε να κάθεστε σε έναν υπολογιστή και να ετοιμάζετε να επισκεφτείτε μία ηλεκτρονική διεύθυνση και πατάτε το πλήκτρο Enter. Στην ουσία , η διεύθυνση είναι ένα αίτημα και το αίτημα αυτό ξεκινά να αναζητήσει τον διακομιστή του προορισμού του. Κάπου στην πορεία της διαδρομής όμως, προτού φτάσει το αίτημα σας σε εκείνο τον διακομιστή, πρέπει να περάσει μέσα από την ΑΝΑΤΑΡΑΞΗ, ένα από τα ισχυρότερα όπλα της NSA» (Snowden,2019: 253).

Όπως εξηγεί, η « ΑΝΑΤΑΡΑΞΗ» είναι κάτι σαν φύλακας όπου ουσιαστικά φιλτράρει τις πληροφορίες που δίνουμε κατά την επιχείρηση μας να επισκεφτούμε κάποια ιστοσελίδα και ελέγχει τα «μετα-δεδομένα» που εξήγησα παραπάνω τον ορισμό και την έννοια τους για αυτά τα συστήματα παρακολούθησης. Με αυτόν τον τρόπο ελέγχει και εντοπίζει τα κριτήρια όπου χαρακτηρίζουν μια ενέργεια χρήστη άξια προς λεπτομερή έλεγχο . Τα κριτήρια τα οποία χαρακτηρίζουν μία πλοήγηση , μία επικοινωνία ύποπτη καθορίζονται από την NSA. Αν λοιπόν η επονομαζόμενη «ΑΝΑΤΑΡΑΞΗ», κρίνει μία κίνηση ύποπτη , το προωθεί στην «ΤΟΥΡΜΠΙΝΑ» . Το αποτέλεσμα όλης αυτής της διαδικασίας όπως εξηγεί είναι ο χρήστης να λαμβάνει όλο το περιεχόμενο το οποίο αναζήτησε , με μία βασική διαφορά, ότι μαζί με το περιεχόμενο αναζήτησης λαμβάνει και όλο το σύστημα παρακολούθησης των κινήσεων του, χωρίς να έχει την παραμικρή ιδέα. Μόλις λοιπόν τα εργαλεία αυτά περάσουν στον εκάστοτε

υπολογιστή, η NSA αποκτά πρόσβαση όχι μόνο στα «μετα-δεδομένα» αλλά και στα ίδια τα δεδομένα των χρηστών (Snowden:2019:254). Κάθε κίνηση λοιπόν που ενεργεί ο χρήστης στον υπολογιστή ή κινητό του δεν ανήκει πλέον στη σφαίρα των προσωπικών δεδομένων του. Η ψηφιακή ζωή του πλέον είναι στα χέρια των υπηρεσιών πληροφοριών, οι οποίες χωρίς καμία μορφή λογοδοσίας, έχουν κρίνει πως ο συγκεκριμένος χρήστης πρέπει να παρακολουθείται από την ίδια.

Στο κεφάλαιο αυτό, προσπάθησα να περιγράψω τα δύο σημαντικότερα συστήματα παρακολούθησης της NSA. Τα δύο αυτά συστήματα, στάθηκαν ικανά να πραγματοποιήσουν μαζικές παρακολουθήσεις και να προσβάλλουν την έννοια της Ιδιωτικότητας και της προσωπικής ζωής των πολιτών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε σε αυτά, προκειμένου να κατανοήσουμε το έργο και τις δραστηριότητες της NSA και με ποιον τρόπο πραγματοποιήθηκαν αυτές οι μαζικές παρακολουθήσεις που αναστάτωσαν το παγκόσμιο γίγνεσθαι. Σκόπιμο είναι να αναφέρουμε, ότι σύμφωνα με το Άρθρο 215 του Πατριωτικού Νόμου, η κυβέρνηση έχει την δυνατότητα να εξασφαλίσει εντολές από το ειδικό δικαστήριο, με τις οποίες υποχρεώνει τρίτα μέρη να παραδώσουν καθετί σχετικό με την συλλογή πληροφοριών για ξένες χώρες ή για έρευνες σχετικά με την τρομοκρατία. Η NSA, όπως αποδείχθηκε ερμήνευσε τον νόμο αυτό ως μία άδεια να συλλέγει όλα τα αρχεία επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε καθημερινή σταθερή βάση. Επιπλέον, το Άρθρο 702 του Νόμου Τροποποιήσεων Παρακολούθησης Εξωτερικού επιτρέπει στις υπηρεσίες μυστικών υπηρεσιών να μπορούν να βάλουν στο στόχαστρο οποιουδήποτε αλλοδαπό εκτός της επικράτειας των Ηνωμένων Πολιτειών, ο οποίος κρίνεται ότι είναι πιθανό να μεταδώσει πληροφορίες σχετικές με το «εξωτερικό». Μία κατηγορία που περιλαμβάνει μία γκάμα από δημοσιογράφους, απλούς υπαλλήλους πολυεθνικών εταιρειών, ακαδημαϊκούς και άλλους χωρίς να υπάρχει κάποια ουσιαστική κατηγορία εις βάρος τους ότι διαπράττουν παράνομες ενέργειες ή προχωρούν σε κάποια σημαντική και άκρως απόρρητη διασπορά κάποιας εθνικής σημασίας πληροφορίας. Το τελευταίο αυτό άρθρο στάθηκε το «τέλειο» παραθυράκι προκειμένου να εγκαταστήσει τα παραπάνω προγράμματα και να προχωρήσει στο σχέδιο της μαζικής παρακολούθησης πολιτών, πολιτικών και άλλων.

4.4 Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ ΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΨΟΥΝ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ:

Τα πρώτα τρία άρθρα του Συντάγματος των ΗΠΑ, δημιουργήθηκαν ουσιαστικά για να αποτρέψουν νομικά τεχνάσματα που ωθούν την προεδρία να ασκήσει μοναρχική εξουσία. Προκειμένου λοιπόν, να αποτρέψουν το ενδεχόμενο αυτό τα πρώτα τρία άρθρα του Συντάγματος ορίζουν ότι η άσκηση της διακυβέρνησης στις ΗΠΑ θα είναι έργο τριών ίσων εξουσιών, οι οποίες θα συνεργάζονται στα πλαίσια προστασίας των δημοκρατικών αρχών. Όμως, δυστυχώς όπως παρατηρήσαμε από τις αποκαλύψεις αυτές και οι τρεις εξουσίες στάθηκαν ανίκανες να αποτρέψουν ή να προλάβουν τις καταστάσεις που έλαβαν χώρα. Οι πολίτες τόσο των ΗΠΑ, όσο και άλλων κρατών- συμμάχων τους, βρέθηκαν εκτεθειμένοι στην ψηφιακή εποχή η οποία αποδείχθηκε πως εκτός των πολυάριθμων πλεονεκτημάτων της δυστυχώς παρουσιάζει και πολλά μειονεκτήματα που αφορούν την διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων τους (Snowden, 2019: 258).

Συγκεκριμένα, η Νομοθετική εξουσία όπως φάνηκε παραιτήθηκε από τον εποπτικό ρόλο της, καθώς όπως έδειξαν οι αποκαλύψεις σπάνια ενημερώνονταν για τις δραστηριότητες των υπηρεσιών πληροφοριών και όταν συνέβαινε αυτό και πάλι δεν είχε την πλήρη ενημέρωση για όλα τα θέματα και τις ενέργειες που διεξάγονταν πίσω από την πλάτη των νομοθετικών οργάνων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αδυναμίας της νομοθετικής εξουσίας απέναντι στις υπηρεσίες πληροφοριών , αναφέρει στο βιβλίο του ο Edward Snowden. Το 2013, ο Τζιμ Κλάπερ, όπου τότε ήταν διευθυντής της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών , κατέθεσε ενόρκως ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Πληροφοριών Γερουσίας των ΗΠΑ ότι η NSA δεν επιδίδονταν σε συλλογή των επικοινωνιών των Αμερικανών πολιτών. Στο ερώτημα αν ισχύουν τα απόρρητα έγγραφα που έφερε ο Snowden στη δημοσιότητα, σχετικά με την μαζική παρακολούθηση Αμερικάνων πολιτών, απάντησε πως κάτι τέτοιο δεν ισχύει και πρόσθεσε « Υπάρχουν περιπτώσεις που ενδεχομένως εκ παραδρομής να συλλέγονται τέτοιες πληροφορίες αλλά όχι σκόπιμα» (Snowden,2019).Μία δήλωση που σύμφωνα με τον Σνόουντεν, ήταν ένα τεράστιο ψέμα τόσο απέναντι στο Κογκρέσο όσο και απέναντι σε ολόκληρο τον αμερικανικό λαό (Snowden, 2019: 259).

Στην συνέχεια παρατηρείτε και η τεράστια αποτυχία της Δικαστικής Εξουσίας απέναντι στην διαχείριση αυτών των αποκαλύψεων. Το Δικαστήριο Παρακολούθησης Αλλοδαπών (FISC) , το οποίο εποπτεύει τις δραστηριότητες αντικατασκοπείας στο εσωτερικό των

Ηνωμένων Πολιτειών, είναι ουσιαστικά ένα εξειδικευμένο Σώμα το οποίο συνεδριάζει μυστικά και ακούει μόνο τα επιχειρήματα της κυβέρνησης. Σχεδιάστηκε προκειμένου να παρέχει ατομικά εντάλματα για τη συλλογή πληροφοριών και διαχρονικά αποδείχθηκε αρκετά συνεργάσιμο απέναντι στη NSA, καθώς παρείχε έγκριση σε πολλά αιτήματα της Υπηρεσίας σε ποσοστό μάλιστα άνω του 99%. Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου το δικαστήριο διεύρυνε τον ρόλο του, από την έγκριση παρακολούθησης συγκεκριμένων ατόμων στην έκδοση αποφάσεων σχετικά με τη νομιμότητα και τη συνταγματικότητα της ευρείας, αυτοματοποιημένης παρακολούθησης, χωρίς μάλιστα σύμφωνα με τις δηλώσεις του Σνόουντεν να υπάρξει ο παραμικρός αντίλογος στην απόφαση αυτή. Με πιο απλά λόγια ένα σώμα που είχε άλλοτε την ευθύνη για την έγκριση της παρακολούθησης του Αλλοδαπού Τρομοκράτη ή του Αλλοδαπού Κατασκόπου, πλέον χρησιμοποιούνταν προκειμένου να νομιμοποιηθεί το σύνολο των συστημάτων του προγράμματος PRISM και της συλλογής δεδομένων απευθείας από τις διαδικτυακές υποδομές. Ο δικαστικός έλεγχος αυτού του συστήματος, κατάντησε σύμφωνα με την τοποθέτηση της Αμερικανικής Ένωσης Ατομικών Δικαιωμάτων (ACLU), σε ένα μυστικό δικαστήριο το οποίο επικύρωνε μυστικά προγράμματα, μεταβάλλοντας μυστικά την ερμηνεία του ομοσπονδιακού νόμου. Ομάδες Προστασίας Ατομικών Δικαιωμάτων, όπως η ACLU, προσπάθησαν να προσβάλλουν τις δραστηριότητες της NSA, σε κοινά, ανοιχτά ομοσπονδιακά δικαστήρια χωρίς εμφανή αποτελέσματα. Η κυβέρνηση δεν υπερασπίστηκε τη θέση της, επιχειρηματολογώντας σχετικά με το ένα οι ενέργειες παρακολούθησης ήταν συνταγματικές ή νόμιμες. Αντιθέτως, υποστήριξε πως η ACLU δεν μπορούσε να αποδείξει ότι οι πελάτες της είχαν αποτελέσει πράγματι στόχους παρακολούθησης και επιπλέον δεν είχαν κανένα δικαίωμα παράστασης στο δικαστήριο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, τον Φεβρουάριο του 2013, το Ανώτατο Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών, με πλειοψηφία 5 προς 4, αποφάσισε να κάνει δεκτό το επιχείρημα της κυβέρνησης, απορρίπτοντας την αγωγή της ACLU και της Διεθνούς Αμνηστίας σχετικά με τις μαζικές παρακολουθήσεις, χωρίς καν να εξετάσει τη νομιμότητα των δραστηριοτήτων της NSA (Snowden, 2019:260-261).

Για το τέλος, άφησα την Εκτελεστική Εξουσία, η οποία σύμφωνα με τον Edward Snowden(2019), αποτελεί την βασική αιτία αυτής της συνταγματικής εκτροπής. Ο Σνόουντεν, αποκαλύπτει πως το γραφείο του Προέδρου, μέσω του Υπουργείου της Δικαιοσύνης ξεκίνησε πρώτο να εκδίδει μυστικές εντολές με τις οποίες ενέκρινε τη μαζική παρακολούθηση, φοβούμενοι μία επανάληψη της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Στις δεκαετίες που μεσολάβησαν η κατάσταση αυτή συνέχισε να παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις και η Εκτελεστική Εξουσία συνέχισε να παραβιάζει το θεσμικό πλαίσιο οι κυβερνήσεις ενεργούσαν μονομερώς

παρακάμπτοντας το νόμο, εκδίδοντας διατάγματα τα οποία ήταν αδύνατον να αμφισβητηθούν στα δικαστήρια , καθώς ο χαρακτηρισμός τους ως απόρρητα δεν επέτρεπε τη δημοσιοποίηση τους.

Ο τρόπος διαχείρισης της κατάστασης καθώς και το παρασκηνακό έργο των τριών εξουσιών , απέδειξε πως όταν οι τρεις αυτές εξουσίες δεν λειτουργούν συνεργατικά και με βάση τους συνταγματικούς κατοχυρωμένους νόμους, η κατάσταση μπορεί να ξεφύγει πολύ εύκολα και οι δημοκρατικές αρχές να υποστούν τεράστια βλάβη. Η κυβέρνηση θέλησε να βγάλει απέξω τον εαυτό της και να αποστασιοποιηθεί από τις αποκαλύψεις αυτές , λέγοντας πως δεν είχε την παραμικρή γνώση για τις δραστηριότητες αυτές και προσπάθησε με κάθε τρόπο να βγάλει στο περιθώριο την ιστορία αυτή με το να απορρίψει πολλές πτυχές της, ούτως ώστε να υποβαθμίσει την σημαντικότητα της. Αυτή η αντιμετώπιση , απέδειξε για τον Snowden την αρχική του πεποίθηση όταν αποφάσισε να προβεί στις αποκαλύψεις αυτές, ότι δηλαδή οι μυστικές υπηρεσίες πληροφοριών θεωρούσαν και συνεχίζουν όπως φάνηκε να θεωρούν ότι βρίσκονται υπεράνω του νόμου, χωρίς καμία υποχρέωση λογοδοσίας προς την κυβέρνηση και το λαό. Οι μυστικές υπηρεσίες είχαν καταφέρει να κατανοήσουν τους κανόνες του συστήματος καλύτερα απ' ότι εκείνοι που το είχαν δημιουργήσει και όπως είναι λογικό εκμεταλλεύτηκαν αυτή την γνώση προς το συμφέρον τους (Snowden,2019:261).

4.5 Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ NSA ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΠΑΡΑΚ ΟΜΠΙΑΜΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΑΥΤΕΣ:

Στο κεφάλαιο αυτό θα ήθελα να αναφερθώ στις απαντήσεις και στην στάση που κράτησε η NSA, μπροστά σε αυτή την πρωτοφανή αποκάλυψη απόρρητων δραστηριοτήτων που αφορούσαν δικές τους καθαρά ενέργειες που όπως φάνηκε δεν ήταν και τόσο νόμιμες, σεβόμενες το δημοκρατικό πολίτευμα και τις αρχές που πρεσβεύει. Αρχικά θα ήθελα να αναφερθώ, σε μία συνέντευξη που παρακολούθησα που αφορά τον Ρίτσαρντ Λέτζετ. Ο Ρίτσαρντ Λέτζετ ήταν ο 15ος αναπληρωτής διευθυντής της Εθνικής Υπηρεσίας Ασφάλειας, και ήταν ο ανώτερος πολιτικός αξιωματούχος εκεί, κύριο έργο του ήταν οι επιχειρηματικές λειτουργίες, κατευθύνοντας στρατηγικές, θέτοντας εσωτερικές πολιτικές και λειτουργούσε ως ο κύριος σύμβουλος του διευθυντή. Στην συνέντευξη που έδωσε στο ted, τον Απρίλιο του 2014 μετά την άκρως αποκαλυπτική συνέντευξη που είχε παραχωρήσει εκεί ο Edward Snowden πριν λίγο καιρό, θέλησε να δώσει μία εικόνα της «αντίπαλης» πλευράς (ted,2014).

Συγκεκριμένα, θέλησε από το πρώτο λεπτό να ξεκαθαρίσει ότι η κίνηση της δημοσίευσης αυτών των εγγράφων με αυτό τον τρόπο ήταν άκρως ριψοκίνδυνη για την εθνική ασφάλεια και τόνισε πως αν ήθελε όντως να τα διαρρεύσει και να φέρει στην δημοσιότητα τα απόρρητα αυτά έγγραφα που είχε στην διάθεση του θα έπρεπε να ακολουθήσει εναλλακτικούς δρόμους. Όπως για παράδειγμα, να πάει στις επιτροπές του Κογκρέσου όπου υπάρχουν μηχανισμοί όπου ασχολούνται με τέτοια θέματα. Ο τρόπος που ήρθαν στην δημόσια επιφάνεια ορισμένοι τρόποι διαχείρισης άκρως επικίνδυνων δραστηριοτήτων για την ασφάλεια των κυβερνήσεων και των πολιτών, έφερε στο προσκήνιο νέα ζητήματα εθνικής και παγκόσμιας ασφάλειας, καθώς γνωστοποιήθηκε ένα μεγάλο μέρος του έργου των μυστικών υπηρεσιών που δεν θα έπρεπε να έρθει στην επιφάνεια. Στην συνέχεια αναφέρθηκε σε μία σημαντική αποστολή που έχει η NSA, όπου είναι η Διασφάλιση της Πληροφορίας για την προστασία συστημάτων εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ. Είναι πράγματα όπως παραδείγματος χάριν, οι τηλεπικοινωνίες που χρησιμοποιεί ο πρόεδρος, που ελέγχουν τα πυρηνικά όπλα, που χρησιμοποιεί ο στρατός των ΗΠΑ σε όλον τον κόσμο, ακόμη και αυτές που χρησιμοποιούν οι Ηνωμένες Πολιτείες με τους συμμάχους τους και που χρησιμοποιούν και οι ίδιοι οι σύμμαχοι για δικά τους εθνικά συμφέροντα. Το έργο της NSA, είναι λοιπόν να κάνει συστάσεις σχετικά με το ποια πρότυπα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να είναι οι τηλεπικοινωνίες αυτές ασφαλείς για τους προβλεπόμενους σκοπούς τους.

Ακόμη, ο Ρίτσαρντ Λέτζετ θέλησε να τονίσει πως τα προγράμματα που χρησιμοποιεί η NSA είναι αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι έχουν περιοριστεί τρομοκρατικά φαινόμενα. Τα προγράμματα για τα οποία γίνεται λόγος, εγκρίθηκαν από δύο διαφορετικούς προέδρους, δύο διαφορετικά πολιτικά κόμματα, δύο φορές από το Κογκρέσο, και από ομοσπονδιακούς δικαστές δεκαέξι διαφορετικές φορές. Οπότε, όπως ιδιαίτερος τονίζει στον λόγο του η NSA να κάνει του «κεφαλιού» της, καθώς είναι νόμιμη δραστηριότητα της και έχει υποπέσει πρώτα στον κατάλληλο εποπτικό έλεγχο του Κογκρέσου. Ο Ρίτσαρντ Λέτζετ, λοιπόν θεωρεί την κίνηση του Σνόουντεν άκρως επικίνδυνη τόσο για το συμφέρον και την ασφάλεια της Αμερικής όσο και για τα κράτη-συμμάχους της, καθώς οι αποκαλύψεις αυτές έφεραν παρανοήσεις και δεν ήταν ακριβώς όπως τα περιέγραψε ο τύπος και γενικότερα οι δημοσιογράφοι.

Στο σημείο αυτό είναι ιδιαίτερος σκόπιμο να αναφερθώ, σε μία ακόμη δήλωση του που έγινε λίγο πριν την συνταξιοδότηση του το 2017. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκε ότι η κυβέρνηση έπρεπε να αποκαλύψει την παρακολούθηση τηλεφώνων πριν από τον Σνόουντεν. Η αμερικανική κυβέρνηση θα έπρεπε να είχε δημοσιοποιήσει την ύπαρξη του προγράμματος που

συνέλεγε στοιχεία από τηλεφωνικές συνδιαλέξεις Αμερικανών προτού αυτό διαρρεύσει από τον Έντουαρντ Σνόουντεν και προκληθεί αυτή η παγκόσμια αναταραχή. Οι δηλώσεις του Λέτζετ, οι οποίες εκφράζουν και τις σκέψεις μερικών ανώτατων πρώην αξιωματούχων της κυβέρνησης, έγιναν καθώς το διάστημα εκείνο οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών εντείνουν τις προσπάθειές τους να πείσουν το Κογκρέσο να εγκρίνει ξανά άλλα αμφιλεγόμενα προγράμματα παρακολούθησης. Ο Λέτζετ είπε ότι η NSA, της οποίας η αποστολή είναι να υποκλέπτει τις επικοινωνίες αντιπάλων και να προστατεύει ευαίσθητα δίκτυα της αμερικανικής κυβέρνησης, «έχει μάθει το μάθημά της» από την εμπειρία της με τον Σνόουντεν. «Είμαστε πολύ ανοικτοί με το πρόγραμμα (του Τμήματος 702), και θα συνεχίσουμε να είμαστε» δήλωσε. Οι υποστηρικτές του απόρρητου των προσωπικών δεδομένων έχουν επανειλημμένα απαιτήσει από την κυβέρνηση να αποκαλύψει τον αριθμό, έστω κατά προσέγγιση, των Αμερικανών των οποίων οι επικοινωνίες έχουν αλιευθεί από τα προγράμματα που έχουν εξουσιοδότηση από το Τμήμα 702. Αξιωματούχοι των υπηρεσιών πληροφοριών έχουν αρνηθεί να το κάνουν. Ωστόσο ο Λέτζετ, σε δηλώσεις του σε φόρουμ του Ινστιτούτου Aspen το 2017, ήταν αρκετά καταφατικός σε αυτή την πρόταση.

Εν συνεχεία, σημαντικό και εξίσου πρωταγωνιστικό ρόλο στις αποκαλύψεις αυτές έπαιξε ο James Robert Clapper, ο οποίος το καλοκαίρι του 2010 διορίστηκε ως Διευθυντής της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών των ΗΠΑ από τον Πρόεδρο Μπαράκ Ομπάμα. Η θητεία του συμπίπτει με τις αποκαλύψεις του Edward Snowden, για τον λόγο αυτό κλήθηκε να απαντήσει για τον τρόπο λειτουργίας των Εθνικών Υπηρεσιών Πληροφοριών. Μετά τη διαρροή των εγγράφων που περιγράφουν λεπτομερώς την πρακτική της NSA για τη συλλογή τηλεφωνικών μετα-δεδομένων σε εκατομμύρια τηλεφωνικές κλήσεις των Αμερικανών πολιτών, ο Clapper κατηγορήθηκε για ψευδορκία καθώς σε μία επιτροπή του Κογκρέσου, όταν ερωτήθηκε αν η NSA συλλέγει μετα-δεδομένα από πολίτες των Ηνωμένων Πολιτειών, απάντησε ότι η NSA δεν συλλέγει κανένα είδος δεδομένων από κανένα πολίτη των ΗΠΑ. Ένας γεροϋσιαστής ζήτησε τότε την παραίτησή του και μια ομάδα 26 γεροϋσιαστών παραπονέθηκε για τις απαντήσεις του Clapper, καθώς τα απόρρητα έγγραφα που ήρθαν στην επιφάνεια δεν ταίριαζαν καθόλου με τις απαντήσεις του. Τον Νοέμβριο του 2016, ο Clapper παραιτήθηκε από τη θέση του διευθυντή της εθνικής υπηρεσίας πληροφοριών (Lock, 2014 :3-4).

Στις 1 Ιουλίου του 2013, ο Clapper ζήτησε συγνώμη από την Επιτροπή Πληροφοριών της Γερουσίας, λέγοντας ότι είχε ξεχάσει το νόμο Patriot λέγοντας ακόμη ότι δεν είχε καταλάβει για ποιο ακριβώς πρόγραμμά παρακολούθησης αφορούσε η συγκεκριμένη ερώτηση και επισήμανε σε πολλές μετέπειτα σε δηλώσεις του ότι η συζήτηση αυτή δεν έπρεπε να γίνει

on camera, καθώς αφορούσε κρίσιμα εθνικά ζητήματα. Όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κάποιος, ο Clapper προσπαθούσε με κάθε τρόπο να προστατεύσει το απόρρητο αυτών των εγγράφων ακόμη και την στιγμή που ήρθαν στην δημόσια επιφάνεια και γνωστοποιήθηκαν στο ευρύ κοινό. Γνώριζε καλά τις επιπτώσεις και ήθελε με κάθε τρόπο να τις αποφύγει. Σε συνέντευξη του αργότερα, το 2014 σε ερώτηση του αν οι υπηρεσίες πληροφοριών έχουν βρει κάποιον τρόπο ούτως ώστε να περιορίσουν φαινόμενα τύπου “Edward” , απάντησε πως είναι δύσκολο να εγγυηθεί κάποιος αξιωματούχος των εθνικών υπηρεσιών πληροφοριών ό,τι δεν θα υπάρξει πάλι κάποιος ο οποίος θα φέρει στην δημόσια επιφάνεια απόρρητα έγγραφα των μυστικών υπηρεσιών πληροφοριών. Όμως, επιτηρούν με μεγαλύτερη πλέον προσοχή την ηλεκτρονική συμπεριφορά των εργαζομένων και την πρόσβαση τους σε διαβαθμισμένες πληροφορίες. Επιπλέον , τόνισε πως διεξάγονται συνεχείς αξιολογήσεις (Lock, 2014: 17).

Στο ερώτημα που του τέθηκε και θεωρώ ό,τι είναι και το πιο σημαντικό, γιατί έχει να κάνει με την Εθνική Ασφάλεια και αν όντως η δημοσίευση αυτών των εγγράφων δημιούργησε θέματα ασφαλείας τόσο για το εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών όσο και για άλλα κράτη που συνεργάζονται με τις ΗΠΑ, ο Clapper απάντησε τα εξής: Πως μπορεί να υποστηρίξουν πολλοί όπως για παράδειγμα δημοσιεύματα της New York Times , ότι καμία υπηρεσία πληροφοριών δεν έφερε στη δημοσιότητα κάποια επιχειρηματολογία που να αποδεικνύει ότι οι δημοσίευση αυτών των εγγράφων κλόνησε την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ, όμως η αληθινή έκταση της ζημίας θα δείξει τα αποτελέσματα της στο άμεσο μέλλον (Lock,2014:17). Στην συνέχεια, θέλησε να επικεντρωθεί, στις δυνατότητες της σημερινής συλλογής πληροφοριών, οι οποίες έχουν βελτιωθεί σημαντικά εξαιτίας της προόδου της τεχνολογίας. Συγκεκριμένα αναφέρθηκε στην πληροφόρηση ανοιχτού κώδικα, η οποία περιλαμβάνει τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης , τα οποία αποτελούν σημαντική πηγή πληροφόρησης. Πλέον η συλλογή πληροφοριών και η επεξεργασία τους γίνεται με συγκεκριμένα εργαλεία για να αποφευχθούν διαρροές και προστατεύεται η Ιδιωτικότητα όλων (Lock,2014:18).

Κατά την διάρκεια αυτών των αποκαλύψεων, ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα, κράτησε την δική του στάση απέναντι στις αποκαλύψεις αυτές, προσπαθώντας να μετριάσει όσο το δυνατόν την παγκόσμια θύελλα που είχε ξεσπάσει. Το επιτελείο λοιπόν του Προέδρου, κλήθηκε να απαντήσει και να ασχοληθεί με δύο διαφορετικές μερίδες πληθυσμού. Η μερίδα εκείνη που ανησυχούσε για την παραβίαση της Ιδιωτικότητας τους από την εθνική υπηρεσία πληροφοριών , οι Αμερικανοί δηλαδή πολίτες, οι οποίοι έμαθαν πως παραβιάζονται συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα τους και από την άλλη μία μερίδα πληθυσμού που βρισκόταν έξω από τα σύνορα των ΗΠΑ και έψαχναν για απαντήσεις καθώς ανησυχούσαν για

τα όρια και την κατεχόμενη δύναμη των ΗΠΑ στο τομέα της πληροφόρησης. Ο Ομπάμα λοιπόν, σε μετέπειτα δηλώσεις του επικεντρώθηκε στην ανάλυση της σημαντικότητας της εθνικής ασφάλειας της Αμερικής αλλά και της ασφάλειας και άλλων κρατών, τα οποία αποτελούν συνεργατικά μέλη των ΗΠΑ σε επίπεδο ασφάλειας. Τόνισε τις αλλαγές που υποχρεώθηκαν να γίνουν στις υπηρεσίες πληροφοριών μετά το αποτρόπαιο χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, όπου όπως φάνηκε τους βρήκε απροετοίμαστους. Επιπλέον, έκανε αναφορά σε ιστορικά παραδείγματα υποκλοπής των υπηρεσιών πληροφοριών από τις διοικήσεις του Johnson και Nixon. Οι οποίες, και οδήγησαν και σε συγκεκριμένες νομοθετικές ρυθμίσεις, όπως στο λεγόμενο νόμο περί Επιτήρησης της Εξωτερικής Πληροφόρησης (FISA). Η τεχνολογία όπως αναφέρθηκε, έχει προχωρήσει σε τέτοιο βαθμό ώστε ακόμη και η κυβέρνηση δεν μπορεί να παρακολουθήσει τα τεχνολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι υπηρεσίες πληροφοριών για να πετύχουν τους επιδιωκόμενους στόχους τους. Για αυτόν τον λόγο κρίθηκε αναγκαίο ένα πακέτο μεταρρυθμίσεων με ουσιαστικό και συγκεκριμένο περιεχόμενο που θα περιορίσει φαινόμενα παραβίασης των προσωπικών δεδομένων (Lock , 2014: 1).

Τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου φάνηκαν πως δεν ήταν κατάλληλη η FISA να προστατέψει τέτοιου είδους τρομοκρατικά χτυπήματα, για αυτόν τον λόγο ακριβώς και προχώρησαν σε συγκεκριμένες τροποποιήσεις. Η επονομαζόμενη νομολογία FISA, ψηφίστηκε για πρώτη φορά το 1978, μετά από έρευνα της Εκκλησιαστικής Επιτροπής σχετικά με παράνομες ενέργειες κατάσχεσης που διεξήγαγαν αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών εναντίων εγχώριων πολιτικών ακτιβιστών. Ο στόχος της FISA, ήταν να ρυθμίσει τις επιχειρήσεις παρακολούθησης επικοινωνιών που διεξάγονταν εντός των ΗΠΑ έναντι ξένων στόχων, χωρίς όμως κατά την διεξαγωγή αυτού του στόχου να επιτρέπεται η παρακολούθηση Αμερικανών πολιτών. Οι εξελίξεις των τρομοκρατικών χτυπημάτων, έδειξαν όμως πως δεν ήταν ικανή να προστατέψει την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ και χρειάζονταν αλλαγές. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η ενότητα 215 FISA, που επέτρεπε στην NSA να απαιτεί από τις εταιρείες τηλεπικοινωνιών, τεχνικές λεπτομέρειες για μία τηλεφωνική κλήση, τις οποίες μπορούσε να αποθηκεύσει για πέντε χρόνια. Μία βασική σύσταση της ομάδας αναθεώρησης για τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, ήταν η NSA να μη μπορεί πλέον να αποθηκεύει αυτά τα δεδομένα. Ο Ομπάμα υιοθέτησε την πρόταση αυτή και προέτρεψε τις υπηρεσίες πληροφοριών να βρουν εναλλακτικούς τρόπους για την αποθήκευση μετα-δεδομένων μέχρι τα τέλη του Μαρτίου του 2014 (Alexander Nicoll & Jessica Delaney, 2014:1-3).

Ο Ομπάμα λοιπόν ανακοίνωσε, ότι η NSA θα μπορεί να διεξάγει συγκεκριμένη έρευνα μόνο στη βάση δεδομένων μετά από δικαστική εξουσιοδότηση ή σε πραγματική επείγουσα

έκτακτη κατάσταση. Επίσης έδωσε εντολή, στον Διευθυντή της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών να επανεξετάζει ετησίως τις γνώμες του Δικαστηρίου Εποπτείας των Εξωτερικών Πληροφοριών (FISC) , το οποίο και είναι αρμόδιο να αξιολογεί τις αιτήσεις των οργανισμών για εντάλματα παρακολούθησης . Κάλεσε ακόμη το Κογκρέσο, να συγκροτήσει μία ομάδα δικηγόρων για την παροχή ανεξάρτητων απόψεων στην FISC και επέβαλε ακόμη ένα χρονικό όριο στη διάρκεια των επιστολών εθνικής ασφάλειας που χρησιμοποιούνται συνήθως από το FBI για να αποκτήσουν πρόσβαση σε στοιχεία πελατών από τις εταιρείες τηλεπικοινωνιών. Πρόσθεσε ακόμη, ότι οι ικανότητες που διαθέτει η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ, τους έχει προστατέψει από πολλαπλές απειλές και έχει διατηρήσει σε ικανοποιητικό επίπεδο τόσο το δικό τους έθνος όσο και τα έθνη άλλων κρατών που είναι σύμμαχοι τους (Alexander Nicoll & Jessica Delaney , 2014: 3). Όμως, τα γεγονότα κρίνουν αναγκαίο να αποκατασταθεί και πάλι η εμπιστοσύνη των Αμερικανών πολιτών προς την κυβέρνηση και τις υπηρεσίες πληροφοριών αλλά ακόμη και να αποκατασταθεί και η εμπιστοσύνη των ξένων κρατών που συνεργάζονται με την Αμερική. Η συλλογή λοιπόν πληροφοριών, θα πραγματοποιείται μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας και θα ανταποκρίνεται στις συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις. Οι επικοινωνίες πολιτικών και άλλων ατόμων με εξέχουσα σημαντική θέση δεν θα παρακολουθούνται, παρά μόνο εάν έχει κριθεί για συγκεκριμένους λόγους ασφαλείας η παρακολούθηση αυτών. Ωστόσο, διευκρίνισε ότι οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές ξένων κυβερνήσεων με τα προβλεπόμενα νομικά όρια , όπως εξάλλου κάνουν και αυτές για να διατηρήσουν και να προστατεύσουν την δική τους εθνική ασφάλεια. Επίσης, δεσμεύτηκε ότι θα καταβληθούν προσπάθειες ώστε η προστασία των προσωπικών δεδομένων και της Ιδιωτικότητας να επεκταθεί και να κατοχυρωθεί ως δικαίωμα και των αλλοδαπών που ζουν νόμιμα στην αμερικανική επικράτεια, να μη αποτελεί δηλαδή αποκλειστικό δικαίωμα μόνο των Αμερικανών πολιτών (Alexander Nicoll & Jessica Delaney ,2014: 3).

Σκόπιμο είναι να αναφέρουμε το γεγονός ότι ο Ομπάμα δεν έλαβε τόσο σοβαρά υπόψιν τις εταιρείες τηλεπικοινωνιών, οι οποίες μετά από αυτές τις αποκαλύψεις υπέστησαν σοβαρό πλήγμα εμπιστοσύνης καθώς οι πελάτες αυτών των υπηρεσιών ένιωθαν σοβαρά εκτεθειμένοι. Η αποκάλυψη την εμπλοκής τους θα είχε σοβαρές μελλοντικές συνέπειες και στον τρόπο διαχείρισης των προγραμμάτων τους, όπως ήταν φυσικό και επακόλουθο αυτών των εξελίξεων. Για αυτό τον λόγο κύριο μέλημα τους ήταν η αποκατάσταση των σχέσεων τους μέσα από προγράμματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων των πελατών-χρηστών. Ένα πρόσθετο ζήτημα το οποίο θέλησε να επισημάνει ιδιαίτερα ο τότε Πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα αφορούσε

τον ισχυρισμό του Snowden ότι η NSA έχει επίσης εμπλακεί στην αποδυνάμωση των εμπορικών συστημάτων κρυπτογράφησης, προκειμένου να διευκολύνει την συγκαλυμμένη πρόσβαση της. Την αποσαφήνιση αυτού του ισχυρισμού ανέλαβε η τότε Ομάδα Αναθεώρησης για τις Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών, με στόχο να αποτρέψει διαρροές δεδομένων από χάκερς και τυχόν κυβερνοεπιθέσεις (Alexander Nicoll & Jessica Delaney, 2014: 3-4).

Αν θελήσουμε να κάνουμε μία ανασκόπηση και μία συμπερασματική αξιολόγηση των επιχειρημάτων που πρόβαλλε ο Ομπάμα, καθώς και των μεταρρυθμίσεων που προχώρησε προκειμένου να καθησυχάσει την σχεδόν παγκόσμια αναταραχή που προκάλεσαν αυτά τα απόρρητα έγγραφα της NSA θα καταλήξουμε σε αρκετά ερωτηματικά. Αν μπορούμε, να επισημάνουμε μία βασική αλλαγή- μεταρρύθμιση, ήταν η μεταρρύθμιση του τμήματος 215 της FISA για εναλλακτικές μεθόδους παρακολούθησης. Μία ρύθμιση που η αποτελεσματικότητά της θα φανεί σε βάθος χρόνου. Επίσης, ο Αμερικανικός Νόμος για τον περιορισμό της μαζικής συλλογής δεδομένων (USA FREEDOM ACT), ο οποίος θεσπίστηκε στις 2 Ιουνίου του 2015. Οι λύσεις που έδωσε όπως φάνηκε στην πορεία δεν ικανοποίησε μία μεγάλη μερίδα τόσο του εγχώριου όσο και εξωτερικού πληθυσμού καθώς δεν καλύφθηκαν οι ανησυχίες εκείνων που πιστεύουν ότι σε αυτά τα μαζικά μετα-δεδομένα δεν θα πρέπει να έχουν καθόλου πρόσβαση οι υπηρεσίες πληροφοριών (Alexander Nicoll & Jessica Delaney, 2014: 4).

4.6 Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ EDWARD SNOWDEN :

Η άκρως αμφιλεγόμενη προσωπικότητα του Edward Snowden έχει προκαλέσει διάφορα συναισθήματα στη κοινή γνώμη. Κάποιοι τον χαρακτήρισαν προδότη ενώ άλλοι θεώρησαν πως έχει κάνει σπουδαία πράγματα για τα δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Μερικές από τις μεγαλύτερες οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Διεθνής Αμνηστία καθώς και άλλες σημαντικές οργανώσεις, πριν μερικά χρόνια εγκαινίασαν μια εκστρατεία καλώντας τον τότε Πρόεδρο Ομπάμα να συγχωρήσει η NSA τον Snowden για τις αποκαλύψεις που έκανε για να μπορέσει να επαναπατριστεί στις ΗΠΑ. Συγκεκριμένα, το 2014 στο Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος Τύπου, ιδρύθηκε ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, όπου επικεντρώθηκε στην προστασία των δικαιωμάτων των δημοσιογράφων και των πληροφοριοδοτών σε όλο τον κόσμο. Αξίζει στο σημείο αυτό, να αναφέρουμε πως το 2015 ανακήρυξαν ως Πρόεδρο του Συμβουλίου τον Edward Snowden. Βασικό στόχος και σκοπός αυτού του μη κερδοσκοπικού οργανισμού ήταν

η προστασία αυτών, οι οποίοι φέρουν στη δημόσια επιφάνεια θέματα με απόρρητο για το κοινό περιεχόμενο που όμως αποτελεί δικαίωμα μιας δημοκρατικής κοινωνίας να γνωρίζουν οι πολίτες ενέργειες που διεξάγονται από τα στρώματα της εξουσίας και είναι άμεσα εμπλεκόμενοι (Snowden,2019).

Οι προσπάθειες που έγιναν για την επιστροφή του στις ΗΠΑ, είναι σχετικά μάταιες εξαιτίας του νομικού πλαισίου που υπάρχει στις ΗΠΑ, σχετικά με την πράξη κατασκοπείας. Πολλοί υποστηρίζουν πως κάτι τέτοιο θα ήταν καταστρεπτικό για τον ίδιο καθώς εξαιτίας του νομικού πλαισίου που υπάρχει δεν θα μπορούσε να επικαλεστεί τα κίνητρα που τον οδήγησαν σε αυτές τις αποκαλύψεις, ούτε θα ήταν σε θέση να θέσει τα επιχειρήματα του για το πόσο έχει ωφεληθεί το κοινό από αυτές τις διαρροές, καθώς όπως τονίζει στις διαλέξεις και στις συνεντεύξεις του πλέον οι πολίτες γνωρίζουν περισσότερα πράγματα για την διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων τους και οι εταιρείες φαίνονται να συμμορφώνονται με την προστασία τους. Σύμφωνα με τους νομούς των ΗΠΑ θεωρείται προδότης και ότι έφερε με τις αποκαλύψεις του σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια. Η ελπίδα χορήγησης Αμνηστίας από τον τότε σε εξουσία Πρόεδρο Μπαράκ Ομπάμα φάνηκε άκαρπη. Μάλιστα, ήταν τόσο δυνατό το κύμα υποστήριξης του για την χορήγηση αμνηστίας, που είχαν φτιάξει και ιστοσελίδα για την εκστρατεία χάριτος όπου υπήρχε αίτηση υπογραφής της χάριτος από τους πολίτες που υποστήριζαν τον Έντουαρντ Σνόουντεν και επιδίωκαν την επιστροφή του στην πατρίδα (ted, 2014).

Το Εκουαδόρ, το 2013 έμοιαζε ιδανικός προορισμός για χορήγηση πολιτικού άσυλου. Το γνωστότερο παράδειγμα που το επιβεβαίωνε αυτό ήταν η μετατροπή της πρεσβείας του Εκουαδόρ στο Λονδίνο, επι προεδρίας Κορέα, σε ασφαλές καταφύγιο και οχυρό του Τζούλιαν Ασάντζ, ιδρυτή του Wikileaks. Αυτό το παράδειγμα, ήταν αρκετό ούτως ώστε οι δικηγόροι του Σνόουντεν να τον πείσουν πως στην συγκεκριμένη περίπτωση η συγκεκριμένη χώρα δείχνει να έχει τις περισσότερες πιθανότητες να του χορηγήσει άσυλο (Snowden,2019:333). Δεδομένης λοιπόν της κατάστασης, όπου φάνταζε εφιαλτική για τον Snowden, καθώς η κυβέρνηση των ΗΠΑ είχε αποφασίσει να του απαγγείλει κατηγορίες στο πλαίσιο του Νόμου περί Κατασκοπείας, βρισκόταν απέναντι από το κράτος και ήταν υπόλογος σε αυτό. Κύριος σκοπός λοιπόν ήταν η ασφαλής διέλευση του σε χώρες που δεν είχαν υπογράψει συμφωνία έκδοσης καταζητούμενων με τις Ηνωμένες Πολιτείες και να αποφύγει την όποια διαδρομή που θα περνούσε από τον εναέριο χώρο κράτους που είχε ιστορικό συνεργασίας ή υποχώρησης στα αιτήματα των αμερικανικών ένοπλων δυνάμεων. Βασικό πρόσωπο κλειδί στην ιστορία διαφυγής του ήταν η Σάρα Χάρισον, δημοσιογράφος και συντάκτρια του Wikileaks. Όπως

εκμυστηρεύεται στο βιβλίο του, ήταν από την πρώτη στιγμή στο πλευρό του. Έτσι ξεκίνησε η προσπάθεια διαφυγής του στο Εκουαδόρ, όπου δεν κατάφερε να ολοκληρωθεί, καθώς όταν έφτασε στο αεροδρόμιο της Ρωσίας, ενημερώθηκε ότι το Υπουργείο Εξωτερικών, όσο βρισκόταν στον αέρα είχε ακυρώσει το διαβατήριό του. Το αποτέλεσμα ήταν να εγκλωβιστεί στην Ρωσία και να μη καταφέρει να συνεχίσει το ταξίδι του (Snowden, 2019).

Μετά από αρκετές μέρες του χορηγήθηκε προσωρινό άσυλο και ξεκίνησε η διαμονή του σε μία χώρα (Ρωσία) που αποτελούσε χρόνια εχθρό, ειδικά στο κομμάτι των υπηρεσιών πληροφοριών, για τις ΗΠΑ. Πλέον, όπως υποστηρίζει σε συνεντεύξεις, άρθρα, ομιλίες αλλά και στο πρόσφατο βιβλίο του έχει συνηθίσει στη νέα του ζωή και ζει μέσα από τις ομιλίες και τα συνέδρια που συμμετάσχει ανά καιρούς με στόχο την πληροφόρηση για την προστασία την Ιδιωτικότητας των πολιτών. Μία ισχυρή νίκη του Edward Snowden, θα μπορούσαμε να πούμε ήταν η υπόθεση ACLU εναντίον Κλάπερ, καθώς για πρώτη φορά το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο λαός των ΗΠΑ έχει υπόσταση, καθώς οι πολίτες είχαν το δικαίωμα να παρουσιάζονται ενώπιον των δικαστηρίων και να αμφισβητούν και το επίσημα μυστικό σύστημα μαζικών παρακολουθήσεων. Μέσα από τις αποκαλύψεις αυτές φάνηκε η ισχυρή αντίσταση των πολιτών απέναντι στις μαζικές παρακολουθήσεις και η ανάγκη προστασίας των χρηστών από τέτοιου είδους συστήματα παρακολούθησης. Η αλλαγή των πραγμάτων, φάνηκε και στον ιδιωτικό τομέα, όπου οι επιχειρήσεις ξεκίνησαν να αλλάζουν τις πλατφόρμες τους, αντικαθιστώντας το “http” (Hypertext Transfer Protocol) με το κρυπτογραφημένο “https”, το “s” δηλώνει ασφάλεια (security), το οποίο και βοηθά στην αποτροπή υποκλοπής της κίνησης στο διαδίκτυο από τρίτα μέρη (Snowden,2019: 361).

Το 2016, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ψήφισε τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR), τη σημαντικότερη μέχρι στιγμής προσπάθεια να αποκρουστούν οι παρεμβάσεις της τεχνολογικής ηγεμονίας, τις οποίες η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί ως μία προέκταση της αμερικανικής ηγεμονίας. Το GDPR αποτελεί μία σημαντική νομική εξέλιξη, τα «φυσικά» πρόσωπα δηλαδή οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να προστατεύουν τα δεδομένα τους από κακόβουλες τρίτες ενέργειες που αποσκοπούν στη παράνομη συλλογή των πληροφοριών τους. Πάραυτα, ακόμη και αυτή η προσπάθεια έχει συγκεκριμένη και περιορισμένη δυνατότητα προστασίας. Το διαδίκτυο είναι παγκόσμιο και δεν αναγνωρίζει γεωγραφικά σύνορα, μπορεί και κατοικεί σε πολλούς χώρους ταυτόχρονα.(Snowden,2019: 365). Οι προσπάθειες παρακολούθησης έχουν σκοπό να προβλέψουν μελλοντικές συμπεριφορές για να μπορούν να τις διαχειριστούν. Η τεχνολογία αναπτύσσεται καθημερινά και τα εργαλεία των υπηρεσιών πληροφοριών είναι ικανά όπως έχει αποδειχθεί να πραγματοποιήσουν μαζικές

παρακολουθήσεις σε όλον τον πλανήτη. Οι πολίτες κάθε δημοκρατικής κοινωνίας αποζητούν προστασία των προσωπικών δεδομένων τους και είναι ένα βασικό δικαίωμα τους. Η τεχνολογία ξεκίνησε ως βασικό εργαλείο γνώσης και διευκόλυνσης των ανθρώπων και έχει παρατηρηθεί πως μαζί με την εξέλιξη της έχουν παραβιαστεί ορισμένα βασικά όρια που είναι απαραίτητα για την ομαλή και ανθρώπινη διαβίωση(Snowden,2019:365-367)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Οι αποκαλύψεις που έφερε στο φως της δημοσιότητας ο πρώην εργαζόμενος της NSA, Edward Snowden, ανέδειξαν τους κινδύνους που υπάρχουν πίσω από τα τεχνολογικά επιτεύγματα που χρησιμοποιούν τα κράτη για να ισχυροποιήσουν την δύναμη τους. Συγκεκριμένα, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής είναι γνωστές για την ισχύ που κατέχουν στα συστήματα πληροφόρησης, καθώς οι υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ είναι από τις καλύτερες στον κόσμο. Οι μαζικές παρακολουθήσεις που διεξάγονταν από την NSA, αποτέλεσαν ένα ισχυρό «χτύπημα» συνειδητοποίησης της κρίσης των δημοκρατικών αξιών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ουσιαστικά, ήρθε στην επιφάνεια μία κακή πλευρά της τεχνολογικής προόδου που επηρεάζει αρνητικά την δημοκρατία και περιορίζει την Ιδιωτικότητα των πολιτών. Οι πολίτες ενημερώθηκαν ίσως για πρώτη φορά, τόσο διεξοδικά, για το τι γίνεται πίσω από τις κλειστές πόρτες των κυβερνήσεων τους.

Ένα ερώτημα που υπάρχει πάντα στο μυαλό μας, είναι κατά πόσο μπορεί η τεχνολογική πρόοδος να επηρεάσει αρνητικά τις ανθρώπινες αξίες και τα δημοκρατικά πολιτεύματα, μέσω της χειραγώγησης των πολιτών από μη δημοκρατικούς χειρισμούς της τεχνολογίας από τα άτομα που κατέχουν εξέχοντα ρόλο εξουσίας. Η απάντηση, μέσα από την σχετική έρευνα που έκανα είναι πως, τα κράτη και πιο συγκεκριμένα οι υπηρεσίες πληροφοριών πολλές φορές στην ανάγκη περιορισμού των απειλών που δέχονται χρησιμοποιούν την τεχνολογία χωρίς τα αναγκαία και προβλεπόμενα δημοκρατικά μέσα. Η απουσία σχετικών ελέγχων, οδηγεί πολλές φορές στην αυθαιρεσία των θεσμών. Η «λογοδοσία» αποτελεί ένα κύριο εργαλείο περιορισμού μη αποδεκτών δραστηριοτήτων. Αυτό όμως, δεν σημαίνει πως οι υπηρεσίες πληροφοριών δεν αποτελούν μία απαραίτητη ανάγκη για τη χάραξη υψηλής στρατηγικής και τη λήψη σημαντικών κυβερνητικών αποφάσεων που αφορούν την άσκηση εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής.

Ένα άναρχο διεθνές σύστημα έχει ανάγκη από συγκεκριμένους ρυθμιστικούς παράγοντες που θα προσπαθήσουν να ισορροπήσουν την κατάσταση. Η εποπτεία και ο έλεγχος των υπηρεσιών πληροφοριών κρίνεται απαραίτητος για την ομαλή λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών. Για την διατήρηση και την εξέλιξη των δημοκρατιών, τα κράτη καλό θα ήταν να μεριμνούν τις δραστηριότητες αυτών που κατέχουν σημαίνουσες θέσεις. Η συνεργασία των κρατών κρίνεται απαραίτητη για την ισχυροποίηση τους, για να μπορεί όμως

να υπάρχει συνεργασία θα πρέπει να υπάρχει και εμπιστοσύνη. Σε τέτοιους δύσκολους καιρούς, που οι προκλήσεις είναι καθημερινές και απειλούν την πλειονότητα των δημοκρατικών κρατών είναι δύσκολη η οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Πάραυτα, τα κράτη αντιλαμβάνονται την ανάγκη συνεργασίας με άλλα κράτη καθώς οι απειλές χρήζουν συλλογική προσπάθεια αντιμετώπισης. Η ασφάλεια των κρατών είναι σημαντική για την βιωσιμότητά τους. Παραδείγματα κατάχρησης των εξουσιών και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πάντα υπήρχαν στο προσκήνιο. Πολλές φορές, τα κράτη παρουσιάζονται ως προστάτες της δημοκρατίας και των αρχών που πρεσβεύει αλλά παρασκηνακά λειτουργούν με άλλα μέσα που δεν ταιριάζουν πολύ με τις δημοκρατικές αρχές. Εκεί θεωρώ πως η εκάστοτε κυβέρνηση πρέπει να ασκήσει τον προβλεπόμενο έλεγχο για να περιοριστούν τα φαινόμενα που κλυδωνίζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς.

Κλείνοντας το παρόν πόνημα, σκόπιμο και άκρως απαραίτητο είναι να κάνουμε το εξής σχόλιο σχετικά με τα αποτελέσματα που επιφέρουν τέτοιου είδους παραδείγματα όπως η αποκάλυψη περί μαζικών παρακολουθήσεων που έφερε στο προσκήνιο ο Snowden. Η κατάχρηση της εξουσίας καθώς και η καταπάτηση των δημοκρατικών αξιών και των «ηθικών» ορίων που επιβάλλει κάθε δημοκρατική κοινωνία, μπορεί να φέρει μεγάλες αντιδράσεις τόσο από τους πολίτες όσο και από τα υπόλοιπα κράτη που αντιλαμβάνονται την απειλή. Η ανάγκη της «λογοδοσίας» των υπηρεσιών πληροφοριών προσδίδει μία σχετική εμπιστοσύνη των πολιτών αλλά και των άλλων κρατών προς τις υπηρεσίες αυτές. Η κοινοβουλευτική επίβλεψη, αν τηρήσει και λειτουργήσει σωστά πληρώνοντας τους αντικειμενικούς σκοπούς τους έργου της που είναι η επίβλεψη της ομαλής δημοκρατικής διεξαγωγής των δραστηριοτήτων αυτών των υπηρεσιών, τότε μπορεί να φέρει καλά αποτελέσματα και να επιτύχει μία σχετική ισορροπία. Σημαντική προϋπόθεση, είναι η κυβέρνηση να συμφωνεί στην προσπάθεια εκδημοκρατικοποίησης των υπηρεσιών πληροφοριών και το κοινοβούλιο να θελήσει να αναλάβει αυτόν τον ρόλο. Επίσης, η προσπάθεια αυτή για να ενισχυθεί χρειάζεται την υποστήριξη των δημοκρατικών οργανισμών, όπως παραδείγματος χάριν της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO. Με λίγα λόγια, η κοινοβουλευτική επίβλεψη επιτάσσει ουσιαστικά τις εκάστοτε κυβερνήσεις να βρουν τον σωστό τρόπο προκειμένου να μπορέσουν να διαφυλάξουν την κρατική ασφάλεια μέσω των υπηρεσιών πληροφοριών με την παράλληλη προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Πληροφόρηση, η Δημοκρατία και η Ηθική είναι τρεις όροι τόσο διαφορετική που στοχεύουν όμως στην εκπλήρωση συγκεκριμένων στόχων. Οι ορισμοί που δόθηκαν στην παρούσα διπλωματική εργασία, καταδεικνύουν την οξύμωρη σχέση τους αλλά παράλληλα και

την αναγκαία συνεργασία τους για την βέλτιστη λειτουργία των δημοκρατικών κρατών. Η ύπαρξη υπηρεσιών πληροφοριών για τα κράτη μεγιστοποιεί την ασφάλεια τους και τα εξελίσσει, καθιστώντας τα ισχυρά στη διεθνή σκακιέρα συμφερόντων. Γίνονται υπολογίσιμα και μπορούν με αυτόν τον τρόπο να παίξουν σημαντικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις , αναβαθμίζοντας τα κρατικά τους συμφέροντα. Τα όρια όμως είναι πάντα ρευστά και ο κίνδυνος σφετερισμού είναι μεγάλος όπως αναλύσαμε εκτενώς παραπάνω. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καθώς και η πίεση που μπορεί να ασκήσει η Κοινωνία των Πολιτών αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την δημοκρατική συμπεριφορά των υπηρεσιών πληροφοριών. Σήμερα, εξαιτίας των Μέσων Ενημέρωσης και της Παγκοσμιοποίησης μπορεί να διεξαχθεί πιο εύκολα ο «έλεγχος» των δραστηριοτήτων αυτών που χειρίζονται κρατικά θέματα ασφαλείας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνική βιβλιογραφία:

Δρόγκαρης, Κ. (2013) *Ασφάλεια και Προστασία της Ιδιωτικότητας σε Πληροφοριακά Συστήματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Κωνσταντόπουλος, Ι. (2015) *Κοινοβουλευτική Επιβλεψη Υπηρεσιών Πληροφοριών στις Σύγχρονες Δημοκρατίες και η Ευρωπαϊκή Εμπειρία*. Αθήνα: Ι.ΔΙ.Σ.

Κωνσταντόπουλος, Ι. (2010) *Οικονομία και Κατασκοπεία: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Ποιότητα.

Κολιόπουλος, Κ. (2008) *Στρατηγικός Αιφνιδιασμός: Υπηρεσίες Πληροφοριών και Αιφνιδιαστικές Επιθέσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πλατιάς, Α. (1995) *Το Νέο Διεθνές Σύστημα Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων*. Αθήνα: Παπαζήση.

B. Ξενόγλωσση:

Breakspear, A. (2012) *A new Definition of Intelligence*. London: Routledge.

Bruneau, T. C. (2001) *Controlling Intelligence in New Democracies*. Taylor & Francis, International Journal of Intelligence and CounterIntelligence.

Bitros, C. G. and Kyriazis, C.N (2017) *Democracy and an Open- Economy World Order*. Switzerland: Springer.

Discroll, C. (2010) *Ethics and War in the Twenty- First Century: International Society at a "Fork in the Road*. London: Routledge.

Davies, P.H.J. (2011) *Twilight of Britain's Joint Intelligence Committee? International Journal of Intelligence and Counterintelligence*. London.: Routledge.

Etzioni, A. (2014) *NSA: National Security vs. Individual Rights*. London: Routledge.

Gill, P. (2009) *Security Intelligence and Human Rights: Illuminating the "Heart of Darkness*. London: Routledge.

Hillebrand, C. (2012) *The Role of News Media in Intelligence Oversight*. London: Routledge.

Inkster, N. (2014) *The Snowden Revelations: Myths and Misapprehensions*. London: Routledge.

Jensen, C.J, McElreath, H. D. & Graves, M. (2013) *Introduction to Intelligence Studies*. London, New York: Tylor & Francis Group.

Johnson, K.L (2014) *A Conversation with James R. Clapper, Jr., The Director of National Intelligence in the United States*. London: Routledge.

Kibbe, J. (2010) *Congressional Oversight of Intelligence: Is the Solution Part of the Problem?* London: Routledge.

Lock K. J. & Aldrich, J.R. & Moran, C. & Barrett, M. D. & Hastedt, G. & Jervis, R. & Krieger, W. & McDermott, R. & Omand, D. & Phythian, M. & Wark, K. W. (2014) *An INS Special Forum: Implications of the Snowden Leaks*. London: Routledge.

Leigh, I. (2012) *Rebalancing Rights and National Security: Reforming UK Intelligence Oversight a Decade After 9/11*. London: Routledge.

Moran, C. (2011) *Intelligence and the Media: The Press, Government Secrecy and the “Buster” Crabb Affair*. London: Routledge.

Manjikian, M. (2015) *But My Hands are Clean: The Ethics of Intelligence Sharing and The Problem of Complicity*, *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*. London: Routledge.

Matei, F. C. and Bruneau, T. C. (2011) *Policymakers and Intelligence Reform in the New Democracies*, *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, Routledge. London: Routledge.

Matei, F. C. (2008) *Romania’s Intelligence Community: From an Instrument of Dictatorship to Serving Democracy*. London: Taylor & Francis.

Nicoll, A. and Delaney, J. (2014) *Obama's limited response on NSA surveillance*. London: Routledge.

Ott, M. C. (2003) *Partisanship and the Decline of Intelligence Oversight*. London: Routledge.

Omand, D. and Phythian, M. (2012) *Ethics and Intelligence: A Debate*. London: Routledge.

Rawe, M. O. (2008) *Accountable Intelligence and Intelligent Accountability*. Berkeley: Selected Works.

Snowden, E. (2019) *Permanent Record*, *Metropolitan Books, an imprint of Holt and Company*. New York: LLC.

Warner M. (2002) *Wanted a Definition of “Intelligence”*. USA: Central Intelligence Agency.

Γ.ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

Ted. (2014) . Διαθέσιμο στο : <http://www.ted.com/> { Πρόσβαση 19 Μαρτίου 2014}.

